

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

M) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS FÖR HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1899.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.
1901.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2, Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.

Täckningsår: 1861-1910.

Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes 1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket året 1901

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

M) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS FÖR HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1899.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.
1901.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. 1—7).

1. Sjukvård.....	sid.	2.
2. Självvård och undervisning.....	»	4.
3. De sjukas sysselsättningar och förströelser.....	»	5.
4. Byggnader, jordområden m. m.	»	5.
5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.....	»	6.
6. Uppvärmning och lyshållning.....	»	6.
7. Mathållning och utspisning.....	»	6.
8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll år 1897.....	»	6.
9. Utrymme.....	»	6.
10. Sinnessjuka och idioter.....	»	6.
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.....	»	7.

II.

Bilagor.

A. Tabellbilagor.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka.....	sid.	8.
» 2. Sjukdomsformer.....	»	9.
» 3. Intagna.....	sidd.	8 o. 9.
» 4. Intagnas ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd.....	sid.	10.
» 5. Sinnes- och nervsjukdom inom de intagnas släkt.....	»	10.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker.....	»	11.
» 7. Stånd och yrke.....	»	11.
» 8. Hemort.....	»	12.
» 9. Tillfrisknade.....	sidd.	12 o. 13.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren.....	sid.	13.
» 11. Afidna.....	»	14 o. 15.
» 12. Tillfälliga sjukdomar.....	sid.	14.
» 13. Sjukdomens bestånd hos de den 31 December 1897 närvarande.....	»	15.
» 14. De sjukas fördelning med hänsyn till afgift, samt uppgift om kriminalpatienter.....	»	15.
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården.....	»	16.
» 16. Tjenstemän och betjening.....	»	16.
» 17. Inkomster för hospitals underhåll.....	»	17.
» 18. Utgifter för hospitals underhåll.....	sidd.	18 o. 19.
» 19. Sammandrag af 1898 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.....	sidd.	18 o. 19.
» 20. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket.....	sidd.	20 o. 21.
Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet.....	sidd.	22—46.
Enskilda anstalter för sinnessjuka.....	sid.	47.

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages 1—7).

1. Service médical.....	page	2.
2. Service religieux et enseignement.....	»	4.
3. Occupations et amusements.....	»	5.
4. Bâtimens etc.....	»	5.
5. Vêtemens, garnitures de lit, meubles.....	»	6.
6. Chauffage et éclairage.....	»	6.
7. Régime alimentaire.....	»	6.
8. Recettes et dépenses.....	»	6.
9. Nombre des places.....	»	6.
10. Aliénés et idiots du royaume.....	»	6.
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques.....	»	7.

II.

Annexes.

A. Tableaux annexés.

Tab. 1. Mouvements des aliénés dans les établissemens.....	page	8.
» 2. Formes morbides.....	»	9.
» 3. Admissions de l'année.....	pages	8 et 9.
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés.....	page	10.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés.....	»	10.
» 6. Causes probables de la maladie.....	»	11.
» 7. Les aliénés par profession.....	»	11.
» 8. Les aliénés par domicile.....	»	12.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée).....	pages	12 et 13.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans... ..	page	13.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie) p. 14 et 15.	»	14 et 15.
» 12. Maladies intercurrentes.....	page	14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1897.....	»	15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement, et notice sur les aliénés criminels.....	»	15.
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens... ..	»	16.
» 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades.....	»	16.
» 17. Recettes pour les hôpitaux.....	page	17.
» 18. Dépenses pour les hôpitaux.....	pages	18 et 19.
» 19. État financier.....	»	18 et 19.
» 20. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume p. 20 et 21.	»	20 et 21.
Annexe B. Rapports médico-légaux sur la situation mentale p. 22—46.	»	22—46.
Établissements privés pour des aliénés.....	page	47.

TILL KONUNGEN.

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsende under år 1899, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse för hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar redogörelse för *sjukvård* och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af öfverläkare och predikanter afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*, de sjukas *sysselsättningar* och *förströelser*, uppgifter rörande anstaltarnas *byggnader* och *jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning* och *lyshållning*, *mathållning* och *utspisning*, *inkomster* och *utgifter* samt *utrymme* vid de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller be-

Berättelse om hospitalen.

rättelsen uppgift om antalet i riket befintliga *sinnessjuka* och *idioter*, samt en kort redogörelse för *skyddsföreningens för sinnessjuka* verksamhet under redovisningsåret. Vidare meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter angående sjukvård och dermed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitals underhåll, sammandrag af 1899 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter samt rättsmedicinska utlåtauden rörande sinnesbeskaffenhet, afgifna af öfverläkare vid hospital jämte sjukhistorier. Såsom bihang afgifves en kort redogörelse för de enskilda anstaltarnas verksamhet.

1. Sjukvård.¹

Sjukplatsernas antal har ökats från 4,271 till 4,287. Dessa 16 nya platser hafva vunnits, sedan några rum, som förut användts för administrationens behof, efter verkställd förändring och reparation upplåtits såsom en mindre afdelning för lugna och snygga af kvinnoafdelningen å Vadstena hospital och asyl.

Omsättning af sjuka.

Qvarliggande från år 1898. Vid redovisningsårets början funnos å statens samtliga anstalter qvarliggande 4,271. Af dessa voro 2,235 män och 2,031 kvinnor, motsvarande de förra 52.4 % och de senare 47.6 af samtliga qvarliggande. Vid början af år 1898 voro 4,241 qvarliggande.

Intagna under år 1899. Antalet intagna har varit 691, nämligen 330 män och 361 kvinnor, motsvarande de förra 47.8 % och de senare 52.2 % af alla intagna. Under år 1898 intogos å statens samtliga anstalter 711, således 20 mer än under år 1899. De under år 1899 intagna utgjorde 13.9 % af de under samma år vårdade.

Antalet vårdade under år 1899 har utgjort 4,957, nämligen 2,565 män och 2,392 kvinnor, motsvarande de förra 51.7 % och de senare 48.3 % af samtliga vårdade. Under år 1898 vårdades å samma anstalter 4,952, således 5 mindre än under redovisningsåret.

Afförda under år 1899 blefvo 687, nämligen 331 män och 356 kvinnor, motsvarande de förra 48.2 % och de senare 51.8 % af samtliga afförda. År 1898 affördes å statens anstalter 686, således 1 mindre än under redovisningsåret. Jemförelsen mellan intagna och afförda visar att 4 flera blifvit intagna än afförda.

Intagna sjuka.

Beträffande olika sjukdomsformer hos de under året intagna utvisar tab. 2 följande:

Tungsinne förekom hos 192, hvaraf 63 män och 129 kvinnor, resp. 33 % och 67 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 19.1 % af alla intagna män, de för tungsinne intagna kvinnorna utgjorde 35.7 % af alla under året intagna kvinnor.

Ursinne förekom hos 200, deraf 79 män och 121 kvinnor, motsvarande resp. 40 % och 60 %. De för ursinne intagna manliga patienterna utgjorde 24.0 % af alla intagna män, de för ursinne intagna kvinnliga patienterna utgjorde 33.5 % af alla intagna kvinnor.

Förryckthet förekom hos 128, deraf 79 män och 49 kvinnor, motsvarande resp. 62 % och 38 %. Af alla intagna män utgjorde de för förryckthet intagna 24.0 %, af alla intagna kvinnor utgjorde för förryckthet intagna 13.6 %.

Svagsinhet förekom hos 122, deraf 74 män och 48 kvinnor, motsvarande resp. 61 % och 39 %. Af alla intagna män voro 22.4 % intagna för svagsinhet, af alla intagna kvinnor voro 13.5 % intagna för svagsinhet.

¹ Referent: Medicinalrådet Bolling.

Sinnessjukdom med förlamning förekom hos 18, deraf 14 män och 4 kvinnor, motsvarande resp. 78 % och 22 %. Af alla intagna män utgjorde de för dementia paralytica intagna 4.2 %, af alla intagna kvinnor för denna sjukdom intagna 1.1 %.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 17, deraf 12 män och 5 kvinnor, motsvarande resp. 71 % och 29 %. Af alla intagna män utgjorde de för sinnessjukdom med fallandesot intagna 3.6 % och af alla intagna kvinnor utgjorde de för samma sjukdom intagna 1.4 %.

För *fånighet* blefvo 13 intagna, deraf 9 män och 4 kvinnor, motsvarande resp. 69 % och 31 %. Procentantalet af de för denna sjukdom intagna män och kvinnor i förhållande till hela antalet intagna af hvardera könet var resp. 2.7 % och 1.1 %.

Af alla intagna ledo	27.8 %	af tungsinne
» » » »	28.9 %	» ursinne
» » » »	18.5 %	» förryckthet
» » » »	17.8 %	» svagsinhet
» » » »	2.6 %	» sinnessjukdom med förlamning
» » » »	2.5 %	» sinnessjukdom med fallandesot
» » » »	1.9 %	» fånighet.

Äfven under detta år har det visat sig, att tungsinne och ursinne oftare visat sig bland de intagna kvinnorna än bland männen och förryckthet samt sinnessjukdom med förlamning oftare hos männen än hos kvinnorna.

Af de intagna 691 patienterna ledo 642, motsvarande 93 %, af enkel sinnessjukdom och 48, motsvarande 7 %, af sinnessjukdom med förlamning, sinnessjukdom med fallandesot eller af fånighet. Ett fall anföres i rapporten under rubriken »okänd sinnessjukdom».

Beträffande *åldern hos de intagna* har det visat sig (tab. 3), att förhållandet dermed är följande:

Under 15 år.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35—40.	40—45.	45—50.	50—60.	60—70.	Öfver 70 år.
0.1 %	6.8 %	13.9 %	14.2 %	16.5 %	13.8 %	10.3 %	6.5 %	11.4 %	5.6 %	0.9 %

Sjukdomens *bestånd före intagningen* har kunnat bestämmas för 685 bland de 691 intagna, således för 99.1 %. De olika beståndstiderna för dessa 685 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
24.7 %	34.4 %	12.3 %	5.7 %	3.5 %	3.5 %	16.9 %

Således hafva utaf de intagna 28.6 % utgjorts af sådana, som redan då varit sinnessjuka längre tid än 2 år.

Antalet *förutgångna fall af sinnessjukdom* före intagningen har kunnat bestämmas i 686 fall af 691 intagna, således för 99.3 %. I 67.3 % af dessa fall har sinnessjukdomen visat sig för första gången, i 32.7 % hafva anfall förut förekommit.

Den ålder, då sinnessjukdom första gången uppträdte bland under år 1899 intagna, har i 8 fall icke kunnat utrönas. I de öfriga är förhållandet följande:

Under 15 år.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35—40.	40—45.	45—50.	50—60.	60—70.	Öfver 70 år.
2.6 %	16.9 %	20.8 %	14.9 %	14.4 %	9.7 %	6.7 %	5.4 %	6.7 %	1.8 %	0.1 %

Med afseende på de under året intagnas civilstånd har det visat sig, att mer än dubbelt så många ogifta (446) som gifta (203) förekommit. Af de 18 med *dementia paralytica* behäftade funnos 6 män och en kvinna, som voro eller varit gifta och haft barn;

Beträffande 302 individer bland de intagna har sinnessjukdom kunnat spåras i släkten, nemligen i 101 fall hos syskon, i 69 fall hos modern, i 65 fall hos moderns föräldrar eller syskon, i 77 fall hos faderns föräldrar eller syskon och i 62 fall hos fadern.

Såsom särskilda sjukdomsorsaker funnos för de intagna angifna olyckor och motgångar i 51 fall, febrar i 52, öfveranstängning i 46, missbruk af spritdrycker i 41, häftig sinneströrelse i 40, husliga bekymmer i 22, kärlek i 35, alkoholism hos någon af föräldrarna i 33, religiös inflytelse i 19, barnsäng i 20, syfilis i 11 och digifning i 11 fall o. s. v. Hos 8 af de för *dementia paralytica* intagna 14 männen har syfilis påvisats, motsvarande 57 % af alla för *dementia paralytica* intagna män.

Angående de intagnas stånd och yrke lemnar tab. 7 närmare underrättelse. En stor del tillhör de jordbrukande klasserna och utgör 42.8 % af alla intagna.

Af de för *dementia paralytica* intagna männen voro 5 handverkare, 3 handlande, 1 sjöfartsidkare, 2 civila embets- och enskilda tjenstemän.

Af de 691 intagna hade 505 sin hemort på landet och 186 i stad, motsvarande resp. 73.1 % och 26.9 % af alla intagna.

Bland länen var det största antalet intagna (83) från Malmöhus län och det minsta antalet (4) från Jemtlands län.

Tillfrisknade.

Tillsammans 243, nämligen 95 män och 148 kvinnor, affördes från anstalterna såsom tillfrisknade (tab. 9). Alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom.

Beträffande de tillfrisknades ålder framgår af tab. 9 följande:

Under 15 år.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35—40.	40—45.	45—50.	50—60.	60—70.	Öfver 70 år.
0.4 %	9.1 %	20.6 %	13.2 %	9.5 %	10.3 %	11.5 %	8.6 %	10.7 %	5.3 %	0.8 %

I afseende på de tillfrisknades vistelsetid å hospital ställde sig förhållandet sålunda, att 78.6 % vistats der kortare tid än ett år, 11.5 % under 1—2 år, 4.9 % under 2—3 år, 2.1 % under 3—4 år, 0.8 % under 4—5 år och 2.1 % öfver 5 år.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst har för de under året tillfrisknade varit: mindre än 3 månader 7.4 % af samtliga tillfrisknade; 3—12 månader för 56.8 %; 1—2 år för 20.6 %; 2—3 år för 5.8 %; 3—4 år för 3.7 %; 4—5 år för 2.5 %; öfver 5 år för 2.4 %; har ej kunnat bestämmas för 0.8 %.

Tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom under åren 1890—1899 å hospitalen intagna utgjorde 43.7 %, om de sjuka intagits inom 2 år efter sjukdomens uppkomst, men 6.8 %, om sjukdomen före intagningen egt bestånd mer än 2 år.

Afidna.

Antalet å anstalterna afidna under år 1899 utgjorde (tab. 11) tillsammans 200, deraf 109 män och 91 kvinnor, motsvarande 4.1 % af alla vårdade, 4.2 % af vårdade män och 3.8 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1898 utgjorde 3.8 %, 3.7 % och 3.9 %. Af de afidna hade 77.0 % vårdats för enkel sinnessjukdom, 9.5 % för sinnessjukdom med förflamning, 5.5 % för sinnessjukdom med fallandesot, 8 % för fänighet.

Förhållandet mellan antalet afidna och medetalet för dag vårdade å de olika anstalterna var följande: Nyköping 4.3 %, Hernösand 4.8 %, Visby 3.1 %, Göteborg 2.2 %, Vexjö 5.9 %, Malmö 5.2 %, Stockholm 3.7 %, Lunds hospital 4.7 %, Lunds asyl 5.4 %, Upsala 5.6 %, Vadstena 4.7 %, Kristinehamn 2.2 % och Piteå 5.0 %.

Af de afidna hade 32 eller 16.0 % vistats å anstalten mindre än ett år, 94 eller 47.0 % 1—5 år, 51 eller 25.5 % 5—10 år, 7 eller 3.5 % 10—15 år, 3 eller 1.5 % 15—20 år, 13 eller 6.5 % öfver 20 år.

Bland dödsorsakerna intager tuberkulosen förnämsta rummet, i det att 60 dödsfall häraf förekommit. Dödlig utgång har inträffat i 50 fall af sjukdomar i andningsorganen, i 33 fall af sjukliga förändringar i hjernan och dess hinnor och i 10 fall af sjukdomar i cirkulationsorganerna.

Dessutom hafva 2 fall af självmord och 4 fall af vådadöd inträffat.

Tillfälliga sjukdomar.

Inga svårare epidemier hafva förekommit under året. Af akuta infektionssjukdomar hafva förekommit scarlatina i 1 fall, tyfoidfeber i 5 fall, influensa i 253 fall och erysipelas i 36 fall; af kroniska infektionssjukdomar tuberkulos i 102 fall; af konstitutionella sjukdomar kloros och anæmi i 27 fall; af cirkulationsorganens sjukdomar organiska hjertfel i 7 fall; af andningsorganens sjukdomar lunginflammation i 61 fall; af hjernsjukdomar hjernblödning i 3 fall, hjernuppmjukning i 3 fall och hjernhinneinflammation i 2 fall. Hela antalet tillfälliga sjukdomar har utgjorts af 1,626 fall.

Vid årets slut närvarande.

Sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 4,269 patienterna har kunnat bestämmas för 4,225 eller 99.0 %. Af dessa hade sjukdomen egt bestånd mindre än ett år för 4.6 %, 1—2 år för 5.4 %, 2—3 år för 5.0 %, 3—5 år för 9.5 %, 5—10 år för 22.7 %, öfver 10 år för 52.8 %. Således utgjordes 90.0 % af dem, som befunno sig å anstalterna vid årets slut, af sådana patienter, hvilkas sjukdom egt bestånd längre tid än 2 år. Förilidet år var denna % 89.5.

Å de särskilda anstalterna förekommo de, hvilkas sjukdom egt bestånd mer än 2 år, i följande procenttal af samtliga vid

årets slut närvarande: Visby 75.0 %, Vexjö 80.0 %, Kristinehamn 81.0 %. Lunds hospital 81.3 %, Nyköping 81.3 %, Upsala 83.7 %, Göteborg 84.6 %, Stockholm 86.6 %, Piteå 88.6 %, Hernösand 92.5 %, Vadstena 95.5 %, Lunds asyl 99.9 %, Malmö 100 %.

Med hänsyn till afgift voro de vid årets slut närvarande sjuka så fördelade (tab. 14), att 122 eller 1.9 % tillhörde betalande i första klass, 394 eller 9.2 % betalande i andra klass och 3,496 eller 81.9 % betalande i tredje klass, hvarjemte 258 eller 6.0 % voro fria från afgift.

Kriminalpatienter.

Kriminalpatienter eller sådana, som äro åtalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 253 (210 män och 43 kvinnor) eller 5.9 % af samtliga kvarliggande. Af dessa tillhörde 172 (144 män och 28 kvinnor) sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling, 15 voro sinnessjuka ransakningsfångar och 66 straffångar, som under strafftiden blifvit sinnessjuka. Å de olika anstalterna förhöll sig antalet kriminalpatienter till hela antalet vårdade på följande sätt: Visby 10.2 %, Malmö 9.2 %, Stockholm 8.0 %, Lunds hospital 8.0 %, Vexjö 7.6 %, Nyköping 6.1 %, Hernösand 5.4 %, Upsala 4.8 %, Vadstena 4.0 %, Göteborg 3.8 %, Lunds asyl 3.5 %, Piteå 3.5 %, Kristinehamn 2.9 %. Det högsta relativa antalet hade således Visby och det lägsta Kristinehamn.

Följande brott hade blifvit begångna af de 253 kriminalpatienterna: mord, mordförsök och dråp af 68; mordbrand af 57; rån, stöld och bedrägeri af 52; öfvervåld och misshandel af 48; hemfridsbrott af 9; barnamord af 3; försök till våldtäkt af 6; utukt af 3; falskt åtal af 1; skadegörelse af 1; mened af 2.

Underhållsdagar.

Antalet underhållsdagar för de under året på anstalterna vårdade uppgick till 1,560,284 (tab. 15). Medeltalet vårdade utgjorde alltså 4,275 mot 4,259 under år 1898.

Omkostnader för sjukvård.

Totalkostnaden för den egentliga sjukvården, beräknad af hela kostnaden med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,924,918 kronor 19 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles som totalkostnad för hvarje person för dag 1 krona 23 öre och för år 450 kronor 30 öre mot resp. 1 krona 16 öre och 421 kronor 62 öre under år 1898. Å de särskilda anstalterna har kostnaden för person och dag förhållit sig på följande sätt: Göteborg 1.74, Upsala 1.51, Stockholm 1.50, Visby 1.37, Kristinehamn 1.36, Vexjö 1.36, Nyköping 1.29, Hernösand 1.24, Piteå 1.24, Lund 1.08, Vadstena 1.00, Malmö 0.99. Skillnaden emellan den dyraste (Göteborg) och den billigaste (Malmö) utgör 75 öre.

Läkemedelskostnaden för året uppgick till 17,987 kronor 93 öre, eller för hvarje sjuk för dag till 1.2 öre och 4 kronor 21 öre i medelkostnad för hvarje person för år.

Tjenstemän och betjening.

Antalet vid anstalterna för den egentliga sjukvården anställda tjenstemän och betjening uppgick till 578 (tab. 16). Om

härifrån afräknas läkarepersonalen, tillsammans 29, samt uppsyningsmän och föreständerskor, 28 personer, återstå 521 såsom utgörande den egentliga sjukbetjeningen. Enär medeltalet sjuka för dag under året vid statens anstalter uppgått till 4,275, hade alltså hvar och en af sjukbetjeningen att tillse i medeltal 8.2 sjuka. Å de olika anstalterna hade hvar och en att tillse följande sjuka: Kristinehamn 6.2, Upsala 6.4, Göteborg 6.7, Nyköping 6.7, Lunds hospital 6.9, Stockholm 7.1, Hernösand 7.8, Piteå 7.9, Visby 7.9, Vexjö 8.5, Vadstena 9.5, Malmö 10.9, Lunds asyl 11.9.

2. Självvård och undervisning.

Gudstjenst har hållits å statens hospital och asyler alla sö- och högtidsdagar under året, vanligen under form af högmessa med sådan förkortning, att hela förrättningen icke upptagit längre tid än högst en timme. Å de stora anstalterna i Lund och Vadstena har det befunnits nödvändigt att föranstalta om tvenne gudstjenster, i Lund en för hospitalets och en för asylens personal, i Vadstena en för mansafdelningen och en för kvinnoafdelningen. Å de flesta anstalter har aftonbön hållits på julafton och nyårsafton samt ottesång på juldag och trettondag.

Gemensam nattvardsgång har endast förekommit å de större anstalterna. Enskildt har H. H. Nattvard utdelats åt dem, som sådant begärt och befunnits vara vid sådan sinnesbeskaffenhet, att detta kunde medgifvas. Passionspredikningar hafva hållits på någon söckendag hvarje vecka under fastetiden. Å de anstalter, som hafva bostadslägenheter för predikanten eller ligga nära intill stad, har denne ledt flere andaktsunder derstädes och meddelat undervisning. Sålunda har predikanten vid Stockholms hospital två timmar i veckan, en för män och en för kvinnor, hållit föreläsning ur allmänna historien; predikanten vid Upsala hospital har hållit morgonbön hvarje söckendag, meddelat undervisning 4 timmar i veckan under vintermånaderna, hvarvid männen sysselsatts med läsning i läsebok för folkskolan och skrifning, kvinnorna med bibelläsning samt skrifning; predikanten vid Vadstena hospital och asyl hållit morgonbön, meddelat undervisning tre timmar i veckan under vintermånaderna, hvarvid såsom undervisningsmedel användts katekes, biblisk historia, folkskolans läsebok, läsebok i naturläran, svensk historia och geografi samt skrifning; predikanten vid Lunds hospital och asyl hållit morgonbön hvarje söckendag samt meddelat undervisning en timme i veckan; predikanten vid Hernösands hospital tvenne gånger i veckan på vintern och en gång i veckan på sommaren hållit aftonbön, dervid äfven bibelläsning och psalmsång förekommit.

Anstalternas bokförråd hafva äfven under detta år i allmänhet förökats och å de flesta anstalter flitigt anlåtats af patienter och betjening.

3. De sjukas sysselsättningar och förströelser.

Den arbetskraft, som kommit till användning å anstalterna, synes af nedanstående framställning, upptagande de dagsverken, hvilka blifvit utförda af patienterna derstädes:

	Mans- dagsverken.	Qvinno- dagsverken.	Tillsammans.
Å Göteborgs hospital	11,738	8,156	19,894
» Hernösands »	10,857	13,176	24,033
» Kristinehamns »	28,500	19,026	47,526
» Lunds »	18,211	22,474	40,685
» Lunds asyl	44,040	31,724	75,764
» Malmö »	9,146	9,414	18,560
» Nyköpings hospital	5,079	5,465	10,544
» Piteå hospital och asyl . . .	14,714	13,747	28,461
» Stockholms hospital	13,301	11,672	24,973
» Upsala »	32,105	12,913	45,018
» Vadstena hospital och asyl .	39,631	33,721	73,352
» Vexjö »	20,450	7,199	27,649
» Visby »	3,826	2,747	6,573
Summa	251,598	191,434	443,032

Å statens anstalter för sinnessjuka hafva således under redovisningsåret 443,032 dagsverken utförts. Antagas arbetsdagarna hafva varit omkring 300 och medeltalet dagligen å anstalterna närvarande patienter ha beräknats till 4,275 samt vidare dessa dagsverken fördelas på de 300 arbetsdagarna och qvoten deraf jemföres med de dagligen närvarande, befinnes det att öfver 34 % af de närvarande patienterna i medeltal dagligen varit sysselsatta med arbete. Till uppmuntran för arbetande patienter hafva de erhållit 5 å 15 öre, någon gång 20, hvarvid beloppet bestämts af visad flit eller yrkesskicklighet. Dessa penningar hafva vanligen användts till anskaffande af kaffe eller inköp af någon småsak, dessutom af männen till inköp af tobak eller snus och af kvinnorna till förvärfvande af någon prydnad. Alla dessa inköp ha skett under kontroll af öfverläkaren. Somliga patienter hafva sparat sina flitpenningar och derigenom erhållit en sparkassa. De arbetande patienterna hafva dessutom erhållit tillägg i sina matportioner.

Största vigten har lagts på arbete i det fria för de patienter, som kunnat deltaga deri. Förutom jordbruks- och trädgårdsarbete har rikligt arbetstillfälle beredts i anstalternas vedgårdar, med vägunderhållning och planering samt handräckning af flere slag. Yrkeskunniga patienter hafva fått tillfälle att fortsätta med sitt arbete å anstalternas verkstäder, hvarjemte flere patienter, som förut icke varit yrkeskunniga, å anstalterna under anställda mästareshandledning inlärt ett yrke. Mera slöa och svaga personer hafva funnit i repning af ylle, drefplockning och tagelplockning ett lätt lärdt och lätt utfördt arbete. Biträde i kök, tvätt och bageri har kunnat lemnas både af män och kvinnor. Kvinnorna hafva till största delen egnat sig åt qvinlig slöjd, såsom sömnad, väfnad, spånad, strumpstickning m. m.

För beredande af någon förströelse åt de sjuka har egnats all tillbörlig uppmärksamhet. Läsning af böcker och tidningar, promenader i det fria, något enkelt sällskapsspel hafva utgjort den vanligaste omvexlingen i det eljest enformiga anstaltslifvet. För att öka trefnaden å sjukafdelningarna af Upsala hospital har uppsatts enklare tafflor. Under de stora kyrkohögtiderna hafva de sjuka haft att glädja sig åt de särskilda anordningarna, som vidtagits för att bereda dem en bättre kost, en rikligare belysning och en prydligare omgifning. Å anstalterna i Lund, Upsala och Nyköping hafva månatliga samqväm varit tillställda, då de sjuka erhållit enkla förfriskningar och fått förströ sig

med dans och lekar. Under sommaren hafva å många anstalter utflykter till omgifningarna arrangerats. Artister och amatörer hafva välvilligt beredt de sjuka nöje genom att låta höra sig å anstalterna inför så många, som kunnat vara närvarande.

Äfven detta år har genom frikostiga gåfvor till särskilda anstalter medel bekommit till beredande af glädje åt många sjuka. Friherrinnan Marika Dickson, född v. Rosen, har till nöjen och förströelser för patienterna vid Göteborgs hospital skänkt 300 kronor, några anhöriga till patienter å Lunds hospital hafva skänkt 250 kronor att efter öfverläkarens godfinnande användas till de sjukas trefnad och förströelse och räntan på Rosenbladiska fonden, utgörande 110 kronor, har enligt donators bestämmelse användts till de å Malmö asyl vårdade sjukas bästa.

4. Byggnader och jordområden m. m.

Göteborgs hospital.

För att för all framtid göra hospitalet oberoende af hvarje genom utdikning åstadkommen sänkning af grundvattensytan vid Alhults källa hafva följande anordningar vidtagits. På 35 meters afstånd från pumphuset har en brunn sänkts i gruslagret till ett djup af 7 meter eller 3½ meter under Qvillebäckens botten. Brunnens diameter är 2 meter. Den under vatten ned-sänkta delen består af gjutjernsringar, under det den öfre delen utförts af betong. Brunnens väggar äro täta, så att vattnet in-strömmar endast genom botten, hvarigenom förorening genom de öfre jordlagren näppeligen bör förekomma. Från brunnen leder ett bräddaflopp till den närbelägna dammen. Från afloppet till markytan har uppdragits ett rör, hvilket förmedlar ventilationen till pumpbrunnen, hvars nedstigningsöppning är täckt med jernlock. Till brunnen har nedlagts en sugledning. Ett kraftigt verkande pumpverk är insatt och tryckledning anbragt i pumpverkets närhet. Arbetet med den nya vattenledningen har medtagit lång tid och blifvit färdigt till afsynig vid årets slut. Resultatet har varit fullt tillfredsställande.

Lunds hospital.

Ombyggnaden af ångpannehuset blef under redovisningsåret färdig och arbetet å boningshuset för ekonomibetjening hade så långt fortskridit, att vid årets slut endast inredningen återstod.

Nyköpings hospital.

Läkarebostaden samt det nya köks- och tvättuset hafva under året tagits i bruk.

Elektrisk belysning har i de flesta lokalerna införts genom ledning från stadens elektricitetsverk.

Stockholms hospital.

Arbetena å öfvervakningsafdelningen för kvinnor, införandet af förbättrad värmeledning och anordnandet af elektrisk belysning hafva under året blifvit i det närmaste fullbordade.

Upsala asyl.

Paviljongerna II, IV och VI hafva i det närmaste fullbordats. Paviljongerna III, V och VII äfvensom ekonomibyggnaden, verkstadshuset och vattentornet hafva förts under tak.

Vattenledningen har till större delen blifvit färdig och arbetet med yttre stängslet af området har påbörjats.

Vadstena hospital och asyl.

Öfverläkarebostaden blef under året tagen i bruk.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 132,389 kronor 76 öre mot 129,543 kronor 23 öre under föregående år.

Utgifterna till inventarier uppgingo till 56,412 kronor 36 öre mot 52,922 kronor 92 öre under föregående år.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna till uppvärmning och lyshållning uppgingo till 301,363 kronor 77 öre mot 239,341 kronor 93 öre under föregående år.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker fortfarande medelst egen hushållning med undantag för Visby hospital, der mathållningen bestrides af Gotlands läns lasarett och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsanstalterna i förhållande till underhållsdagarna.

Totalkostnaden för utspisning såväl för de sjuka som ock för tjänstemän och betjening, hvilka åtnjöto denna förmån, utgjorde 833,445 kronor 29 öre mot 806,337 kronor 41 öre under föregående år. Utspisningskostnaden, beräknad *endast för sjuka* af alla klasser, uppgick till 615,650 kronor 39 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarna erhålles medelkostnaden för utspisningen af hvarje sjuk, utgörande 39⁵ öre för hvarje dag och 144 kronor 2 öre för året. Under år 1898 voro motsvarande tal 38⁵ öre och 140 kronor 46 öre. Medelpriset för dag och person har å följande anstalter, uppställda i ordning efter prisbilligheten, varit följande: Nyköping 35⁷, Lund 36¹, Vadstena 36⁴, Malmö 38⁰, Vexjö 39⁵, Piteå 40⁷, Kristinehamn 41², Upsala 42⁶, Göteborg 42⁶, Hernösand 44³, Stockholm 45². Skillnaden mellan det billigaste (Nyköping) och det dyraste (Stockholm) medelpriset har varit 9⁵ öre.

8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll.

Redogörelse för de till hospitals underhåll anvisade inkomster och utgifter återfinnes i tabellerna 17 och 18 samt ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel i tabellen 19.

Hufvudinkomsten var statsanslaget 1,550,000 kronor. Patientafgifterna uppgingo till 876,050 kronor 70 öre, inkomsterna af trädgård och jordbruk till 80,151 kronor 34 öre, diverse inkomster till 85,218 kronor 71 öre. Öfriga inkomstitlar medförde endast ett tillskott af 18,325 kronor 48 öre.

9. Utrymme.

Vid redovisningsårets slut fanns plats för följande antal sinnessjuka å statens anstalter:

Göteborgs hospital å allmän kl.	88 m.,	87 qv.,	å 1:a kl.	— m.,	— qv.,	s:a	175
Hernösands	>	>	>	115	>	110	>
Kristinehamns	>	>	>	150	>	150	>
Lunds	>	>	>	169	>	169	>
Lunds asyl	>	>	>	418	>	418	>
Malmö	>	>	>	87	>	88	>
Nyköpings	>	>	>	74	>	66	>
Piteå hospital och asyl	>	>	>	150	>	150	>
Stockholms hospital	>	>	>	137	>	113	>
Upsala hospital	>	>	>	240	>	176	>
Vadstena hospit. o. asyl	>	>	>	400	>	374	>
Vexjö hospital	>	>	>	107	>	97	>
Visby	>	>	>	17	>	15	>
Summa	2,152 m.,	2,013 qv.,	å 1:a kl.	76 m.,	46 qv.,	s:a	4,287
	4,165			122			

Utrymmet har äfven under redovisningsåret visat sig otillräckligt, hvilket bland annat framgår deraf, att 850 ansökningar inkommit om intagningsplats för sinnessjuka, som vid den tid, då ansökningen inlemnades, af brist på plats hvarken kunde emottagas å den anstalt, der ansökningen var gjord, ej heller å någon annan af statens anstalter.

10. Sinnessjuka och idioter.

Tab. 20 utgör ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det åligger vederbörande presterskap att afgifva till resp. provinsial-, extra provinsial- och stadsläkare öfver de sinnessjuka och idioter, som tillhöra hvarje församling. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 9,003 och idioternas till 7,312 eller tillsammans 16,315. Af de sinnessjuka tillhörde 7,677 landsbygd och 1,326 stad, af idioterna tillhörde 6,675 landsbygd och 637 stad. Af de sinnessjuka vårdades 3,161 å hospital eller asyl, 100 å länslasarett, 1,151 å fattighus, 85 å enskild anstalt, 4,505 i enskildt hus; af idioterna vårdades 231 å hospital eller asyl, 17 å länslasarett, 754 å fattighus, 377 å enskild anstalt, 5,932 i enskildt hus.

De uppgifter, som härom kunnat erhållas från städerna Stockholm och Göteborg, utvisa säkerligen icke det verkliga förhållandet derstädes, enär kyrkoherdarna i dessa städer med stora församlingar ej ega sådan kändedom om församlingarnas innevånare, att de äro i stånd att lemna nöjaktiga upplysningar, hvarföre endast de sinnessjuka och idioter, som vårdas på bekostnad af dessa städers fattigvård, äro med visshet kända.

Under redovisningsåret funnos i riket enligt tab. 20 således 9,303 sinnessjuka och 7,312 idioter mot resp. 9,546 och 7,063 under år 1898.

Minskningen i de sinnessjukas antal gäller endast stadsbefolkningen och beror helt säkert på uppgifternas ofullständighet. Å landsbygden har de sinnessjukas antal ökat.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1899 har skyddsföreningen öfverlemnats till öfverläkarne vid statens anstalter för sinnessjuka 1,100 kronor att utdelas åt behöfvande patienter vid deras utskrifning. Dessutom har åt en behöfvande sinnessjuk i Stockholm öfverlemnats 75

kronor, hvadan således under året utdelats tillhopa 1,175 kronor. Till bestridande af dessa utgifter har Skyddsföreningen haft att tillgå årsafgifterna af 114 ledamöter samt räntan af sitt kapital, som vid årets början uppgick till 33,462 kronor 88 öre och vid årets slut stigit till 33,944 kronor 14 öre.

Stockholm den 28 december 1900.

Underdånigst

KLAS LINROTH.

D. M. PONTIN.

G. BOLLING.

R. A. WAWRINSKY.

G. DUNÉR.

Anton Holmberg.

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträdt bland de under år 1899 å statens anstalter för sinnessjuka *intagna*, jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

Ålder vid första insjuknandet.	2.			3. S j u k d o m.								4. C i v i l s t å n d.											
	Summa.			Enkel sinnessjukdom. <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning. <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot. <i>Insania epileptica.</i>		Fänighet. <i>Idiotia.</i>		Okänd sjukdom.		Ogifta.		Gifta.		Enklingar.		Enkor.		Frånskiljda.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	q.	m.	qv.	m.	qv.			m.	qv.		
	Under 15 år	10	8	18	3	4	—	—	—	1	7	3	—	—	9	8	—	—	1	—	—	—	
15—20	59	56	115	58	54	—	—	1	2	—	—	—	—	57	42	2	11	—	2	—	1		
20—25	81	61	142	74	60	—	—	6	1	1	—	—	—	76	47	4	13	1	1	—	—		
25—30	45	57	102	43	57	1	—	1	—	—	—	—	—	36	31	9	25	—	1	—	—		
30—35	45	53	98	42	52	3	1	—	—	—	—	—	—	29	29	15	21	1	3	—	—		
35—40	28	38	66	22	37	5	1	1	—	—	—	—	—	14	20	14	16	—	2	—	—		
40—45	20	26	46	16	23	2	1	1	1	1	1	—	—	10	10	9	12	1	4	—	—		
45—50	18	19	37	17	19	1	—	—	—	—	—	—	—	2	8	14	8	1	3	1	—		
50—60	11	35	46	10	34	1	1	—	—	—	—	—	—	2	12	6	14	3	9	—	—		
60—70	6	6	12	5	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	2	4	—	—		
Öfver 70 år	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—		
Okänd	6	2	8	4	1	—	—	2	—	—	—	—	—	2	1	4	—	—	1	—	—		
Summa	330	361	691	295	347	14	4	12	5	9	4	—	1	237	209	82	121	10	30	1	1		

Uppgift angående sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de *intagnas* slägt.

Tab. 5.

S j u k d o m.	3. S i n n e s s j u k d o m												4. N e r v s j u k d o m.																									
	hos fader.		hos moder.		hos båda föräldrarna.		hos faderns förälder eller sy-skon.		hos moderns förälder eller sy-skon.		hos båda föräldrarnas förälder eller sy-skon.		hos den sjukes sy-skon.		S u m m a i n d i v i d e r.		Epilepsi			Chorea			Hypochondri eller hysteri			S u m m a i n d i v i d e r.												
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.								
	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	26	36	25	39	3	2	33	41	32	30	2	2	43	53	135	152	287	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	3	1	—	—	8	6
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	2	1	4	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	1	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	2	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fänighet, <i>Idiotia</i>	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	2	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Summa	26	36	27	42	3	2	35	42	34	31	2	2	46	55	143	159	302	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	6	16

Öfversigt öfver antalet *sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuka för dag, äfvensom öfver kostnad för utspisning och läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga statens anstalter för sinnessjukas behandling under år 1899.*

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid års slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuka för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuka).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
				Göteborgs hospital . . .	175	64,390	176	27,426	94	—	42.6	155	45	1,053	94	—	1.6	5	97	112,196	50	1	74
Hernösands » . . .	225	83,329	228	36,697	54	—	44.3	160	92	776	96	—	0.9	3	23	103,269	54	1	24	452	93		
Kristinehamns » . . .	300	111,782	306	46,052	79	—	41.2	150	87	1,232	63	—	1.1	4	02	152,603	00	1	36	498	29		
Lunds » . . .	368	133,360	365	160,773	49	—	36.1	131	76	4,119	92	—	0.9	3	35	482,240	75	1	08	395	80		
» asyl	836	305,038	836																				
Malmö »	175	63,735	175	25,683	50	—	38.0	138	83	366	03	—	0.5	1	98	66,975	15	0	99	362	03		
Nyköpings hospital . . .	140	51,284	141	18,341	53	—	35.7	130	54	541	33	—	1.0	3	85	66,532	48	1	29	473	53		
Piteå hospital och asyl . .	300	109,593	300	44,604	85	—	40.7	148	55	1,036	51	—	0.9	3	45	136,077	13	1	24	402	59		
Stockholms hospital . . .	270	98,178	269	44,373	84	—	45.2	164	98	1,202	54	—	1.2	4	38	147,972	28	1	50	547	50		
Upsala »	446	162,032	444	69,006	81	—	42.6	155	49	2,547	26	—	1.6	5	74	244,572	83	1	51	550	79		
Vadstena » och asyl . . .	800	285,309	782	103,992	35	—	36.4	133	03	3,778	91	—	1.3	4	83	286,480	74	1	00	366	48		
Vexjö hospital	220	80,674	221	31,882	43	—	39.5	144	26	1,267	17	—	1.6	5	73	110,100	87	1	36	498	19		
Visby »	32	11,580	32	6,814	82	—	59.0	214	62	64	73	—	0.5	2	01	15,876	92	1	37	496	15		
Summa	4,287	1,560,284	4,275	615,650	39	—	39.5	144	02	17,987	93	—	1.2	4	21	1,924,918	19	1	23	450	30		

Uppgift på de vid statens anstalter för sinnessjukas behandling i och för den egentliga sjukvården anställda *tjenstemän och betjening.*

Tab. 16.

1.	2. Överläkare.	3. Asylläkare.	4. Biträdande läkare.	5. Underläkare.	6. Annanser.	7. Uppsyningsmän.	8. Forsändarekor.	9. Sjukskare.	10. Sjukskriftkor.	11. Medeltal sjukplatser dagligen året om upplägna.	12. Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbefattningen.
Göteborgs hospital	1	—	1	—	—	1	1	12	14	176	6.7
Hernösands »	1	—	1	—	—	1	1	15	14	228	7.8
Kristinehamns »	1	—	1	—	—	1	1	24	25	306	6.2
Lunds »	1	1	1	—	1	1	1	23	30	365	6.9
» asyl											
Malmö »	—	—	1	—	—	1	1	8	8	175	10.9
Nyköpings hospital	1	—	—	—	—	1	1	10	11	141	6.7
Piteå » och asyl	1	—	1	—	—	1	1	19	19	300	7.9
Stockholms »	1	—	1	—	1	1	1	17	21	269	7.1
Upsala »	1	1	2	—	—	3	1	41	28	442	6.4
Vadstena » och asyl	1	—	2	—	—	1	1	42	40	782	9.5
Vexjö »	1	—	1	—	—	1	1	13	13	221	8.5
Visby »	1	—	—	—	—	1	1	2	2	32	7.9
Summa	11	2	12	2	2	15	13	261	260	4,275	8.2

Inkomster för hospitals underhåll år 1899.

Tab. 17.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt be- grafnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- ningsmedel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.				
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.			
Kongl. Medicinalstyrelsen	1,550,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,550,000	—	
Göteborgs hospital	—	—	32,794	90	25	38	30	—	—	—	—	—	1,055	22	4,075	62	—	—	37,981	12	
Hernösands »	—	—	42,753	20	18	57	156	—	—	—	—	1	27	1,145	97	2,358	32	—	—	46,433	33
Kristinehamns »	—	—	57,079	05	67	76	106	40	—	—	—	170	75	2,168	30	22,294	21	—	—	81,886	47
Lunds » och asyl	—	—	258,374	75	90	54	766	50	—	—	—	—	—	53,249	46	7,764	41	—	—	320,245	66
Malmö asyl	—	—	30,291	40	10	37	90	—	—	—	—	—	—	1,821	60	—	—	—	—	32,213	37
Nyköpings hospital	—	—	25,335	40	14	30	100	50	—	—	—	—	—	2,949	86	189	68	—	—	28,589	74
Piteå » och asyl	—	—	55,578	55	51	27	246	—	—	—	—	—	—	1,808	74	3,522	47	—	—	61,207	03
Stockholms »	—	—	61,560	70	27	16	106	47	14,000	—	—	—	—	4,125	80	1,194	07	—	—	81,014	20
Upsala »	—	—	99,642	75	67	85	240	—	—	—	—	1,324	23	1,831	—	20,411	09	—	—	123,516	92
Vadstena » och asyl	—	—	159,004	40	32	49	402	45	—	—	—	—	—	9,133	11	15,429	52	—	—	184,001	97
Vexjö »	—	—	48,079	30	35	50	90	—	—	—	—	—	—	4,184	02	2,911	95	—	—	55,300	77
Visby »	—	—	5,556	30	3	72	—	—	—	—	—	—	—	1,745	63	—	—	—	—	7,355	65
Summa	1,550,000	—	876,050	70	444	91	2,334	32	14,000	—	—	1,546	25	85,218	71	80,151	34	—	—	2,609,746	23

Tab. 18.

	Afskrifning.		U t g i f t e r.									
			Aflöning.		Utspisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.			
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.		
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	4,166	67	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs hospital	1	50	28,511	58	36,122	01	6,259	35	17,146	56		
Hernösands >	31	50	30,373	34	47,790	41	5,098	54	8,873	72		
Kristinehamns >	—	—	41,376	70	62,326	55	6,851	53	24,193	12		
Lunds > och asyl	—	—	94,403	14	237,564	60	37,786	31	88,124	17		
Malmö asyl	—	—	15,422	93	30,020	56	6,162	75	8,231	13		
Nyköpings hospital	736	11	18,658	17	24,385	02	5,489	94	9,375	08		
Piteå > och asyl	—	—	40,228	23	60,484	31	7,165	20	17,140	84		
Stockholms >	37	50	35,091	80	57,330	72	11,894	97	25,613	65		
Upsala >	80	50	59,309	79	95,105	36	18,261	49	48,641	37		
Vadstena > och asyl	—	—	65,968	47	134,372	—	16,174	29	40,623	55		
Vexjö >	—	—	30,760	50	41,329	63	9,868	17	12,006	70		
Visby >	—	—	4,905	46	6,814	82	1,377	22	1,593	88		
Summa	887	11	469,176	78	833,445	99	132,389	76	301,363	77		

¹⁾ Af beloppet hafva utgått till anordnande af tvätthusbyggnad vid Nyköpings hospital 8,529 kr. 94 öre, anordnande af elektrisk belysning vid Stockholms hospital hafva utgått 168,000 kr. Till utredning af Upsala asyl och 3,088kr. 29 öre till resor och renskrifning m. m.

Sammandrag af 1899 års redovisning

Tab. 19.

D e b e t.			
<i>Balans från år 1898.</i>			
Skulder: Kassan		90	90
Patientafgifter		4,071	75
Diverse		122,914	95
Lundgrenska donationsfonden		721	88
Extra statsanslag: för asyl för sinnessjuka vid Vadstena hospital		1,467	56
> bostad åt öfverläkaren vid >		9,454	80
> > > > Nyköpings hospital		12,156	—
> asyl för sinnessjuka vid Upsala		40,372	52
> utvidgning af Göteborgs >		64,093	12
> bakeri och bryggeri vid Vexjö >		1,916	88
			257,260 36
Se Tab. 18	<i>Afskrifning.</i>	—	—
			887 11
Se Tab. 18	<i>Utgifter.</i>	—	—
			2,505,876 58
<i>Balans till år 1900.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant		72,181	17
Förråden		265,161	42
Patientafgifter		7,578	02
I bank innesående		374,037	30
Diverse		57,588	12
Lundgrenska donationsfonden		776	09
Förskott		30,059	—
			807,381 12
Summa		—	—
			3,571,405 17

underhåll år 1898.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		1) Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skriftmaterialier m. m.		Utskylder.		2) Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	74,344	09	—	—	—	—	171,088	29	—	—	—	—	249,599	05
1,053	94	1,634	91	6,063	—	13,547	89	1,162	19	369	20	6,377	41	450	—	7,415	55	126,113	59
776	96	1,116	83	1,997	16	5,395	49	478	48	744	07	3,403	76	800	—	2,560	34	109,409	10
1,232	63	2,170	87	6,180	16	35,158	96	924	76	524	26	12,142	06	—	—	18,643	67	216,625	27
4,119	92	8,251	11	13,155	50	59,967	46	1,832	01	304	98	16,092	44	1,700	—	10,705	05	574,006	69
366	03	1,403	30	1,961	74	3,126	51	668	74	273	43	2,737	97	993	34	—	—	71,368	43
541	33	1,330	10	2,197	35	5,893	39	489	95	—	—	2,407	20	950	—	706	34	72,425	87
1,036	51	1,808	84	3,021	99	14,934	05	394	84	197	67	4,796	37	—	—	5,591	86	156,800	71
1,202	54	3,225	63	3,878	18	19,337	23	614	86	153	—	9,474	18	1,537	14	3,240	40	172,594	30
2,547	26	5,130	46	7,056	37	23,399	23	1,296	84	175	40	7,443	25	206	25	17,135	11	285,708	18
3,778	91	3,870	37	8,372	61	36,907	84	1,103	01	70	42	17,045	49	2,376	36	9,543	67	340,106	99
1,267	17	1,710	42	2,115	70	7,120	93	722	02	—	—	7,607	39	1,766	66	2,907	39	119,182	68
64	73	172	44	412	60	642	71	23	13	—	—	712	48	400	—	16	25	16,935	72
17,987	93	31,825	28	56,412	36	299,775	78	9,710	83	2,812	43	261,328	29	11,179	75	78,467	63	2,505,876	58

39,435 kr. 73 öre, anordnade af elektrisk belysning vid Kristinehamns hospital 488 kr. 62 öre samt till diverse förbättringar vid olika hospital 25,889 kr. 80 öre. — 2) Häraf

öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

K r e d i t.		
<i>Balans från år 1898.</i>		
Behållningar och fordringar:		
Kassan	12,961	78
Förråden	162,020	46
Patientafgifter	11,811	20
I bank inrestående	228,612	87
Diverse	22,693	66
Förskott	13,000	—
		451,099 97
<i>Inkomster.</i>		
Se Tab. 17	—	2,609,746 23
<i>Balans till år 1900.</i>		
Skulder: Kassan	1,060	56
Patientafgifter	2,222	84
Diverse	258,702	—
Extra statsanslag:		
för asyl för sinnessjuka vid Vadstena hospital	1,467	56
» » » » » Upsala »	148,108	91
» bageri och bryggeri vid Vexjö »	1,916	88
» utvidgning af Göteborgs »	63,849	82
» boställehus vid Lunds »	33,230	40
		510,558 97
Summa	—	3,571,405 17

Tab. 20.

	S i n n e s s j u k a.																		
	Antal.	Från			Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom				
		landsbygd.	städer.	ej angivet.	män.	kvinnor.	ej angivet.	ogifta.	gifta.	ej angivet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	över 40 år.	ej angiven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	hanslaarett.	hospital eller asyl.
Stockholms stad ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	233	215	18	—	116	117	—	176	57	—	4	77	152	—	102	—	14	5	112
Upsala	203	170	33	—	94	109	—	155	48	—	1	43	159	—	87	12	28	—	76
Södermanlands	237	181	56	—	131	106	—	156	81	—	2	82	153	—	62	1	53	2	119
Östergötlands	543	421	122	—	266	277	—	402	141	—	1	198	344	—	230	2	68	—	243
Jönköpings	589	522	67	—	296	293	—	408	181	—	9	219	361	—	374	19	65	12	119
Kronobergs	334	325	9	—	166	168	—	246	88	—	3	106	225	—	206	2	28	1	97
Kalmar	455	399	56	—	248	207	—	325	130	—	8	151	296	—	275	3	67	4	106
Gotlands	120	99	21	—	58	62	—	89	31	—	3	36	81	—	78	—	11	—	31
Blekinge	235	163	72	—	116	119	—	139	96	—	5	88	142	—	110	3	50	1	71
Kristianstads	399	360	39	—	205	194	—	303	96	—	3	130	266	—	186	3	44	3	163
Malmöhus	614	454	160	—	282	332	—	453	161	—	4	196	413	1	189	7	122	—	296
Hallands	287	236	51	—	112	175	—	200	87	—	1	87	199	—	166	4	23	5	89
Göteborgs stad ²⁾	170	—	170	—	69	101	—	124	46	—	3	51	116	—	52	1	89	—	28
Göteborgs och Bohus län	382	347	35	—	171	211	—	272	110	—	3	105	274	—	220	11	40	6	105
Elfsborgs län	654	600	54	—	318	336	—	463	191	—	6	173	475	—	407	5	61	8	173
Skaraborgs	434	390	44	—	216	218	—	320	114	—	2	133	299	—	236	4	35	16	143
Vernlands	635	591	44	—	323	312	—	484	151	—	4	221	410	—	352	—	85	4	194
Örebro	404	364	40	—	213	191	—	292	112	—	4	133	267	—	152	1	83	5	163
Vestmanlands	263	211	52	—	142	121	—	182	81	—	1	83	179	—	92	—	31	8	131
Kopparbergs	452	415	37	—	225	227	—	326	126	—	10	134	308	—	239	1	50	1	161
Gefleborgs	366	294	72	—	173	193	—	231	135	—	2	106	258	—	167	3	62	10	124
Vesternorrlands	358	319	39	—	174	184	—	229	129	—	5	109	244	—	159	1	80	3	165
Jemtlands	183	174	9	—	107	76	—	131	52	—	4	68	111	—	106	1	3	2	71
Vesterbottens	240	230	10	—	132	108	—	166	72	2	1	74	165	—	147	1	1	5	88
Norrbottnens	213	197	16	—	117	96	—	160	53	—	3	83	127	—	111	—	8	1	93
Summa	9,003	7,677	1,326	—	4,470	4,533	—	6,492	2,569	2	92	2,886	6,024	1	4,505	85	1,151	100	3,161

1) Inga oppgifter föreligga.

2) Enligt oppgifter från anstalter och försörjningsinrättningar.

sinnessjuka och idioter i riket år 1899.

I d i o t e r.																				
ej angiven plats.	Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder			Vårdas inom							
		landsbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angivet.	ogifta.	gifta.	ej angivet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angiven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	fäningsanstalt.	hospitat eller asyl.	ej angiven plats.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.
—	269	254	15	163	106	—	269	—	—	84	117	68	—	206	12	30	9	12	—	Stockholms län.
—	160	137	23	87	73	—	160	—	—	49	70	14	—	110	26	12	—	12	—	Upsala »
—	253	234	19	142	111	—	253	—	—	71	103	79	—	169	19	50	—	15	—	Södermanlands »
—	434	391	43	244	190	—	434	—	—	105	185	144	—	302	21	96	1	14	—	Östergötlands »
—	351	328	23	205	146	—	350	1	—	77	172	102	—	308	10	30	—	3	—	Jönköpings »
—	291	284	7	132	159	—	290	1	—	75	127	89	—	266	2	11	—	12	—	Kronobergs »
—	388	365	23	208	180	—	388	—	—	91	193	104	—	335	8	35	—	10	—	Kalmar »
—	84	69	15	44	40	—	83	1	—	18	38	28	—	71	3	10	—	—	—	Gotlands »
—	230	197	33	117	113	—	212	18	—	47	110	73	—	172	9	32	1	16	—	Blekinge »
—	307	297	10	180	127	—	306	1	—	83	131	93	—	237	29	31	1	9	—	Kristianstads »
—	442	367	75	240	202	—	442	—	—	113	200	129	—	304	15	83	—	40	—	Malmöhus »
—	228	209	19	128	100	—	226	2	—	50	100	78	—	206	5	14	—	3	—	Hallands »
—	93	—	93	47	46	—	92	1	—	51	33	9	—	50	30	12	—	1	—	Göteborgs stad.
—	337	301	36	195	142	—	335	2	—	98	141	98	—	285	20	14	—	9	—	Göteborgs och Bohus län.
—	470	451	19	264	206	—	470	—	—	88	213	169	—	422	8	37	—	3	—	Elfsborgs län.
—	359	337	22	206	153	—	359	—	—	99	165	95	—	301	33	19	2	4	—	Skaraborgs »
—	576	547	29	320	256	—	574	2	—	120	267	189	—	490	15	50	—	20	1	Vernlands »
—	354	335	19	214	140	—	354	—	—	105	143	106	—	241	21	77	1	14	—	Örebro »
1	185	165	20	101	84	—	184	1	—	58	85	42	—	141	17	19	—	12	—	Vestmanlands »
—	382	368	14	195	187	—	382	—	—	112	155	115	—	340	17	22	—	3	—	Kopparbergs »
—	327	280	47	172	155	—	327	—	—	114	124	89	—	233	42	42	—	10	—	Gefleborgs »
—	230	219	11	118	112	—	230	—	—	70	96	64	—	216	5	6	—	3	—	Vesternorrlands »
—	189	185	4	109	80	—	189	—	—	63	72	54	—	179	2	5	—	3	—	Jemtlands »
—	234	224	10	139	95	—	234	—	—	57	100	77	—	225	2	5	1	1	—	Vesterbottens »
—	139	131	8	81	58	—	138	1	—	25	63	51	—	113	11	12	1	2	—	Norrbottens »
1	7,312	6,675	637	4,051	3,261	—	7,281	31	—	1,923	3,203	2,186	—	5,932	377	754	17	231	1	Summa.

Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet,

afgifna af Öfverläkare vid hospital.

I.

Sedan Domhafvanden i Vesterbottens södra domsaga hos Kongl. Medicinalstyrelsen anhållit om utlåtande angående häktade och vid Umeå tingslags häradsrätt för misshandel tilltalade Jonas Gustaf J:s sinnesbeskaffenhet, har Kongl. Styrelsen i en af ransakningshandlingar och tvenne utlåtanden af fängelseläkaren H. N. Sandström åtföljd skrifvelse till hospitalsdirektionen af den 19 sistlidne december förordnat, att för vinnande af fullständig utredning i berörda hänseende den tilltalade skulle för observation och undersökning intagas å detta hospital, så snart plats härstädes kunde honom beredas, samt anhållit, att direktionen måtte anmoda mig att, så snart ske kunde, till Kongl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet. Till fullgörande af det mig sålunda tilldelade uppdrag får jag härmed vördsamt afgifva följande utlåtande:

Af ransakningsprotokollen och tvenne utlåtanden af fängelseläkaren H. N. Sandström, det ena utfärdadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med läkarentlåtande angående person, för hvilken önskas inträde å anstalt för sinnessjuke, åtföljdt af utdrag ur sjukjournalerna vid Vesterbottens södra lasarett, inhemtas i hufvudsak följande:

Jonas Gustaf J. från Österteg, Umeå landsförsamling, är född år 1860 i nämnda församling af numera aflidna föräldrar, tillhörande arbetareklass, i torftiga omständigheter; han är gift; någon neuro- eller psykopatisk belastning i hans familj uppgifves ej finnas till; dock var fadern något begifven på starka drycker. Han har gått i skola och är konfirmerad; år 1880 gick han ut som sjöman och vistades ute i 4 år, derefter blef han timmerman och snickare med synnerlig duglighet och ej dålig ekonomisk ställning; han har ej missbrukat spirituosa eller tobak. I allmänhet har han varit frisk till såväl kropp som själ: hade dock 1895 misstänkt influensa; lifligt och gladt lynne; väl begåfvad, men varit särdeles nervsvag; har så t. ex. svimmat, när han skurit sig i fingret.

Sommaren 1896 vistades J. å arbete i Stockholm och kom dervid efter en ansträngande sysselsättning att hosta upp något blod, hvaröfver han blef mycket förskräckt; sedan den tiden har han visat sig förändrad. Fängelseläkaren Sandström, hos hvilken J. sedan slutet af 1896 eller början af 1897 vid flere tillfällen rådfrågat sig, gifver i ett utlåtande af den 22 sistlidne oktober följande beskrifning på hans sjukdom: han har befunnits lida af en sjukdom, som »yttrar sig genom allmän känsla af trötthet, sömnlöshet, hufvudvärk, oförmåga till ihållande och ordnad arbete, stark känslighet för under andra förhållanden små bekymmer och obetydliga ledsamheter samt retlig och tung sinnesstämning. Sömnlösheten och oron, hvilken stundom stegrades till verklig ångest, föranledde honom att söka läkare». I den sedermera den 14 sistlidne december afgifna Bil. A. fullföljer samme läkare skildringen af J:s sjukdom så-

lunda, dervid hemtande uppgifter från hans hustru och broder: sömnen dålig och matlusten tidtals klen sedan hösten 1896; afföring ojeunn; har varit och är renlig, ehuru på senare tid mera vårdslös om sin person; lynnet förut godt och jemnt, de sista åren svårmodig, retlig, folkskygg; gråter halfva nätterna; skriker någon gång högt i ångest; är djupt olycklig; anser omsorg för familjen »ej tjena till något»; tillfällig glädje hos hustrun har han uppfattat som belåtenhet med hans olycka, och har hon varit tyst, har han äfven förebrått henne härför. Vanligen lust till arbete, men klagat öfver oduglighet till sådant och förklarar, att han ej »kunnat hålla tankarne tillräckligt tillsammans för arbete».

Under de sista åren har J. enligt utdrag ur sjukjournalerna vid Umeå lasarett 3:ne gånger vårdats å denna sjukvårdsinrättning; 1:sta gång sommaren 1897 för Helminthiasis (Bothriocephalus), utskrefs frisk; 2:dra gång från $\frac{7}{10}$ — $\frac{28}{10}$ 1897; diagnos: Neurasthenia (Melancholia); utskrefs förbättrad; angående symtomen innehåller journalen endast följande: »började på våren detta år att blifva ängslig och orolig, dålig sömn, jemte magsymtom; behandling Inf. amar. + Bromkal. + Klo-ral»; 3:dje gång från $\frac{6}{3}$ — $\frac{21}{4}$ 1898; diagnos: Melancholia; utskrefs förbättrad; journalen lyder i sin helhet sålunda: »sista tiden dyster och nedstämd — orolig, ej kunnat arbeta — varit våldsam i hemmet enligt uppgift; kom in hit på egen begäran; här har han hela tiden uppfört sig stilla och lugnt». Enligt hustruns uppgift inför fängelseläkaren har J. vid ett af dessa tillfällen på egen begäran vårdats å därafdelningen, emedan »ensamheten bekommer honom väl».

Den 8 september 1898 häktades J. på anmälan af sin hustru för det han vid flere tillfällen slagit, sparkat och misshandlat henne. Enligt hvad hon vid det samma dag hållna polisförhöret anmälde, har han under senaste året varit så svår, att hon flere gånger måst taga till flykten för att undgå ytterligare misshandel; en dag i oktober 1897 hade han med knuten hand slagit henne så, att en af framtänderna gått bort, och vid flere andra tillfällen misshandlat och sparkat henne så, att blodvite uppkommit. Nu hade han senast samma dags morgon sparkat henne, som befann sig i långt framskridet hafvande tillstånd, för magen, att hon blef liggande utanför stugudörren och måste ropa på hjälp. Vittnesmålen i och för denna anmälan innehålla i hufvudsak: att i augusti 1897, ett par dagar förrän hustru J. fått barn, hon kommit till ett vittne blödande ur mun och uppgifvit, att hon blifvit misshandlad af mannen; att i senare delen af sommaren samma år nödrop hörts från J:s gård, till följd af att han misshandlat hustrun; att i september likaledes samma år, under det hustrun stått vid spiseln och lagat mat, han stött till henne så, att hon var nära falla med ansigtet i elden, och samtidigt kastat henne på golvet samt tilldelat henne tvenne slag i ansigtet så, att det börjat blöda. Angående det sista öfvervåldet intygar ett vittne, att det vid 7-tiden på morgonen den 8 september fick höra ett för-

skräckligt skrik och nödrop från J:s gård; vittnet sprang genast till stället och såg till en början, att J. likt en vilde slog med armarne, kastade sig på marken och uppsteg igen; barnen voro ute på gården skrikande och förskräkta; hustrun låg på marken, hopkrupen, grät samt uppgaf, att mannen misshandlat henne, hvilket af allt att döma syntes vara sanning; J. hade låtit öfvertala sig att efteråt för en stund följa vittnet ut på åkern från hemmet. Ett annat vittne hade samma morgon hört skrik och nödrop och vid framkomsten funnit hustrun liggande på marken uppgifvande, att mannen sparkat henne för magen. Åtskilliga personer uttalade sin farhåga, att J. till slut toge lifvet af hustrun. Hörd inför häradsrätten medgaf J., att dessa vittnesmål voro riktiga, dock endast till en del, samt uppgaf som orsak till öfverfallen, att hustrun varit sträng och grälat på honom.

Under rättegången framhölls, att såväl hustrun som åtskilliga andra personer hysa den tanken, att J. vore sinnessjuk.

Angående ofvan nämnda våldsamhetsutbrott meddelar fängelseläkaren i Bil. A. följande: J. »har slagit hustrun i ansigtet vid 3 tillfällen, under det hon sof; kastade en gång omkull henne på golfvet; sparkade henne en annan gång på buken; brukade alltid omedelbart efteråt bevakande bedja om förlåtelse samt visa sig kärleks- och ångerfull». »Ehuru han ofta var kinkig och förebrående mot hustrun, begingos våldsamheter mot henne utan synbar anledning, merendels efter perioder af sömnlöshet. Sjelf säger han, att hustruns förebräelser drifvit honom härtill, men att han inser sig hafva handlat orätt».

Öfver J:s förhållande och tillstånd under fängelsetiden gifver fängelseläkaren följande beskrifning: han är lugn, nedslagen, villig, foglig, renlig; tyst och sluten men svarar redigt på tilltal; ansigtsuttrycket sorgset; blicken nedslagen; uppmärksamhet och uppfattning goda; minnet osäkert; tankeverksamheten rör sig hufvudsakligen om möjligheten att »blifva människa igen» och behålla sitt förstånd; inga sinnes- eller tankevillor kunna påvisas; uttalet otydligt, lågmäldt; rörelserna långsamma, tröga, automatiska.

I sitt den 22 oktober 1898 afgifna utlåtande förklarar fängelseläkaren J. lida af neurasthenia och att ingen sinnessjukdom kunnat förmärkas, men väl någon tids sömnlöshet och nedslagenhet, och han intygar alltså, att »J. vid de tillfällen, då han skall hafva misshandlat sin hustru, på sätt protokollen utvisa, icke kan anses hafva varit i saknad af sitt förstånds fulla bruk». Den af fängelseläkaren sedermera afgifna Bil. A. af den 14 december d. å. intygar, att J. »är i hög grad lidande af cerebral neurastheni»; orden från och med »sinnessjuk» till och med »vård å» äro å den tryckta blanketten med bläck öfverstrukna.

Angående J:s sinnestillstånd och förhållanden i hemmet har jag genom skriftvexling med kronolänsmannen i Umeå södra distrikt skaffat mig en del upplysningar, afgifna i en skrivelse af den 25 januari d. å. af J:s hustru och 2:ne hans grannar. Denna skrivelse, som bifogas, meddelar i hufvudsak: då J. i augusti 1896 återkom från Stockholm, ansågs han vara sinnessjuk; grät under halfva nätterna; sprang upp från sin bädd och bytte om sängplats stundom 2 å 3 gånger på natten; flyttade från hemmet och låg borta hos andra personer i tanke att få soffa; skylde på hemmet och sängkläderna; tittade

under sängen flere gånger under nätterna; trodde sig vara död och påstod, att hans namn var bortbytt. Sömmen var mycket dålig, och han klagade ofta öfver värk i bröstet; efter vissa anfall kramade och valkade han bröstet, och blodet steg åt hufvudet på honom. Han hade ingen energi att fortsätta påbörjadt arbete utan slutade dermed under uppgift, att tankarne ej ville räcka till. Tre gånger har han slagit hustrun, medan hon under natten legat sofvande vid hans sida. J:s anhöriga och närmaste omgifning kunna ej angifva någon särskild orsak till hans våldsamhetsutbrott mot hustrun och meddela, att gräl och meningsskiljaktighet ej föregått dem; sjelf angaf han som orsak, än att hon ej var hans rätta hustru, än att han ej visste hvad han gjorde. Efter utbroten var han ängslig öfver hvad han gjort, bad hustrun om förlåtelse och grät; på senare tider dock mera hård och vrång utan ånger. Efter tider, då sömmen och matlusten varit dåliga, visade han mycket mörk uppsyn.

J. har ej missbrukat sprit, varit en duglig och häändig timmerman, sparsam och rädd om sina tillhörigheter; varit medveten om sin duglighet och velat öfverträffa sina arbetskamrater.

J. intogs å detta hospital den 5 sistlidne januari. Den härstädes öfver honom förda journalen bifogas med uteslutande af anamnesen.

Under den tid han vårdats här har hans psykiska tillstånd stått i närmaste öfverensstämmelse med det, som ofvan är beskrifvet. Han tycker sig ej vara frisk; han är dyster och nedstämd med sorgbundet ansigtsuttryck; han säger, att denna förändring i hans sinnesstämning inträdde under hans vistelse i Stockholm år 1896; han vet ingen bestämd anledning härtill lika liket som han känner någon orsak till den alltjemt fortgående dysterheten. Han sitter tyst och stilla å afdelningen; svarar långsamt, lågmäldt och fåordigt; deltagar i enklare göromål inom afdelningen, men det sker långsamt, försigtigt och temligen viljelöst; han saknar intresse för omgifningen och andra förhållanden, och han reflekterar ej öfver sin härvaro eller sin ställning hädanefter. Hans minne lider af betydliga defekter för händelser såväl före som efter år 1896: han vet ej sina föräldrars eller sin förra hustrus dödsår; kan ej erinra sig sina barns födelseår och först efter lång betänketid uppgifva deras namn o. d.; tiden för sin härvaro uppgifver han orätt; mycket ofta får man på tal om forna händelser till svar: »Jag mins inte». Han har en mängd föreställningar, tydande på s. k. negationsideer: han är förlorad; för honom fins ingen räddning; han har mistat sin vilja och glädje; han har intet hem; han får aldrig återse sin hustru eller sina barn. Några direkta tankevillor om egen skuld kunna ej påvisas, lika litet som några hypokondriska idéer. Såväl i hemmet som under sin vistelse här har han i vaket tillstånd nattetid sett något för ögonen, hvilket han beskriver som ett skimmer, det är rörligt och troligen lefvande; en gång har han å en laudsväg sett något, som föreföll honom som en 5-kronesedel, men han kan ej riktigt bestämma, hvad det var; han tror dock ej att det var en sedel; han måste gå ur vägen för det och tog ej upp det. I hemmet har han någon gång tyckt, att hustrun varit en okänd kvinna. Han säger sig i hemmet ofta hafva lidit af hufvudvärk, sömnlöshet, stickningar och tryck i hjerttrakten; f. n. är han temligen befriad från dessa symptom.

Vid 17 à 18 års ålder fick han enligt egen uppgift ett slag öfver hjessan, med en blydagg, hvilket dock icke lemnat något synligt ärr.

Angående utbrotten mot hustrun kunde han först efter några veckors härvaro någorlunda redogöra för förloppet; till en början framhöll han, att han intet mindes; de uppgifter, han emellertid sedermera efter långvariga utfrågningar lemnat, äro sväfvande och delvis vexlande, och helt ofta gifver han till svar sitt vanliga: »Jag mins inte»; »mitt minne är så oklart», o. d., och fullt tydligt är, att minnet verkligen sviker honom. Han har meddelat, att anledningen till ett utbrott mot hustrun var, att hon, som vid den tiden var i grossess, enligt hans öfvertygelse ej var nog försiktig i sitt arbete, hvilket han befarade kunde skada fostret; en annan gång hade han i staden förtärt sprit, dock i ringa mängd; några gånger begick han våldsgerning, emedan han tyckte, att den bredvid honom liggande hustrun var en okänd qvinna. Vid det sista uppträdet var det emellertid hustrun som varit den anfallande, och han rörde henne ej, utan störtade ut ur stugan, skrikande och kastande sig på marken. Vid tal om dessa händelser är J. mycket sorgsen, gråter och suckar och beklagar, att han skall hafva handlat så; »med Guds hjälp» skulle han nu låta bli det, och han häntyder, att en inre makt drifvit honom dertill; han anser sig vid dessa tillfällen hafva varit så »tankspridd», att han ej var sig sjelf mäktig.

Resultatet af den undersökning och observation, jag med ledning af ransakningsprotokoll och andra handlingar underkastat J. under hans härvaro, har fört mig till följande öfvertygelse angående hans sinnestillstånd.

Den förut muntre och liflige, till sitt lefnadssätt ordentlige, synnerligt duglige och något äregririge arbetaren träffas under år 1896 af sinnessjukdom, som yttrar sig i sömnlöshet, hufvudvärk, stickningar och tryck i hjertrakten, tung och svärmodig sinnessämning, oro, som stegras ända till ångest och tårar. Hvad orsaken till denna sinnessjukdom beträffar, så angifva handlingarne icke någon särskild sådan; det finnes dock vissa händelser i J:s lif, som kunna tänkas hafva menligt inverkat på hans sinnestillstånd; den ordentlige för storstadslifvet ovane arbetarens förflyttning till Stockholm, der han lefde i saknad af hustru och barn och ordnade husliga förhållanden, kan mycket väl dervidlag hafva haft ett stort inflytande, desto mer som det förut känsliga sinnet träffas af en sådan allvarlig stöt som en blodshosta med den farhåga, en sådan kan innebära; och denna senare händelse har också mycket förskräckt honom. Vidare genomgick J. under år 1897 en kur för Helminthiasis, och fullt antagligt är, att denna sjukdom redan året förut existerade och nedsatte hans krafter och gjorde honom mera mottaglig för en psykos; särskildt skall *Bothriocephalus latus* framkalla betydlig anæmi och psykisk förändring. Till sist påstår J. sig hafva under uppväxtåren erhållit ett slag öfver hjessan, hvilket naturligtvis, om det är med verkligheten öfverensstämmande, härvidlag bör tagas i medräkning. Dock hvilka orsakerna än hafva varit, aldeles tydligt är, att den under år 1896 uppträdande sjukdomen var en melancholia; de gång efter annan gjorda beskrifningarne på den sedermera alltjemt fortgående sjukdomen lemna derpå fullt bevis: svärmodig och dyster sinnessämning, ångslan och oro, oförmåga att hålla tankarne tillsammans, känsla af trötthet, brist på energi, intresselöshet,

sömnlöshet, hufvudvärk och tryck i hjertrakten, tydande på den melankolien så ofta åtföljande præcordialångesten. Tanke- och sinnessvillor tillstötte: han trodde sig vara död, att hans namn var bortbytt, och han ansåg sin hustru vara en annan qvinna. Och de symtom, han under sin härvaro företett, hafva endast bekräftat diagnosen; hans utseende och sätt att uppträda, hans långsamhet och tröghet i tankeverksamhet och handling, hans öfver fysiologiska gränser sträckta sorg och bekymmer, ty ehuru väl en belägenhet, sådan hvori han nu befinner sig, hos lite hvar skulle kunna alstra dyster och nedstämd sinnessämning, är dock hans *sjukligt* tryckt utan tillräckligt motiverade yttre förhållanden; en mängd af hans uttryck tyda härpå, såsom att han är förlorad, för honom fins ingen räddning, han får aldrig återse hustru eller barn o. d.; hans sätt att bära sina sorger med ett tyst och stilla tålmod utan klagan är också karakteristiskt; negationsidéer och synhallucinationer äro påvisade. Hans minne lider af betydliga defekter; det skulle kunna förefalla litet egendomligt, att J. först efter någon tids härvaro kunde någorlunda redogöra för händelserna vid utbrotten mot hustrun, och man skulle sålunda kunna misstänka, att han till en början endast simulerade minnesslöhet; man måste dock betänka, att det varit först efter en mängd utfrågningar och långa funderingar han kunnat erinra sig några detaljer, hvilka dock ej alltid till sin beskrifning äro öfverensstämmande med vittnesförhören; och hans uppgifter äro sväfvande och vexlande; mycket ofta har han dock framkommit med sitt vanliga: »Jag mins inte». För öfrigt gifva hans utseende och uppträdande en så tydlig bild af en melankoli, att man, då man ser honom, ej kommer att misstänka honom för simulation.

Under den tid, som J. varit lidande af sinnessjukdom, hafva de ofvan nämnda utbrotten af våldsamhet mot hustrun egt rum, och dessa låta sig lätt förklaras vara en följd af och beroende på denna sinnessjukdom. Ångesten hos en melankoliker kan understundom blifva så svår, att den försätter den sjuke ur han passivitet och med inre makt drifver honom utan medvetande till våldsgerning; han anfaller af s. k. *raptus melancholicus*. Den beskrifning som erhållits å händelserna vid utbrotten stämmer väl öfverens med arten af sådana anfall. J. begick våldsgerning utan anledning, merendels efter perioder af sömnlöshet, visade sig genast efter handlingen ånger- och kärleksfull samt ångslig, sade sig ej veta, hvad han gjorde; hans yttrande, att han vid dessa tillfällen var »tankspridd», och att han kände det, som en inre makt drifvit honom, stämma väl öfverens med denna uppfattning af hans anfall. Att utbrotten skedde mot den, som stod honom närmast här i lifvet, nemligen hustrun, är något, som ej hör till ovanligheterna; ett vittnesmål, att, omedelbart efter det sista utbrottet mot hustrun, J. likt en vilde slog med armarne och kastade sig på marken, visar tydligt, att den af melancholia lidande personen haft ett anfall af ofvan nämnd art. Vid vissa andra tillfällen har han gjort sig skyldig till personförvexling, och har sålunda en illusion dervid varit för honom bestämmande och gjort honom dervidlag lika otillräckelig. J. har såväl vid ransakningen som under sin vistelse härstädes anført som orsak till utbrotten, att hustrun skulle hafva grålat på honom, och angående det sista förnekar han, att han vid det tillfället skulle gjort sig skyldig till någon

våldsamt; men då flere personer i skrift och vittnesmål intyga, att hvad han sålunda anför ej är med verkligheten öfverensstämmande, måste man anse honom på grund af sinnessjukdom sakna tillräcklig omdömesförmåga att härom bilda sig en riktig föreställning, och framför allt att hans bristande minne härvidlag gör sig gällande.

Till sist några ord angående fängelseläkarens, gent emot min, stridande åsigt om sjukdomens art. Ehuru väl flere af de symtom, J. företett och företer, skulle kunna hänföras till en cerebral neurastheni, är det dock några som svårigen låta inregistrera sig under denna diagnos t. ex. sättet för sjukdomens början, negationsidéerna och minnesslöheten; för öfrigt saknar J. tvenne för cerebral neurastheni mycket karakteristiska symtom: han har inga hypokondriska idéer, och han har ingen benägenhet att, likt en neurastheniker, ständigt och jemt framhålla sina sorger och bekymmer för omgifningen.

På grund af hvad jagsålunda anfört, får jag härmed intyga: 1:o) att arbetaren Jonas Gustaf J. från Österteg, Umeå landsförsamling, vid de tillfällen, han skall hafva misshandlat sin hustru, varit på grund af sinnessjukdom i saknad af förståndets bruk,

2:o) att ofvannämnde J. allt fortfarande lider af sinnessjukdom, och att han med anledning af de våldsamt utbrott, som beroende af denna sjukdom hafva uppträdt, måste anses för den allmänna säkerheten vådlig; hvilket jag härmed på heder och samvete intygar.

Hernösands hospital den 15 Februari 1899.

Rich. Stenbeck.
t. f. Öfverläkare.

2.

Sedan Kungl. Medicinalstyrelsen enligt till Kungl. Direktionen för Upsala hospital ställd skrifvelse af den 12 sisl. december beslutat att för stöld tilltalade Albert W. från Falun, angående hvilken sinnesbeskaffenhet fängelseläkaren S. F. Psilander och öfverläkaren S. A. Pfanenstill uttalat olika meningar, skulle för observation och undersökning intagas å Upsala hospital, och Kungl. Styrelsen i samma skrifvelse anhållit, att Direktionen måtte anmoda öfverläkaren vid hospitalet att så snart ske kunde till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet, så får jag till åtydnad häraf och med hänvisande till närlagda bestyrkta afskrift af den härstädes af t. f. biträdande läkaren F. Magnusson under min ledning uppsatta journalen öfver W., vördsam af gifva följande yttrande:

Ur de föreliggande handlingarna framgår i hufvudsak, att Albert W., hvilken å Falu länsfängelse undergick honom för stöld ådömdt 4 månaders fängelsestraff, hvilket tog sin början den 17 maj 1898, på grund af iråkad sinnessjukdom affördes den 4 juli till länslasarettets afdelning för sinnessjuka; att han därifrån den 6 juli beredde sig tillfälle att rymma iklädd endast skjorta samt under den därpå följande natten begick tillgrepp af diverse klädespersedlar efter inbrott i en vid Stensnåset inom stadens område belägen lada, hvarest dessa förvarades, samt att han den 8 i samma månad blef anhållen och återförd till lasarettets cellafdelning, därifrån han den 2 augusti återfördes till länsfängelset, hvarest han förblef tills han den

17 september aftjänat återstoden af stafvet: att W. för den natten mellan den 6 och 7 juli begångna inbrottsstölden häktades den 17 september, försattes på fri fot den 20 i samma månad och ånyo häktades den 31 oktober,

Den omtvistade frågan gäller nu beskaffenheten af W:s sinnesstillstånd vid tiden för stöldens begående natten mellan den 6 och 7 juli.

Angående W:s förhållande i länsfängelset i Falun, där han under maj, juni och början af juli observerades af t. f. fängelseläkaren Ardell och af fängelseläkaren Psilander är meddeladt:

af Ardell, att W. under juni och juli lidit af »hypokondri» och varit »anfäktad af flere fixa idéer»; att han i början varit mera lugn men småningom blifvit mycket bråkig och svårhandterlig; att W. hyst den föreställningen, att han ovillkorligen snart måste dö; att W. hört »röster»; att han tillfogade sig sår öfver handlederna och i hufvudet med klosettlocket; att han rifvit sönder sina kläder.

Af fängelseläkaren Psilander är meddeladt, att W. under de 2 första veckorna af fängelsetiden var stilla och nedslagen samt utan skönjbar anledning beklagade sig öfver, att han kände, huruledes han »förblöder invärtes och snart skall dö»; att W. under vistelsen i fängelset före afförandet till lasarettet visserligen ej var våldsam men i allmänhet okynnig och fallen för att förstöra föremål i cellen; att W. i juni några gånger syntes hafva vidtagit anordningar för att begå själfmord genom hängning, hvilket dock af honom sedermera förnekades; att hans sinnesstämning under hela fängelsetiden varit svärmodig med ansiktet uttryckande sorg och blicken vittnande om slöhet; att han efter återkomsten till fängelset från lasarettet envist fasthöll sin föreställning om inre förblödning.

På grund af hvad fängelseläkaren Psilander i skrifvelse af den 16 november 1898 anfört hade han ansett sig böra det utlåtandet afgifva »att stor anledning finnes för det antagandet, att W. vid begående af det brott som föranlett hans häktande varit beröfvad förståndets bruk».

Angående W:s förhållande å Falu lasarett, där han vistades från och med den 4 juli till och med den 2 augusti undantagandes tiden den 6—8 juli, då han var därifrån afviken, meddelar öfverläkaren Pfanenstill:

att W. på det hela taget ej gjorde något abnormt intryck; tankeverksamheten vore fullt redig, minnet godt; inga vräng- eller tvångsföreställningar förefunnes hos W., ej svaghet i tanke- eller föreställningslifvet, ingen melankolisk förstämning eller maniakalisk flykt, inga hallucinationer, inga delirier; den moraliska känslan tycktes dock i viss mån vara aftrubbad och uppfattningen om rätt och orätt inkränkt och förvänd; det brott, för hvilket han undergick straff, bagatelliserade han; någon ånger däröfver ådagalade han icke; han framkom ständigt med tvenne hypokondriska idéer, hvilka han med stor envishet fasthöll, han ansåg hjärtat vara »löst», så att det flyttade sig vid olika kroppslägen, samt förmenade sig förblöda invärtes. Under den fortsatta vistelsen å lasarettet visade han sig förstörande. På grund af de gjorda iakttagelserna afslutar öfverläkaren Pfanenstill sitt yttrande sålunda: »Det är otvifvelaktigt, att i det relaterade fallet förelåg en viss aftrubning af den moraliska känslan, ett förvändt begrepp om rätt och orätt. Det är också i lasarettets journaler upptaget under benämningen: »Degeneratio mentalis», »psykisk degeneration på det

moraliska gebitet». Diagenen: »Hypochondria» är bifogad med reservation under förutsättning, att de hypokondriska idéerna ej voro simulerade. Sinnessjukdom i vanlig, »inskränkt», bemärkelse kunde ej påvisas hos W. under hans vistelse vid Falu läns lasarett.

Men hänsyn till de båda från fängelseläkaren Psilander och öfverläkaren Pffannenstill föreliggande intygen, hvilka stödja sig på iakttagelser öfver W. under tiden före, omkring och efter stöldens begående, och för hvilka en olika uppfattning af den tilltalades sinnesbeskaffenhet ligger till grund, så framställas otvunget, synes det mig, följande spörsmål:

1. Har den tilltalade varit sinnessjuk, eller
2. har den tilltalade varit simulat, eller
3. har måhända hos den tilltalade föfunnits både sinnessjukdom och simulation i förening?

Beträffande det första af dessa spörsmål yttrar öfverläkaren följande:

1. Fängelseläkaren Psilanders utförliga intyg angående W. innehåller ett flertal viktiga omständigheter, hvilka låta förmoda, att W. vid brottets begående varit sinnessjuk. Å andra sidan har W. under vistelsen å Upsala hospital vid skilda tillfällen, dock endast under första tiden, om sig lämnat uppgifter, som stått helt och hållet i strid med hvarandra och med af fängelseläkaren Psilander gjorda iakttagelser. Så har W. t. ex. den 3 januari bestämdt vidhållit, att han under fängelsetiden varit sinnessjuk, under det att han den 4 januari och följande dagar, med återtagande af hvad han förut härutinnan påstått, lika bestämdt lämnat den uppgiften, att »hela sjukdomen varit låtsad», i det angifna syftet att undgå vissa med fängelsestraffet förenade obehag. Sammanställer man härmed innehållet i öfverläkaren Pffannenstills intyg angående W:s förhållande å lasarettet, så är det naturligt, att frågan, huruvida sinnessjukdom hos W. förelegat vid tiden för brottets begående, i förstone här måste tills vidare lämnas öppen. Först längre fram, den 27 jan., den 7, 9 och 10 febr. fann W. för godt att erkänna, att en förändring i hans sinnesförfattning inträffade redan i slutet af april, så vidt han kunde erinra sig, och att han sedermera blef mer och mer ängslig och orolig, så att han ej kom sig för med arbete, ej hade ro att sitta stilla; att hans ängslan och oro var större än som bort betingas af de föreliggande omständigheterna, att han i sjuklig oro och öfverdrifvet bekymmer för modren, som han ansåg sjuk och död, genom fäfänga försök att genom det svårtillgängliga cellfönstret få sikte på henne, och genom den ansträngda kroppsställningen, som dessa försök kräfde, ädrog sig smärtor i bröstet, hjärtklappning, hvilket åter hade till följd uppkomsten af föreställningen att hjärtat ej sloge på rätt ställe, att han snart skulle förblöda och att döden vore omedelbart förestående. Därtill kommer hans skildring af själfmordstendenserna, hvilken, om den redan antagna formen af sinnessjukdom verkligen förelegat, gifver intrycket att vara sann. Emellertid, med behörigt beaktande af den omständigheten, att W. i mångt och mycket är en beräknande och förslagen individ, som ofta visat sig hafva handskats ovarsamt med sanningen, kan det ifrågasättas, om icke hans senast gjorda bekännelse, sådan den strax ofvan relaterats, är äfven den ett nytt försök att af något skäl föra omgifningen bakom ljustet. Häremot synes mig tala dels den omständigheten, att hans se-

naste skildring i väsentliga delar öfverensstämmer med fängelseläkaren Psilanders iakttagelser, dels och att den står i öfverensstämmelse med kända och erkända kliniska fakta. Ett annat och som det synes mig afgörande bevis för sanningen af hans senaste skildring är slutligen den lyckliga omständigheten, att (såsom daganteckningen för den 12 febr. gifver vid handen) tvenne af W. vid tiden för stöldens begående den 7 juli, då han på egen hand ströfvade i skogen vid Sundborn, till de anhöriga afåtna skrivelser ställts till mitt förfogande (genom stadsfiskalen Holms tillmötesgående). I dessa skrivelser, hvilka visserligen på grund af W:s kläna underbyggnad äro skäligen bristfälligt affattade, erhåller man likväl ett tydligt uttryck för hans sjukliga ängslan och oro och för hans melankoliska idéer om den förestående döden, om förblödningen o. s. v., och i belysningen häraf är hans skildring å sidan 24 i journalen mycket karaktäristisk, då han själfmant drager fram kontrasten mellan sina under vandringen i skogen hafda melankoliska idéer och sitt föregående friska sinnestillstånd.

Erfarenheten från staffanstalterna gifver emellertid vid handen, att fångar under den första delen af strafftiden ofta ådagalägga ett förändradt förhållande, de visa sig betryckta öfver sitt olyckliga läge, röja djup ånger och gifva understundom intrycket af att vara helt och hållet tillintetgjorda af sorg. En dylik snart öfvergående och ej vidare intensiv depression, hvilken snarast är att betrakta som en naturlig reaktion, plågar ej stämplas såsom patologisk. Det är vidare att märka, att gränsen mellan den fysiologiska sorgen och den patologiska depressionen är ytterst svår, stundom omöjlig att draga, just emedan lindriga melankoliska tillstånd af alla psykosor äro de, som stå den psykiska hälsan närmast. Att å andra sidan W. under fängelsetiden röjt ett sinnestillstånd, som med skäl måste anses hafva varit patologiskt, synes mig otvetydigt.

Nästa spörsmål som framställer sig är bestämmandet af den kliniska sjukdomsformen, så vidt detta låter sig göra. Med hänvisning till journalen och till hvad jag ofvan anført ligger det närmast till hands att antaga, att ett melankoliskt-hypokondriskt sjukdomstillstånd, åtföljdt af agitations- och irritationssymtom förelegat, hvilket tagit sin början antagligen redan under rannsakingstiden i april och sedan så småningom vuxit i intensitet för att slutligen fram i september minskas och sedan upphöra.

Under förutsättning att den ofvan gjorda framställningen hvilat på riktiga grunder är motivet till W:s osanna uppgifter, då han under första tiden af sin vistelse å Upsala hospital förnekar en hos sig förutgången sinnessjukdom, helt naturligt. I känslan af att då vara återställd, bibragt den öfvertygelsen, att hans öde liksom kriminalpatienters i allmänhet vore att för en obestämd lång tid nödgas kvarstanna å anstalt för sinnessjuka och hysande en nära nog okuflig längtan efter friheten låg det ju för W. närmast till hands att genom förnekande af sinnessjukdomen ifråga blifva återförd till fängelset, ställd till ansvar och dömd för stölden för att efter stafftidens slut vara fri.

2. Har den tilltalade varit äfven simulat?

Svaret på denna fråga blifver, på goda grunder synes det mig, jakande. Hans tillvägagångssätt att såsom sinnessjuk i förstone och länge förneka erinringen af stölden och de i sammanhang med denna stående omständigheter i syfte att undgå

straff synes mig ej kunna anses som symtom af den förut antagna sjukdomsformen, och någon kombination af denna med epilepsi, hysteri, akut intoxication o. d. eller någon förekomst af någon af dessa sistnämnda ensamt har ej kunnat påvisas hafva förefunnits vid tidpunkten ifråga. Af dessa skäl är en verklig amnesi med så skarp begränsning i retro- och antero-grad riktning, som här skulle hafva förekommit, ej antaglig. W. har ock sedermera medgifvit, att hans erinring angående rymningen och stölden förvisso ej varit eller är i något afseende bristfällig. Att äfven »anfallen» i fängelset med skäl äro att hänföra under simulationens rämärken, synes mig antagligast, en uppfattning, som äfven vinner stöd af W:s eget erkännande (se daganteckningen för den 9 februari).

3. Af det föregående framgår, att jag anser W. hafva varit både sinnessjuk och simulant. I detta sammanhang tillåter jag mig erinra därom, att vissa författare gått så långt, att de påstått, det endast sinnessjuka göra sig skyldiga till simulation, som således vore att anse såsom ett symtom på mer eller mindre tydligt uttalad sinnessjukdom. En dylik uppfattning ger ju ett visst stöd för det betraktelsesätt, åt hvilket jag i det föregående gifvit uttryck. Å andra tidan fäster jag uppmärksamheten på betydelsen af Fürstners, Binswangers, Kautzners m. fl. iakttagelser, enligt hvilka simulation konstaterats äfven hos ett rätt stort antal icke-sinnessjuka.

Med stöd af tillgängliga handlingar i målet samt egna iakttagelser å W. under hans vistelse härstädes får jag, i hufvudsak anslutande mig till fängelseläkaren Psilanders yttrande, på heder och samvete afgifva det utlåtandet, att jag anser W. vid tiden för det åtalade brottets begående, i juli 1898, genom sinnessjukdom hafva varit i lagens mening beröfvad förståndets bruk.

Slutligen får jag vördsamt tillägga, att W., som jag anser nu vara återställd, och som önskar återvända till länsfängelset i Falun i och för afbidande af utslag, blifvit hos länsstyrelsen i Falun anmäld till afhämtning härifrån snarast möjligt.

Uppsala hospital den 28 februari 1899.

Teodor Nerander.
Öfverläkare.

3.

Sedan Kungl. Medicinalstyrelsen i skrivelse till Kungl. Direktionen för Wexiö hospital af den 17 sisl. augusti förordnat, att å Wexiö länsfängelse förvarade och för stöld tilltalade arbetaren Johannes Fredrik S. från Skogslund under Åmatorp skulle för observation och undersökning intagas å Wexiö hospital, och undertecknad anmodats att till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande angående S:s sinnesbeskaffenhet, så får jag, efter tagen del af rannsakningshandlingarna samt på grund af härstädes företagen undersökning af omförmälde S., vördsamst afgifva följande utlåtande:

Af hit öfverlämnade, härhos återgående rannsakningshandlingar inhämtas följande: Johannes Fredrik S. är född den 12 mars 1856. Föräldrarne voro i Åmatorp — Lenhofda socken af Kronobergs län — boende inhysesfolk, af hvilka fadern dog 1858 och modern 1882. Huruvida någondera af dem varit känd för egenheter i lynne, uppförande eller lefnadsvanor eller huru-

vida nerv- eller sinnessjukdomar förekommit i släkten, finnes icke angifvet. S. har i barndomen bevisat folkskola och där lärt läsa och skriva, men hans uppfostran är dock enligt prestbetyget »i någon mån försummad». Till sitt 15:de år, då han konfirmerades, vistades han i hemmet hos modern, innehade sedan under 4—5 år oafbrutet drängtjänst hos 3:ne olika personer och har därefter uppehållit sig med tillfälligt arbete vid järnvägsanläggningar och såsom snickare. S., som är ogift, har icke förut varit för brott tilltalad.

Under de senare åren — sedan omkr. år 1895 — har S. företett vissa egenheter, hvilka af en del af de kringboende tolkats såsom bevis på lättja, men af andra såsom tecken till sinnessvaghet och jämväl vid ett tillfälle föranledt S:s omhändertagande af kommunalnämnden, som för någon tid intagit honom å fattighuset. Bland hans anmärkta besynnerligheter anföras af olika vittnen, att han vissa tider visat sig mycket folkskygg samt vanligen legat till sängs och ej kunnat förmås till arbete, fastän han icke syntes sjuk; att han nämnda tider plägat arbeta några dagar, tills han därför fått penningar, men sedermera köpt mat för dessa och lagt sig till sängs utan att göra något; att han upprepade gånger utan gifven anledning påstått att andra velat öfverfalla honom; att han för 2 år sedan (1896), då han trott sig vara föremål för andras öfvervåld, slipat ryggen å en sin handsåg skarp som en knif för att använda den som skyddsvapen; att han under längre tid haft för vana att stryka omkring bygden nattetid, en vana, som af vittnet i fråga tolkades såsom åsyftande att efterse om något funnes att taga. S:s tillstånd har under senaste året och särskildt nästlidna vår uppfattats såsom synbart bättre.

S., som erkänt att han sedan 1895 »hållit på med att stjäla småsaker af ringa värde», begick vid 4 tillfällen, alla under juni månad 1898, de stölder, som föranledt hans häktande och åtalande och rörande hvilka brott han erkänt, att han en natt i medio af månaden »utgången för att stjäla» gått till Hökaskruf — omkr. 2 km. från S:s hem — och, då han hos f. nämndemannen Carl August Svensson sett en väf ligga ute, från denna medels den medförda med skarpslipad rygg försedda handsågen afskurit och tagit ett större stycke;

att han den 23 juni från samma person tillgripit ett smörstycke;

att han natten mellan den 28 och 29 ånyo gått till Hökaskruf för att »om möjligt fånga någonting i kvickhet, hvilket han ej sparade på», och hunnen till hemmansegaren Carl Petersson där påträffat och tillgripit en till blekning utlagd väf; att han den 30 juni vid middagstiden gått till soldaten Lundells bostad icke i afsikt att stjäla utan blott för att köpa mjölk, men att, då han funnit och öfvertygat sig om, att ingen var hemma, han beslutat sig för att äfven där förföva tillgrepp, hvilket han utfört så att han med en å vedbacken anträffad yxa huggit loss en mårila i dörren, så att en innanför fästad hasp lossnat, hvarpå han gått in och tillgripit hvarjehanda olikartade föremål såsom diverse mans- och kvinnsklädespersedlar, 1 fickur, 1 skjutgevär, 1 ost, 1 bleckkruka, 1 ask, 1 motbok med innestående omkr. 78 kr. och en portmonä med inneliggande omkring 12 kronor, hvilka saker han ensam och på en gång tagit och burit hem till sig.

De stulna väfvarna hade S. upphängt i ett rum i sin bod utan att ens röra vid dem. Hvad från Lundell tillgripits hade han dels upphängt i sitt boningsrum, dels inlagt i en garderob. Vid kort efter den sista stölden företagen undersökning hos S. hade denne omedelbart erkänt sig skyldig. Allt det tillgripna hade han själf framlämnat med undantag af smöret, som han förtärt.

Till stölderna hos Carl Aug. Svensson och Carl Petersson hade, enl. den åtalades egen uppgift, icke funnits annan anledning, än att han hade ansett sig hafva för längre tid sedan blifvit orätt behandlad af dessa målsegare. Inbrottet och stölden hos Lundell skall endast tillfälligtvis hafva föranledts af det gynnsamma tillfället.

S:s otvunget lämnade uppgifter angående stölderna hafva styrkts af i målet hörda personer.

T. f. fängelseläkaren H. Goldkuhl lemnar följande redogörelse för sin å fängelset företagna undersökning.

»I fysiskt hänseende företer S. intet att anmärka. Själff uppper han att han soffer dåligt.

Hans ansiktsuttryck och blick vittna oftast om någon slöhet och förstämning, dock vexla de lätt och kunna visa såväl förlägenhet som en ganska liflig uppmärksamhet. Sinnesstämningen är tydligt apatisk med en anstrykning af missmod och missnöje. Mot hans renlighet och sätt att skicka sig har bevakningspersonalen intet att anmärka; vid undersökningarna uppträder han ungefär som en person af hans klass plägar. För sitt arbete är han ointresserad, men utför det klanderfritt. Hans uppmärksamhet är undermålig och slappas lätt. Äfven uppfattningen är undermålig, och det behöves stundom åtskilliga omskrifningar för att han skall förstå en ganska enkel fråga. Minnet är i allmänhet godt och får S. blott klart för sig, hvad man frågar efter, så kan han med ganska stor säkerhet besvara de flesta frågor, som gälla hans föregående lif; minnet för de sista åren synes dock vara sämre. Tankeverksamheten är oredig; detta dock ej så, att S. ej kan lösa en mindre räkneuppgift, men så att han under ett något längre samtal blir oklar och oredig och förlorar sammanhanget.

Det är på sinnes- och tankevillornas samt på de falska föreställningarnas område som S. företer de största abnormiteterna. Det är huvudsakligast genom hans egen framställning man får en inblick i detta område af hans psykiska lif. Han talar om, hurusom han blef sjuk för ungefär fyra år sedan. Sjukdomen var först lindrigare men blef sedan svårare. Den ansatte honom tidtals och bestod i »kval i lifvet», tryck öfver hjärttrakten, värk i armar och ben samt en så svår huvudvärk, att han under densamma ej kunde reda sina tankar. Han måste ligga till sängs, när sjukdomen ansatte honom. Hans grannar kunde emellertid ej se, att han var sjuk utan ville tvinga honom att arbeta, ehuru han ej genom sin sjukdom låg någon till last. När sjukdomen pågått ungefär ett år, fick S. stundom från sitt inre höra en »röst», hvilken meddelade honom bland annat, att »grannarne kommit öfverens om ett andligt krig» mot honom. Deras beteende mot honom blef allt fiendligare och han fruktade det värsta från deras sida och rustade sig vid ett tillfälle till försvar genom att slipa den ofvannämnda sägen, vid ett annat senare tillfälle genom att bära en i en näsduk inknuten sten i fickan. Han tyckte ock, att de blefvo allt oräträdigare mot honom, och när ingen ville vara

ärlig mot honom, började han småningom stjäla. »Rösten» manade honom ock att stjäla; denna maning motstod han ofta flera nätter å rad men måste till sist vika för den. Då stölderna lyckades, började han tro, att rösten kanske hade rätt, och följde den derföre lättare; hos Lundell kom maningen att stjäla helt plötsligt och han följde den genast, så mycket hellre som Lundell var med om det »andliga kriget» mot honom. Fullt öfvertygad, att »rösten» talade sanning, blef han dock ej och hans förtroende för »rösten» minskades starkt genom hans häktning; »en annan gång skall jag nog veta akta mig att lyda rösten». Frågar man honom nu angående en del förhållanden, så säger han »rösten» säger så och så, men huru det verkligen är vet han ej.

För att på grund af det anförda kunna bedöma S:s sinnesbeskaffenhet måste man i första hand utsluta, att han simulerat de anförda sinnesvillorna och falska föreställningarna. Detta anser jag mig kunna göra, emedan S:s egen framställning af hans föreställningars så att säga organiska utveckling bär sanningens prägel, och emedan den hos honom funna omnämnda sägen utgör ett objektivt bevis för att han haft förföljelseidéer. Ett ytterligare dylikt bevis torde S:s berättelse om den i en näsduk inknutna stenen utgöra; en dylik uppgift torde S. ej ha tänkt på att draga fram om han velat ljuga.

Af det anförda talar intet för att S. begått de åtalade brotten under inflytande af en tillfällig förvirring. Jag torde således ha' att besvara följande två frågor: har S. under senaste tiden och således äfven vid åtalade brotts begående saknat förståndets fulla bruk (jämligt strafflagens kap. 5 § 6) eller har förståndets bruk under denna tid varit honom beröfvadt (jämligt samma kap. § 5)? Den första frågan besvarar jag med »ja». — S:s uppfattning är undermålig; hans tankeverksamhet oredig; han lider af den falska föreställningen, att hans omgifning sammanslutit sig mot honom; han förnimmer en »röst», som manar honom att stjäla — en sådan person måste anses sakna sitt förståndets fulla bruk. Den senare frågan måste besvaras med »nej», ty oakadt sin dåliga uppfattning och sin orediga tankeverksamhet samt den till en sorts hämnd mot grannarne manande falska föreställningen, har S. dock så mycket förstånd kvar, att han till en början motstår maningen att stjäla samt sedan, när han ser straffet för stölderna hota, kan tänka på att en annan gång taga sig till vara.»

På grund af förestående afgaf t. f. fängelseläkaren det utlåtande »att, ehuru häktade arbetaren Johannes Fredrik S. vid åtalade brotts begående ej varit sitt förståndets bruk alldeles beröfvadt, han dock därvid saknat dess fulla bruk».

S. intogs å Wexjö hospital den 3 sistl. sept. och innehåller den härstädes af biträdande läkaren P. Gustafsson öfver honom förda sjukjournalen, med utslutande af anamnesen, följande:

Status præsens den 8—30 sept.

Pat., 168 cm. lång, väger 66 kg. Kroppsbyggnaden är rätt kraftig, hull och muskulatur ordinära, allmänna utseendet något blekt men ej sjukligt, ansiktet och hufvudets bildning utan anmärkning. Hufvudets omkrets är 54,5 cm., dess längd 18,8 cm. och bredd 13,7 cm. Index 72.9 Iris är mycket ljust blå. Håret, glest öfver hjessan, är gulaktigt.

Ansiktsuttrycket fjolligt, än allvarsamt än förnöjdt. Blicken ständigt skygg, än slö och frånvarande, än vaken och plirande. Stämningen indifferent i den grad att ingenting tycks

kunna försätta honom i affekt. Han ligger stilla och tyst, begär ingenting, klandrar ingenting utan tar allt som det kommer och fogar sig i allt, äfven att mista hufvudet: »skall det så vara, så får det väl gå». Han är snygg och ordentlig, men slapp så att han i upprätt ställning vanligen står med framskjuten mage, sänkt hufvud och händerna i byxfickorna. Han lystrar väl, uppfattar utan svårighet framställda frågor och besvarar dem i krystad ton och under egendomliga stora rörelser med munnen redigt, i början försiktigt och misstänksamt men senare öppet och trovärdigt. Han är väl orienterad till tid och rum och har om de sina meddelat, att fadern dog hastigt efter att ha ätit mycket frukt och modern, som »måst gått omkring och bett om sitt försorg», af kräfta 1882. Om sig själf berättar han, att han gått något litet i småskola och två terminer i folkskola, att han vistades i hemmet hos modern och »gjorde just ingenting» till sitt 15:de år, då han utan någon väckelse konfirmerades. Därefter tjänade han som dräng 3 år hos en person, $\frac{1}{2}$ hos en annan, 2 hos en tredje. Sedan dess har han lefvat af tillfälliga arbeten ss. timmerman och järnvägsarbetare och har i allmänhet arbetat ordentligt under årets blidare tider, men ej »legat så hårdt i» under vintrarne utan »knogat lite» med ett och annat i snickeriväg och för resten lefvat på sommarens besparingar. Han har aldrig haft vidare smak för spritdrycker men kunnat taga en sup och någon gång äfven ett rus. Han tycker sig tåla mindre än andra och blir så sjuk efter rus att han ej kan äta på flere dagar. Snus har han använt något de sista 4 åren men ej till öfvermått. Han har städse haft god hälsa tills för omkring 4 år sedan då han utan känd orsak började blifva klen. Visserligen hade han längre tid förut fått »lite mjölk», som på ett par timmar blef besk och såg konstig ut, men han tror »just ej» att den kunde vara orsaken utan sjukdomen kom nog af sig själf utan annans skuld. Han minnes nu att han såsom »liten», då han en gång lämnats ensam, ej kunde öppna ögonen, fast han tyckte sig vara vaken, hufvudsvålen kändes liksom loss och håret började falla af honom. Detta har han ej förut tillmätt någon betydelse, men nu undrar han om det ej kan stå i förbindelse med något gyckleri eller lureri. Nuvarande sjukdomen började »fints», så att han kunde arbeta en tid, men sedan inställde sig domning i axlar och armar och en »natt», då han skulle göra sin »morgonbön» blef han med ens styf, kunde ej röra sig och ej andas, så han trodde han skulle dö med ens. Han tyckte det kändes som någon låg bredvid honom fast han var ensam i hela rummet. Han kände »invärtes kval», ängslan och förebräelser på alla sätt och för alla saker, blef orolig och sedan »började det alldeles tala inom honom». Det var ej en människoröst utan en »tankegång», som manade honom att upptäcka än ett än ett annat, men ej till säkerhet utan så snart han hunnit ett stycke gingo kännetecknen bort och han förnam endast att något var å färde. Farliga förbannelser kommo öfver honom om krig, hårdt straff för ogudaktiga efter detta lifvet och allt möjligt, men han fick aldrig klart att något skulle hända honom eller att han skulle uträtta något utan endast att något var å färde. Han kände det som när man är ängslig och »grunnar», och under ett par års tid kunde han ej fatta något för ängslan och kval från Gud i himmelen, men han fick upplysning om att människor endast kunna fara illa med honom, kasta honom i fängelse m. m. men ej skada eller mörda honom; dessutom fick han upplys-

ningar, som han ej kan fatta med ord, men som han tror vara sanna, ss. »uppå händerna har jag tecknat dig», och han har af änglar som visat sig för honom i »andemat», fått upplysning om att han har en ständig livvakt och löfte om att blifva salig, om han kan framhärda till änden, och komma till himlen, der han har sin släkt. »Andemat», som han kan se, när han vill, — stirrar mot taket — såg han första gången på ett papper. Den rör sig hastigt, är hvit som rimfrost och ter sig än som pärlor än som människogestalter, men det är ej människor utan andar som fara omkring, vaka öfver oss här nere, gifva oss gnistan och upptaga och ersätta oss efter döden. »Detta är den uttydning, jag fått på lifvet efter detta och jag vet ingen bättre». Änglarne säga att »det är hårdt straff på en mördad och att mördaren får straff efter detta lifvet» och »jag vet ingenting annat». Förutnämnda grubberiet bemänger han med en mängd sexuella funderingar. Bland annat anser han att fruntimren fått menstruationen till straff för Kristi lidande på korset och att de genom den ingå i ett nytt förbund. Han »grunnar» numera ej så mycket utan känner sig ganska fri, men i början af sjukdomen hvisslade det och pep i öronen, så han hörde ingenting och han kände sig yr och konstig i hufvudet, så han ingenting kunde fatta. Alltsedan sjukdomens början frammanas otäcka tankar om hordom och dylikt från bröstet med sådan kraft, att ingen kan stilla dem. Ibland kommer otäcka ord fram ur munnen på honom, dock ej så högt att människor kunna höra dem. De komma ej ofta men plötsligt och som en svaghetsynd. Erkänner, att han redan före sjukdomen ofta plägat ouanisera och ännu stundom öfvar denna last, synnerligen då »rösten» manar honom. Talar ock med många utläggningar om en »barnmoska», till hvilken han skall hafva stått i något kärleksförhållande samt att han fick många bref från henne, af hvilka dock en del nog voro förfalskade, isynnerhet det sista, som började med »adertonhundravinterkallt». Tillfrågad om åtalade stölderna erkänner han dem öppet som förut och utan ånger och anser det hela vara en dumhet, som han begick dels af afund mot grannarne och därför att de ej varit uppriktiga mot honom utan hållit sig omkring honom, hållit vakt om honom och betett sig orättfärdigt mot honom; dels manade »rösten» honom att göra det och lofvade, att han skulle få klarhet i sina funderingar, om han gjorde det. 14 dagar stod han emot, och han inser nu att det var en dumhet att nånsin lyda, men han tog sakerna för att få upplysning om, hvarför människor betedde sig märkvärdigt mot honom. På frågan om han begår samma eller annan liknande dumhet, om han kommer på fri fot, svarar han: »det gör jag inte, om de låta bli mig, men bråka tankarna på det viset som förut, är det omöjligt stå emot. Det finns ingen människa som kan det». Om den i handlingarna nämnda halshuggningsscenen meddelar han, att han vid tillfället var så svag och utledsen, att han ej frågade efter sig utan sade till Kempe: »är det ingen annan rå, så gör det», och hade han velat göra det, så hade det varit slut, men det ville han naturligtvis inte, fast jag låg stilla och han hade yxeggen på halsen». Han frågade lika litet nu som då efter om någon ville halshugga honom, ty »det ser besvärligt ut att komma igenom».

Somatiska tillståndet är godt. Han äter bra och sover godt. Urinen klar, sur, socker-, och ägghvite-fri med sp. v. 1,020.

S. vårdades de första dagarna å ensamt rum, därefter å allmänt rum. Får i dag kläder.

⁵/₁₀. Börjar i dag arbeta å snickareverkstaden.

¹/₁₂. Sedan förra anteckningen har S. dagligen arbetat och ingenting särskildt har hos honom förmärkt. Vid upprepade samtal har han sagt sig vara föga besvärad af röster men förefallit vara sig alldeles lik till i dag vid dansnöjet, då han med ens blef dystert, började gråta och sade sig vilja gå därifrån, emedan det ej var något som han tyckte om. Inkommen på afdelningen började han sjunga andliga sånger och visor, föreföll frånvarande och började skaka i hela kroppen, lades till sängs, temp. var på aftonen 39,2 cels. Han klagade öfver svår hufvudvärk och ondt i halsen, Vid undersökningen märktes ej annat än lindrig rodnad i svalget. Ordinerades Antifebrin 0,5 gm samt lavemang med mycket god verkan. ²/₁₂. Känner sig bättre. Hufvudvärken obetydlig, men värk kännes i hela kroppen, temp. 38,5, ordineras kinalösning. Har i dag ätit sin frukost, är psykiskt lugn och indifferent som förut.

⁶/₁₂. Känner sig fullt frisk, är sedan den 3:dje feberfri, äter bra, får kläder.

¹⁵/₁₂. Sedan förra anteckningen har S. varit rätt otillgänglig och ej haft någon vidare lust till arbete. I dag klagat han öfver svår hufvudvärk och värk i magen, lägges, temp. 38°, ordineras kinalösning och lavemang med verkan.

¹⁶/₁₂. I dag missnöjd och småretlig, vill ej taga medicinen, emedan den är besk och möjligen kan vara giftig. Han klagat ej, men tillfrågad säger han sig ha' hufvudvärk, tyckes vara besvärad af undersökning och vill helst vara i fred. ²²/₁₂ Får i dag kläder, är missnöjd och ohägad för arbete.

¹¹/₂. Sedan förra anteckningen har pat. varit sig tämligen lik: likgiltig och ointresserad, föga meddelsam, ständigt missnöjd och retlig vid minsta anledning. Han hjälper till inomhus och gör det arbete som förelägges honom rätt ordentligt, men visar ej minsta företagsamhet utan står slapp och hänger mot en vägg eller dörr, rycker ofta på axlarna och småler omotiveradt. Tillsagd att göra något rusar han i väg för att så snart det utförts öfverlämna sig åt sin vanliga ställning och sina funderingar och hallucinationer. »Andematens» skådar han som förut, när han vill, och »tankegången» minner sig ofta med sina maningar om än ett än ett annat, som han aldrig kan klara. — ²⁶/₂. Sedan förra anteckningen har pat. i allmänhet burit en förnöjd uppsyn, deltagit i arbete å snickareverkstaden och utomhus, visat någon flit och intresse för sitt arbete och varit ganska meddelsam. Vid samtal i dag omtalade pat. under slapp hållning, vårdlösa gester och själfbelåten fjollig uppsyn, mangordigt och delvis sammanhängande att han i hemmet varit utsatt för en del trakasserier af grannarne ss. att en af målsägarna smugit sig omkring hans hus, tagit spikar ur fönstren m. m.; en annan målsägare hade beskyllt honom för att ge öknamn åt folk och för resten »låt di mig aldrig vara i fred». På frågan »vilka di?» svarade han småmysande »ja se, det är just saken, det ska' vi ta' reda på — det var folk från utlandet också, både från Tyskland och Danmark — det var en 30 stycken (tittar i taket en stund och yttrar): »ja undrar just hvem den här Frithiof egentligen är?» »Ibland kom di — Frithiof och hans små drängar och andra — kom in och plockade i sängkläder, tog vedträn och lyftade, alldeles som illa uppfostrade barn». Hemma har han länge sett mycket »papper och

böcker, som kommo nedsväfvande från taket», »ord», som plötsligt visade sig för honom och sedan försvunno, »folk, både karlar och fruntimmer, som nog inte va' annat än bilder och liknelser, efter som de försvunno», oxhufvuden, hästar och vagnar o. s. v.; sådant kunde han se både dag och natt, men mest om nätterna då han sof klen; en natt så där 95 eller 96 såg han »satan med horn alldeles som på bilden i Lenhofda kyrka». Här ser han just ingenting tydligt, ty här är »för mycket väsen, för mycket störande af det myckna folket»; vanligast ser han en större eller mindre röd fläck. Han vill ifrån »det myckna folket och hem i sin ensamhet». Som förut erkänner han öppet allt hvad honom lagts till last och uppger som förut att han begått ogärningarna dels för att öfva vedergällning mot förföljare, som »gå och ta' hans saker och kasta ut» dels för att göra den »inre rösten» till viljes. Om denna säger han spontant: »det var nog en ond ande inom mig som frestade mig för att få mig i sin makt» — efter en lång blick i taket — »säkerligen». På frågan »hvarför gjorde ni inbrott hos Lundell, som ju intet ondt gjort eder?» svarade han irriterad: »då man var omringad på alla sidor, hvad skulle man taga sig till, och för resten, hvem vet om inte Lundell varit med förklädd — det kunde ju hvem som helst måla ner sig i ansiktet och komma med en väska och gråa kläder.»

¹³/₃. Pat., sig lik i gester och lynne, meddelade vid samtal i dag att hans fader, som förut egt egen gård i Madesjö och därifrån flyttat först till Åsheda s:n och sedan till Hökhult i Lenhofda, enl. moderns uppgift idkat husbehofsbränning och gått full hvarenda dag, så att det gått allt mera ut för honom och han så småningom blifvit utfattig. Sin mor kallar han »hon» eller »hon som uppfostrat mig». Han misstänker näml. att han som barn blifvit bortbytt och att han egentligen är barn till en järnhandlande i Stockholm, Gustaf Johansson; som stöd för sin misstanke angifver han: »de talade mycket i löndom», »de tittrade mycket på mig» o. s. v. På sista åren har han ingestädes fått vara riktigt i fred, ej ens i kyrkan, och därför har han ej gått dit. I hemmet han ofta känt lukt af förfärliga saker ss. svafvel. Som förut framkommer han med tankar om förgiftningsförsök i mjölk, och framhåller särskildt att han en gång för länge sen märkt 2 hvita fläckar på ett bröststycke, att han utan att fästa afseende därvid ätit brödet och »fått en så svår utsot att han trodde han skulle dö». Då fäste han sig ej därvid, men nu är han säker på att något gyckleri varit å färde. För omkring 2 år sedan sammanträffade han på järnvägsresa med en simpelt klädd person som han nu är tämligen säker på var »kungen» förklädd med afsikt att närmare taga reda på hans »då myckna krängel med grannarne». Om sig själf meddelar han, att han alltid varit svag för sitt utseende, att han ofta skaffat sig härvatten från Kalmar och att han en gång, sedan han för 10 å 12 år sedan började blifva skallig, köpt en »tur» från Stockholm för 25 kronor.

¹⁴/₃. Pat. framlemnade i dag en skrifvelse, i hvilken han skildrar en del personers beteende mot honom. Skrifvelsen bifogas.

²¹/₃. Från pastorn i Lenhofda har i dag på särskild förfrågan ingått meddelande att modern till S. lär varit egensinnig och af ett inbundet lynne, som hade till följd att makarne tidtals lefde i oenighet. Kyrkoherden, som varit bekant med S. sedan 4—5 år tillbaka meddelar ock, att S., som en tid föreföll allvarlig och religiös, snart nog förföll

i tungsinteth och sedermera blef besynnerlig och folkskygg. Såsom orsak härtill anges »en hemlig onaturlig last», som han länge öfvat. »Summan är», tillägger pastorn, »att S. de senare trenne åren icke varit fullt normal, och att han icke heller egde sitt förstånds fulla bruk, när han begick de brott, för hvilka han är tilltalad».

Såsom af det föregående tydligen framgår, föreligger här den form af sinnessjukdom, som i vår officiella statistik upptages såsom förreyckthet (Paranoia).

Huruvida hereditär belastning, såsom oftast är fallet vid ifrågavarande sjukdomsform, förefinnes, har ej kunnat med säkerhet utrönas. Kyrkoherden i Lenhofda har emellertid upplyst, att modern skall hafva varit egensinnig och af ett inbundet lynne. S. själf har af sin moder hört, att fadern någon tid idkat husbehofsbränning och då brukat gå full dagligen, hvaraf följderna blifvit den vanliga: sjunkande ekonomiskt välstånd. Enligt S:s af vederbörande läkare erhållna uppgift skall modern hafva affidit i kräfte, en sjukdom, som af en del framstående psykiatrer angifvits såsom disponerande till nerv- och sinnessjukdomar hos afkomman. Somatiska degenerationstecken hos den sjuke hafva ej kunnat påvisas.

Angående tiden, då sinnessjukdomen först började visa sig, har ej några tillförlitliga upplysningar kunnat vinnas, hvilket också torde vara mindre underligt, då S. icke sedan medio af 1870-talet innehaft stadigvarande tjänst och sedan moderns död 1882 bott ensam i sin afsides liggande stuga, förskaffande sig nödortfigt uppehälle med tillfälligt arbete och sålunda själf erbjudande mindre gynnsamma tillfällen för noggrann observation.

Antagligt är därför att den kroniskt sig utvecklande sinnessjukdomen redan länge bestått, då grannarna omkring år 1895 började lägga märke till och tala om hans besynnerliga uppförande, hans folkskygghet, hans nattliga promenader, hans motvilja för ordnad arbete, hans tidvis påkommande lust att ligga till sängs utan tecken till kroppslig sjukdom, m. fl. i handlingarna anmärkta egenheter, hvilka också föranledde S:s omhändertagande och förflyttning för någon tid till fattighuset. Denna i hans tanke obehöfliga och orätmätiga åtgärd såväl som den brutala behandling, för hvilken han därvid enl. sitt förmenande blifvit utsatt, synes hafva hos honom väckt stor förbittring och misstänksamhet mot grannarne. Han började nu finna sig misskänd, orättvist behandlad och utsatt för ständiga och afsiktliga trakasserier. Grannarnes besök tillägger han beräknande elaka afsikter och för att, enl. egen utsago, kunna öfvertyga sig härom och bättre öfvervaka deras åtgöranden börjar han göra nattliga utflykter, därvid alltid finnande något, som bekräftade hans misstankar att något är å färde, riktadt mot honom. I dessa så småningom sig utvecklande *falska föreställningar om förföljelser* från grannarnes sida bestyrkes han jämväl af de *sinesvillor*, af hvilka han vid samma tid började finna sig besvärad — han såg papper och böcker nedsväfvade från taket, såg »ord» visa sig och försvinna, såg satan, oxhufvuden m. m.; han började höra en »inre röst», som gaf honom upplysningar, råd och varningar; han kände, som om någon låge bredvid honom, ehuru han var ensam i rummet; han kände lukter af förfärliga saker såsom af svafvel m. m.; han fann, att mjölken stundom fick en besynnerlig besk smak och, då han förtärt en brödskifva,

på hvilken funnos 2:ne hvita fläckar, så blir han sjuk och håller på att dö därpå — omständigheter, hvilka han nu förstår varit förgiftningsförsök. Behärskad af dessa och andra sinnessvillor, som visade honom att något, han förstod ej hvad, »var å färde», samt af falska föreställningar, som han var ur stånd att korrigera, såg han sig slutligen, omhvarfd som han trodde sig af fiender från alla håll, tvingad att till sitt skydd beväpna sig och för så med sig på sina ströftåg än en handsåg, hvars rygg han skarpslipat, än en i näsduken inknuten sten. Slutligen, i Juni 1898, begår han, därtill uppmanad af »rösten», hvars maning han endast en kort tid lyckades motstå, den första af de stölder, för hvilka han nu är åtalad, och därefter då denna lyckats, ytterligare trenne stölder, därvid villigare lydande »rösten». Samtliga stölderna företogs hos personer, hvilka han dels ansåg hafva handlat orätmätigt mot honom, dels misstänkte för delaktighet i det mot honom riktade »andliga kriget». Vid tillvägagående synes han hafva handlat planlöst, tillgripande hvad han händelsevis påträffar, äfven om detta är för honom mindre användbart. Det stulna tillgodogör han sig icke — med undantag af ett smörstycke — och söker ej heller undandölja det, utan upphänger en del så att det måste uppmärksammas af den förstkommande. Tillfrågad erkänner han genast och oförbehållsamt stölderna och återlämnar genast värdesaker, kläder, väfvar m. m. i oförändradt skick.

Under vistelsen härstädes har S. i allmänhet visat sig likgiltig och ointresserad, föga meddelsam, missmodig och missnöjd, ofta retlig och ständigt föredragande ensamheten. Vid samtal om hvardagliga ämnen yttrar han sig med reda och godt minne och med den för en person af hans samhällsklass och bildningsgrad vanliga uppfattning och begåfning, ej underligt således, att, såsom ofta vid ifrågavarande sjukdomsform är förhållandet, en del personer aldrig funnit den sjuke sinnessvag eller besynnerlig. Föres däremot samtalet på hemmet, grannarna, stölderna etc., så yppar han oförbehållsamt och detaljrikt, men kritiklöst sina förföljelseidéer och skildrar, städse på enahanda sätt men med nya detaljer, sina olikartade förut och fortfarande uppträdande sinnessvillor, af hvilka dock en del måhända torde böra uppfattas som illusioner, t. ex. den röda fläck, han här ofta säger sig se. Såsom objektiva bevis på hans sinnessvillor torde få tolkas, att han emellanåt, äfven då han icke vet sig observerad, rycker på axlarna, skakar hufvudet, småler omotiveradt, rör på läpparna liksom talande tyst för sig själf, stirrar långvarigt på en bestämd punkt i taket eller på väggen. Vid längre samtal yppar sig en viss oreda i hans tankeverksamhet, som visar sig bemängd med förvirrade religiösa och sexuella funderingar. Tillspord om stölderna, som han öppet och utan ånger vidgår, förklarar han dem såsom af honom nödvärnsvis utöfvad reciprocitet för det målsegarna aldrig lämnade honom och hans egendom i fred. Alla föreställningar om det orätta i hans handlingssätt besvarar han i häftig, irriterad ton med »ja, hvarför kunde di inte låta mig vara i fred», »hvarför skulle di gå och ta' och kasta ut mina saker» eller dylikt. Han säger sig ock, om kommen på fri fot igen, icke kunna motstå nya frestelser till liknande handlingars upprepanande, ty »bråka tankarna på det viset som förut, är det omöjligt att motstå».

Under senaste tiden af vistelsen här hafva så småningom *storhetsidéer* börjat utveckla sig. Hans uppförande och åthäfvor vittna nu om en stegrad själfuppskattning; han har af hvarje-

handa omständigheter kommit till den slutsatsen, att han är af annan börd än hvad han förut trott, är son till en järnhandlare i Stockholm; om modern använder han endast benämningen »hon» eller »hon, som uppfostrat mig.» Han är ock öfvertygad om att en person, med hvilken han för 2 år sedan reste tillsammans i en järnvägsvagn, var »kungen», som förklädt sig för att få tillfälle taga reda på S:s »myckna krängel med grannarna».

I öfverensstämmelse med det anförda får jag på heder och samvete intyga:

att S. lider af sinnessjukdom (Paranoia);

att han vid tiden för åtalade brotts begående måste anses hafva varit på grund af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk. Wexjö hospital den 24 Mars 1899.

Emil Lindell.

4.

Sedan t. f. Domhufvanden i Vesterbottens södra domsaga hos Kungl. Medicinalstyrelsen anhållit om utlåtande angående häktade, för mord tilltalade Hemmansägare Per O:s från Röbbäck sinnesbeskaffenhet, har Kungl. Styrelsen i en af rannsaktionshandlingar i målet samt ett af Fängelseläkare H. Sandström afgifvet utlåtande åtföljd skrifvelse till Kungl. Hospitalsdirektionen härstädes af den 11 sistlidne Augusti förordnat, att för vinnande af fullständig utredning i berörda hänseende O. skulle för observation och undersökning intagas å detta hospital, så snart plats härstädes kunde för honom beredas, samt anhållit, att Direktionen måtte anmoda mig att så snart ske kunde inkomma med yttrande angående O:s sinnesbeskaffenhet. Till fullgörande af detta mig sålunda lemnade uppdrag får jag härmed vördsamt afgifva följande utlåtande.

Af de ofvannämnda handlingarna, af hvilka fängelseläkarens utlåtande är utfärdadt enligt formulär för uppgifter och intyg rörande person, för hvilken önskas inträde å anstalt för sinnessjuka »Bil. A» åtföljdt af »Bil. B», inhämtas i hufvudsak följande.

Per O., hemmansägare från Röbbäck, Umeå Landsförsamling, är född 1868 i nämnda församling; fadern var hemmansägare i bergad ekonomisk ställning, numera död; modren lefver. Psyko- och neuropatisk belastning förefinnes inom O:s släkt: farfadern hade ett mycket egendomligt lynne, en kvinlig kusin på farssidan är sinnessjuk, en moster har fallandesot, och dessutom uppgifves hela släkten vara stolt och egensinnig. O. är uppfostrad i hemmet, har bevistat folkskola och är konfirmerad; vid 12—15 års ålder var han utsatt för en häftig stöt i bakhufvudet genom fall från ett åkdon, och sedan dess har han ofta lidit af hufvudvärk, men för öfrigt varit kroppsligt frisk och lefvat ett nyktert lif under god ekonomi. År 1889 köpte han af fadren ett hemman, men kvarstannade i hemmet till 1892, då han inflyttade i sin nyuppförda gård. Vid samma tid ingick han äktenskap med den sedermera mördade hustrun Anna Granberg; hon var dotter till en nämndeman och uppgifves vid sin död hafva varit 28 år. Detta äktenskap, i hvilket föddes ett barn hvardera åren 1893 och 1896, synes redan från början hafva varit mindre lyckligt och tillkommit endast på grund af omständigheternas kraf; ungefär 14 dagar innan lysning uttogs mellan kontrahenterna, framställde O. förslag om äktenskap till en annan kvinna, och det var först, sedan den sedermera vordna

hustrun omtalat, att hon befann sig i välsignadt tillstånd, som äktenskapets ingående beslöts. Redan från bröllopstillfället föreföll O. likgiltig för sin hustru, hvilken däremot åtminstone till en början syntes hysa kärlek och tillgifvenhet för sin man. Orsaken till de sedermera uppkommande misshälligheterna i äktenskapet tillskrifvas helt och hållet mannen, i det han varit fordrande, vrång och svår mot hustrun, hvilken däremot skildras som en snäll, fridsam, duglig och tystlåten kvinna, som ej var hågad för andra meddela sina lidanden. O. lät hustrun uträtta de tyngsta och gröfsta arbetena, under det han själf sparade sig, och hustrun har berättat, att han ej unnade henne annan föda än vatten och bröd, och att han ej lämnade henne någon ro om nätterna; på flere sätt visade O. sig besynnerlig mot henne. På sista tiden, ungefär under 5 veckor före hustruns den 24 sistlidne December inträffade död, uppträdde han synnerligen hotfullt mot henne; han hade hörts säga, att han skulle »taga blod» af henne, emedan hon var full af allt ondt, han beskyllde henne för spökeri med den onde; hustrun har omtalat, att mannen en gång yttrat, att han skulle sticka knifven i henne, så att blodet rann af henne, och hon finge komma till himmelen. O:s äldsta barn har berättat, att föräldrarna under vintern 1898 slagits, att fadren en gång sagt till modren, att hon kunde draga till helvete, hvartill modren genmält, att han i så fall kunde draga före, att han vid ett tillfälle stått med dragen knif öfver henne, som därvid lagt sig och med knäppta händer yttrat: »Herre Jesus! snälla du, dräp mig då inte!» Enligt hustruns berättelse har O. hotat henne till lifvet, enär han ej kunde enligt sin åsikt göra henne bättre tjänst än att taga hennes lif, medan hon vore lycklig, ty lefde hon längre, kunde det bära till helvetet. En dag i medio af sistlidne December månad var hustrun hos sin svåger, och kom mannen då dit och bad henne följa med hem, hvilket hon dock vägrade under uppgift, att han slagit henne, hvartill O. yttrade: »Ja, gör som du vill, det är sagdt, att jag skall hafva 2:ne hustrur, den ena skall jag skilja mig ifrån, den andra skall jag dräpa; och det är äfven sagdt, att jag skall varda en stor profet och använda Israel, men jag vet ej, hur det skall tillgå, det måste ske genom krig; då fråga framställts, om det ej vore bättre att skiljas än döda, svarade O: »Nej, det är bättre att döda.» Vid ett annat tillfälle likaledes kort före hustruns död hade O. stött en person i armen samt yttrat därvid pekande på hustrun: »Hon skall dödas!» En gång ungefär vid samma tid stoppade O. vid besök hos sin bror en knif i fickan, hvarefter han bad hustrun gå med hem, hvilket hon dock vägrade; efter denna händelse tordes hustrun ej gå hem att ligga, enär hon fruktade, att mannen skulle döda henne, och vid berättelsen härom tillade hon, att någon annan död skulle hon nog ej få. Efter sin systems under sistlidne December inträffade död hade O. yttrat, att nu hade den ene djävulen gått och den andre skulle komma snart efter. O:s äldsta barn och några vittnen berättade inför rätten om uppträden mellan makarne, som synas hafva förekommit vid samma tillfälle, huru en dag i ofvannämnda månad dottern bad modern vid ett hennes besök i hemmet att ej vidare resa från dem; O. som förut syntes snäll och lugn, blef häröfver förargad och tilldelade hustrun en örfil; hon sprang då ut men upphanns af mannen, hvilken insläpade henne hållande henne i håret; hon kom dock åter ut, och genom att en karl kom till, lyckades det henne att komma undan till svärmoderns gård; efter dit-

komsten var hon mycket förskräckt, darrade en half timme och tackade Gud, att ofvannämde karl kommit till, ty annars hade nog hennes sista stund varit inne. Hustrun uttalade flere gånger sina farhågor, att mannen skulle göra henne illa, »och gör han det, gör han mig nog tyst.»

Ända in till sista tiden hade hustrun vistats i hemmet; den 29 sistlidne November lemnade hon dock hemmet, bortkörd af mannen; till en början var hon därefter hos sina föräldrar; men på begäran af O:s mor, hvilken under tiden skötte de kvinnliga göromålen i Pers gård, återvände hustru Anna den 12 därpå följande December till Rübäck till sin svärmor, men samma dags afton lät hon af mannen öfvertala sig att återvända till makarnes gemensamma hem; där vistades hon under 3 dagar, hvarefter hon återkom till svärmörens under förklaring, att mannen misshandlat henne. Den 22 December besökte Anna åter hemmet för att sköta kreaturen, men vid återkomsten därifrån sade hon sig vara tvungen fara hemifrån, enär hon ej tordes stanna hos mannen, påföljande dag var hon dock åter i hemmet och biträdde därvid mannen med slaktandet af en calf och lånte därefter hästen för resa till staden; vid flere af dessa tillfällen var hon åtföljd af någon anhörig, emedan hon ej vågade för mannens skull gå till hemmet ensam.

O. har vid flera tillfällen hufvudsakligast under sistlidne höst uttalat sig om skilsmessa från hustrun, men har han därvid förefallit obeständig så till vida, att han ena dagen ville, att hustrun skulle vara hemma, den andra att hon skulle vara borta. Till ett vittne har han sagt sig hafva ledsnat på att vara gift, och en annan gång har han i såväl vittnens som hustruns närvaro yttrat, att han tänkte skilja sig från hustrun och taga sig en annan hustru, och hafva anhörigas misstankar därvid varit riktade på en piga, som han kallade »Guds ängel». Hustrun hade en gång frågat mannen, om de skulle skiljas, men hade han då svarat: »Nej, ty då kunde det hända att du gifte om dig, fick en dålig människa och började suppa; nej, då är det bättre jag slår ihjäl dig». O. hade ej tillåtit några besök i hemmet af främmande personer, och har hustrun som orsak därtill uppgifvit, att mannen fruktade, att någon skulle draga i väg med henne; ett vittne uttalade inför rätten sin öfvertygelse, att O. varit behärskad af svartsjuka. Inför rätten hörd angående sina tankar om skilsmessa gaf han en mängd olika uppgifter; han påstod, att hans yttrande i denna sak endast varit skoj kamrater emellan; makarne hade tänkt i godo skiljas; han ville ej tillåta hustrun att ens så mycket vistas i hemmet, att hon kunde sköta kreaturen, då han ville pröfva, hur det skulle gå för dem att vara skilda åt, om de kunde undvara hvarandra; hustrun hade klagat på honom, men någon laga orsak till skilsmessa fanns icke; vid ett tillfälle uppgaf han anledningen till, att han önskade skilsmessa, vara den, att han på ett ställe i bibeln läst, att det vore bättre makar skildes än daglig träta skulle vara dem emellan.

O. påstod inför rätten, att hans mor och bröder mot honom hyste ett avogt sinnelag, hvilket dock dessa bestredo under påstående, att i stället O. varit vrång och svår, obillig och ogen mot såväl dem som grannarne; äfven mot andra än hustrun har O. uppträd hotande; hustrun har uppmanat en enka att icke gå till O:s gård, enär O. ställt en yxa i förstugan och hotat hugga ihjäl enkan, om hon komme dit; isynnerhet hafva fruntimmer varit rädda gå förbi O:s gård efter mörkrets inbrott.

Berättelse om Hospitalen.

Angående O:s sinnesbeskaffenhet innehålla de af fängelseläkare H. Sandström och t. f. vice pastor Knut Hallberg utfärdade bilagorna A. och B. en mängd uppgifter hämtade från O:s moder och 2:ne bröder. Redan från barndomen har O. varit tjurig, ondsint, högfärdig; ansåg alla för simpelt folk, ville vara förnäm i tal, kläder och åthäfvor, ville tala endast i valda ordalag. Senhösten 1897 ansåg han sig sjuk, lade sig till sängs och förlorade lust och intresse för arbete. Sinnessjukdom, som så småningom utvecklade sig men dock enligt anhörigas uttalade öfvertygelse var fullt tydlig juni 1898, yttrade sig i vrängsint bitterhet mot moder, syskon och maka samt ett af barnen, hvilket han sade vara en satans ängel. Under hela sommaren och hösten 1898 var sömnen ringa och ytterst orolig; han var merendels vaken större delen af dygnet; matlusten var samtidigt klen. Lynnet blef häftigt och ojämnt, och sinnessämningen svärmodig. Hans benägenhet för våldsamt blef stor: han hyste lust till mord af hustru och moder, till våld mot bror och syster, hvadan han länge öfvervakades. Han hade en mängd falska föreställningar rörande såväl storhets- som förföljelseidéer: han sade sig vara profet för hedningar, ansåg sig vara kronprins, som konung Oscar nödvändigt ville hafva till efterträdare; han gick och väntade på order från Stockholm att fara dit och regera eller föra krig; han trodde, att ett hans barn var djäfvulen, som ville dräpa honom; ansåg modern hafva djäfvulen, som skulle utdrivas genom att dricka kallt vatten; han brände håret på barnen och hustrun för att de skulle blifva fria »den onde»; han trodde sig vara utsatt för mordförsök särskildt af sin sväger och hans hustru, sin syster; under sommaren 1898 sprang han omkring i gårdarne af fruktan att blifva mördad. Han var processlysten och ansåg sig förfördelad i fråga om sin jordegendom och dylikt; han ville stämma alla människor och for omkring med fickan full af oguldna stämningar, som han sjelf utfärdat; omkring 50 st. stämningar och arrendekontrakt och dylikt lågo förfärdigade i hans gömmor, när han häktades. Han hade hallucinationer för synen: han såg djäffar i husknutarne och inne i rummen, hvilka han med tillhygge ville bortdrifva, och när de fastnade i skorstenen, gick han upp på taket och jagade efter dem. Sedan lång tid tillbaka uppenbarade sig sinnessjukdomen i galna tilltag i jordbruk och kreatursskötsel. Äfven inför rätten framhöll O:s anhöriga, att han sedan sommaren 1898 visat sig besynnerlig, och anhöllo få till protokollet antecknad, att O. »under sista tiden visat sig grubblande och ofta under arbetet stannat af och stått och funderat». Enligt vittnesmål har hustrun uttalat sin tro, att O. sedan sommaren 1898 ej varit fullt klok, och anmärkt, att han, då de varit ensamma, »tokpratade», men i andras närvaro varit tyst och sluten, och hon hyste farhågor, att han skulle bli så »tokig», att han måste intagas å hospital; hustruns resa till staden den 23 December gällde att ombesörja förmynderskap för mannen. Några vittnesmål framhålla O:s tankar på förföljelse; så har han yttrat, att man traktade efter hans lif, och att personer hyste illvilja mot honom; i allmänhet ansågo dock hörda vittnen, att O. icke var sinnessjuk; i hemorten var den föreställningen tämligen allmänt utbredd, att de tecken till sinnessjukdom, O. visade, endast voro låtsade.

Den 24 sistlidne December tidigt på morgonen gick hustru Anna, efter att hafva tillbringat natten hos sin mans sväger B., utan sällskap till sitt hem för att, som hon yttrade,

se till, om hon kunde få komma in och se hur det var, samt dessutom för att sköta om kreaturen. Ungefär en quart timmas tid efter det hustru Anna lemnat B:s hem, ditkom O:s mor, och sedan hon fått underrättelse om Annas gång till hemmet, fortsatte hon sin väg till Pers gård; ditkommen fick hon från ladugården höra jämmer och slag, hvarvid det genast kommit för henne, att O. hölle på att misshandla hustrun, hvarför hon begaf sig till ladugården ropande: »Herre Gud, Petter, håller du på att slå Anna», utan att därvid dock erhålla något svar, dörren till ladugården hölls igen af någon innanför, så att hon ej kunde komma in. Springande begaf hon sig då till B:s och ropade på hjälp; B. och en af O:s bröder, Erik, samt B:s mor skyndade då till O:s ladugård, till hvilken dörren stod öppen; de funno där hustru Anna liggande öfversköld af blod, i det närmaste liflös; hon andades visserligen, men i öfrigt kunde ej några lifstecken förmärkas. Sedan O:s bror Johan tillkommit, bars Anna ut och fördes å en skrinna till Eriks hem, där hon efter ungefär en half timma uppgaf andan. Å en hyfvelbänk i ladugården hittades en klubba, å hvilken »fanns färskt, ofruset, ljusrött blod samt hårstrån, som syntes härleda från Annas hufvud. Omedelbart efter det Johan bortfört Anna, gick han tillbaka till Pers gård och försökte komma in till Per, men befanns förstugudörren stängd, hvarför han bultade på fönstret. Emellertid hade å Eriks gård samlat sig en mängd folk, och då alla hyste den öfvertygelsen, att det var Per O. som misshandlat hustrun och sålunda varit orsaken till hennes död, gingo de till Pers gård för att taga fast honom, men funno de dörren stängd, och vågade de ej bryta sig in, enär de voro för få, utan aflägsnade de sig; sedan detta skett, syntes emellertid Per O., hvilken förut vid detta tillfälle ej varit synlig, komma ut från bostadslägenheten ut på förstugubron, där han ställde sig att titta noga omkring, hvarefter han efter att hafva stängt förstugudörren och stoppat nyckeln i fickan gick till ladugården, hvars port han stängde, hvarefter han återvände in, och hördes efter hans inkomst ett buller liksom om något lagts för dörren; sedermera hördes Per O. sjunga inne i köket, hvars gardiner varit nedrullade. Sedan länsman anländt, gingo de åter till Pers gård, bultade på ett fönster och ropade till Per, att man ville tala med honom hos hans bror Erik, hvartill Per genmålte, att han strax skulle komma. Som dörren emellertid ej vardt öppnad, beredde sig Johan väg in genom ett fönster och borttog den plankan, som satt mot förstugudörren, så att de utanför varande vunno inträde; de funno Per stående midt för dörren. Utan att göra motstånd och utan att fråga efter anledningen blef Per nu bakbunden och häktad. Då de inträdande sade till honom, att han slagit ihjäl Anna, sade han endast: »Är hon död, men är hon död?» och lika litet nu som sedermera, då han förts inför liket, kunde något tecken till sorg eller nedslagenhet förmärkas, utan såg han alldeles oberörd ut, var lugn och stilla och sökte ej på något sätt utforska, hvilken det kunde vara, som dödat hustrun. Då han nu uppmanades att sanningsenligt bekänna sin gärning, förnekade han all vetenskap härom och sökte göra troligt, att hästen sparkat ihjäl henne, men sade slutligen, sedan det anmärkts, att det omöjliga kunde vara hästen, då denne ej fanns i ladugården, att det var Gud eller någon ande, som gjort det, tilläggande att det är nog känt att intet sker utan Guds vilja. Inför liket yttrade han vidare: »Jaså, är hon död, vi hade ändå tänkt skiljas»; på upp-

maning att träda liket närmare vägrade han detta under förklaring, att det luktade så illa, hvilket dock af närvarande beströds. O. blef sedermera under dagens lopp förd till länscellfängelset. Vid undersökning af hans kläder befanns det, att han hade en rak-knif i en ficka samt att venstra byxbenet var bestänkt med ljusrött blod i små fläckar, och hade det observerats, att han gjorde försök att stryka bort dessa.

Efter företagen obduktion intygade vederbörande provinsialläkare, att Anna O. affidit af hjärnskakning i förening med blodutådring mellan hjärnhinnorna, och att de särskildt beskrifna i hufvudet, å venstra tinningen och kinden, venstra handen och underarmen förekommande skadorna härrörde från Anna O. tillfogadt yttre våld eller öfvergången misshandel, hvilket varit orsaken till hennes död.

O. har sedermera från och med den 13 sistlidne Januari till och med den 14 därpå följande Juni 9 gånger varit inställd för rätten, och har han alltjämt därstädes förnekat våldet, trots att hans anhöriga och alla hörda vittnen uttalade sin fulla öfvertygelse, att O. och ingen annan begått brottet. Angående sitt förhållande vid tiden för mordet uppgaf han i hufvudsak följande: omkring kl. $\frac{1}{2}$ 7 på morgonen den 24 December hade hustru Anna kommit till O:s gård och bultat på dörren, och då O. vetat, i hvilken afsikt hon infunnit sig, hade han lemnat henne ladugårdsnyckeln utan att ens gå ut på förstugubron. En och en half timma efter hustruns ankomst, under hvilken tid O. inne i bostadslägenheten skött om barnen och lagat mat, hade han gått ut och låst ladugården och intagit nyckeln, men han hade ej ens efterfrågat om Anna då var kvar i ladugården, då han var fullt öfvertygad och säker, att hon redan gått därifrån. Sedermera hade han af sin bror Johan, som bultat på ett fönster, fått underrättelse, att hustrun blifvit ihjälslagen; han hade därefter dragit upp gardinerna och fått se gården nästan genast full af folk, och då han förut märkt, att folket vore illa sinnadt mot honom, hade han nu trott, att de kommit för att »taga ned» honom, hvarför han satte en plankan mot dörren, så att de ej skulle slippa in, men just som han hade hållit på att göra sig i ordning för att gå ut och taga reda på, hur det förhöll sig med hustruns mord, hade de beredt sig väg genom ett fönster, hvarefter han blifvit bunden; han hade ej visat någon förvåning öfver detta deras handlingssätt, då han förstätt, att han på grund af hustruns död skulle komma på förhör, och att man skulle misstänka honom för brottet, då han ensam funnits å gården; att han ej visat eller känt någon nämnvärd sorg öfver hustruns död, hade berott därpå, att han visste, att hon varit en sann och troende kristen och hade det väl beställt med sin själ. Vid ett rättegångstillfälle, den 24 Maj, ändrade han sina förut afgifna uppgifter så till vida, att han därvid påstod sig genom sin broder Johan hafva fått kännedom om hustruns död redan innan han gick ut att stänga ladugårdsdörren, hvilket påstående han dock vid följande rättegångstillfälle återtog och gaf samma uppgift om följden af dessa händelser som förut. Uppmärksamgjord därpå att, som han, då han af Johan underrättades om hustruns död, redan hade stängt ladugårdsdörren och därvid varit fullt säker, att hustrun redan lemnat hans gård, det borde varit klart för honom, att hustrun ej inom hans gård blifvit misshandlad, och att han sålunda ej hade skäl befara andras misstankar mot sig, kunde O. ej afgifva annan förklaring än att han blifvit rädd, ehuru han medgaf, att han i allmänhet ej hyste sådan känsla

för anhöriga eller grannar. Han påstod sig ej hafva observerat någon af dem, som bortfört hustrun, när gardinerna varit nedrullade, och han gått omkring och sjungit. Hela tiden förnekade han inför rätten på det bestämdaste, att han misshandlat hustrun, en gång under förklaring, att, därest han velat begå brottet, han kunnat taga knif, yxa eller skjutvapen vid utförandet och icke så vanställa hustrun, som nu skett. På fråga, hur han kunnat tro det vara hästen, som slagit ihjäl hustrun, uppgaf O., att hästen vore hans värsta fiende, och att ingen hade så illa handterat honom som hästen, hvilken vore ytterst svår. Vid flere rättegångstillfällen har han blifvit hörd, huruvida han misstänkte någon att hafva föröfvat misshandeln, och har han därvid haft olika svar; en gång sade han sig visserligen hafva ovänner, men misstänkte dock ingen, om ej möjligen sin sväger B., hvilken under sommaren vid ett tillfälle sökt slå honom och nu möjligen dödat hans hustru för att göra honom misstänkt; och en annan gång uttalade han sig i samma riktning om den mängd fiender, han haft, d. v. s. att de för att skaffa honom lidande nog kunnat föröfva mordet, då han, som nu ock skett, skulle blifva den som i första hand misstänktes; vid ett annat tillfälle yttrade han sig ej just hysa misstankar mot någon, men att hans bror Johan och hans ofvannämde sväger voro de, som haft mesta ordbytet med hustrun; mestadels kunde han dock ej förnåms namngifva någon af honom misstänkt person; en gång uttalade han sina tvifvel, huruvida det ej kunnat ligga någon gömd i ladugården. Anledningen hvarför han inför liket på länsmannens uppmaning ej ville träda detta närmare uppgaf han vara dels, som han vid häktingen sade, att det luktade så illa, dels att det varit så mycket folk i rummet, att han ej kunnat komma fram, hvilka båda förhållanden dock af vittnen bestredos; vid ett annat tillfälle uppgaf han, att han ej kunde stiga upp från den bänk, hvarå han satt, utan att han liksom af en osynlig hand kvarhölls. Angående den i ladugården påträffade klubban, å hvilken inför rätten förededd befunnos 20—28 cm. långa hårstrån fastsittande, sade han sig icke vilja bestrida, att den blifvit använd vid föröfvandet af mordet, men tillade, att det å klubban befintliga blodet kunnat härleda från det kalfskinn, hvarå klubban legat. Tillkomsten af blodfläckarne å byxbenet, om hvilka rättskemisten intygat, att de härrörde från blod, men att det ej kunde afgöras, om de härrörde från människoblod eller djurblood, sökte O. förklara dels så, att de skulle hafva uppkommit vid kalfslakt dagen före hustruns död, dels att de, för den händelse det skulle visa sig vara människoblood, kunnat härleda sig från den skada, som hans son ungefär en vecka förut tillfogat sig med en rakknif, hvaremot dock inför rätten anmärktes, att blodet tycktes förefinnas i så stor mängd, att det ej kunde härleda sig från något sår, som en två-årig gosse tillfogat sig. Den i kläderna funna rakknifven påstod han sig hafva stoppat dit af anledning, att barnen förut fått tag i den; dess vanliga plats var eljes i chiffoniern. Såväl vittnen som nämnden intygade, att den tid af en och en half timma, som enligt O:s uppgift skulle förflutit mellan det tillfälle, O. lemnat hustrun nyckeln till ladugården till dess han gått ut och stängt ladugårdsdörren, var för kort, för att hustrun skulle kunnat medhinnna alla göromålen därstädes; uppmärksamgjord härå svarade O. endast, att han var så säker, att hon gått.

O:s minderåriga flicka blef inför rätten upplysningsvis hörd, och berättade hon, att fadern strax efter det han mordmorgonen

lemnat modern ladugårdsnyckeln gått ut och, som flickans ord föllo sig, varit ute duktigt länge, att han vid inkomsten varit så ren om händerna, som om han varit nytvättad, att han strax tittat sig i spegeln samt om en stund sett ut genom fönstret, hvars gardin han därvid vikit undan, att han gått ut men genast återkommit medhafvande ladugårdsnyckeln, att han efter inkomsten börjat sjunga. O. förklarade sig ej kunna minnas dessa tilldragelser och förnekade dotters uppgift, att han stått med dragen knif öfver hustrun, därvid tilläggande, att hade han så gjort, det bästa tillfället att döda hustrun hade ju då varit.

O. förklarade inför rätten, att hans anhöriga ej hade det ringaste skäl att misstänka honom för mordet, och han förnekade, att han hade fällt några yttranden om afsikter att döda hustrun, i allmänhet bestred han allt afseende å vittnesmålen, enär de endast delvis skulle vara sanna, och flere vittnen sökte han — ehuru fruktlöst — att jäfva.

Å fängelset har O. dock tvenne gånger gjort bekännelser om brottet under nedan nämnda förhållanden: inför 2:ne vaktkonstaplar å fängelset hade han på fråga, hvarför han mördat hustrun, svarat: »Det gjorde jag ej af illvilja, utan af kärlek»; och en annan gång har han en natt börjat ropa, att det vore så mycket rök i cellen, att han måste få komma ut, och därvid tillagt: »Jag får väl bekänna, att jag mördat hustru min, blott jag slipper ut»; vid vaktkonstapelns inkomst i cellen fanns han upphoppad i fönstret, hvars alla rutor han sönderslagit; följande morgon hade han åter förnekat mordet och påstod sig ej hafva fällt omvitnade yttranden. Hörd inför rätten angående dessa förhållanden, sade han sig därvid hafva varit alldeles sinnesrubbad, hvilken mening vaktkonstaplarna dock icke delade, utan har han, enligt den enes tro, endast varit »högfärdsstursk». På framställd fråga förklarade O., att han den dag mordet föröfvades nog varit vid sina sinnens fulla bruk.

I protokoll från tvenne rättegångstillfällen, nämligen den 13 Januari och den 24 Maj, finnes angående Domstolens åsikt om O:s sinnesbeskaffenhet antecknad: å det förra stället: »att den tilltalade klart och redigt svarat på alla till honom ställda frågor samt med uppmärksamhet och noga aktgifvande afhört hvad hans upplysningsvis hörda anhöriga berättat»; å det senare stället: »att O. hela tiden följt förhandlingarne med den största uppmärksamhet och från ena rättegångstillfället till det andra haft synnerligen väl reda på hvad som förekommit samt att i hans svar och det sätt hvarpå de afgifvits icke förekommit något som kunnat häntyda på att O. vore ens i den ringaste mån beröfvad förståndets bruk». Vid sista rättegångstillfället, den 14 Juni, beslöt dock Domstolen, att då såväl O. som i målet hörda personer påstått, att O. skulle såväl före som efter den dag mordet å hustru O. föröfvades, varit förståndets bruk beröfvad, vederbörande läkares utlåtande angående O:s sinnesbeskaffenhet vid tiden för åtalade brottets föröfvande skulle inhemtas, hvartill handlingarne skulle till Kongl. Medicinalstyrelsen öfverlemnas.

I den af fängelseläkaren utfärdade »Bil. A» finnes angående O:s psykiska tillstånd under rannsakningstiden samt tiden för intygets utfärdande antecknad: under första dygnet efter häktingen var O. ytterst våldsam, han bröt sönder allt möjligt i cellen; skrek och deklamerade något osammanhängande hufvudsakligen ur bibeln; han fördes till lasarettet, där han genast lugnade sig, hvarefter han återfördes till fängelset. Ansiktsut-

trycket lugnt, ibland något ironiskt leende; i allmänhet är han lugn till sinnes och skickar sig bra; flere gånger har han dock hotat med eller använt våld mot vaktbetjäningen samt en gång försökt bryta sig ut genom plankinhägnaden kring fängelset. Uppmärksamhet och uppfattning goda; han är mycket intresserad af läkarebetyget och Medicinalstyrelsens utlåtande; hoppas blifva frikänd, men undrar om han skall »göras galen» för all framtid och vistas å hospital; minnet är godt; han säger att hustruns död var »betänklig» isynnerhet för barnen men äfven för honom. Han har inga tydliga förföljelseidéer: tror dock att han efter en måltid hos sin sväger (1898) blef »besynnerlig och ursinnig»; förnekar att han sett djäflar; tanken att blifva kronprins synes ej vara alldeles ny och öfverraskande, men säger han sig såsom sjuklig och utsliten af grof arbete vara föga passande därtill. Han använder en del egendomliga uttryck såsom att »ena njuren är fastsmidd», att han håller på att »växa om», att vaktbetjäningen brutit ryggen på honom på 2 ställen, och att maten går ut dit, men dessa uttryck tyckas snarast bero på i orten gängse skrock och ej på sinnessjukdom. Han påstår sig nu vara klok; har aldrig varit friskare än nu; har numera aldrig hufvudvärk; säger sig dock vara besvärad af sädesflytning i sömnen om nätterna.

I det den 26 sistlidne Juli utfärdade utlåtande intygar fängelseläkaren, att O. vid tiden för hans hustrus i December 1898 inträffade död sannolikt var sinnessjuk.

I skrivelse till Hospitalsdirektionen af den 30 sistlidne Augusti har t. f. Landssekreteraren i Umeå ansett sig böra fästa uppmärksamhet på, att O. 2:ne gånger sökt rymma från fängelset därstädes, samt att han en gång därvid använt våld mot en fångkonstapel.

Lasarettsläkaren i Umeå meddelar i skrivelse till mig af den 7 sistlidne September, hvilken skrivelse bifogas handlingarne, angående O:s vård å lasarettet följande: han införpassades den 29 December 1898 af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med anledning af, att han i fängelset uppfört sig ytterst våldsamt och oregerligt och fängelseläkaren förklarar honom antagligen lida af sinnessjukdom; under hans vistelse å lasarettet, som räckte till den 4 Januari d. å. kunde några tecken till sinnessjukdom hos honom ej iakttagas, och han var lugn och fredlig.

O. intogs härstädes den 30 Augusti d. å.

Af den härstädes öfver O. förda journalen, hvilken med uteslutning af anamnesen i afskrift bifogas, framgår angående hans psykiska tillstånd i hufvudsak följande: O. har såväl skriftligen som muntligen ådagalagt, att han behärskas af en hel mängd tankevillor; han hyser en hel del hypokondriska idéer och inbillar sig lida af en mängd kroppsliga sjukdomar, hvilkas förekomst icke ligga inom möjlighetens område; orsaken till sitt lidande påstår han vara smitta af en döende broder; han fick därigenom sår på lungorna; han förlorade blodet, och det blod, som ännu finnes kvar, är tjockt och segt som tjära; han fick orenlighet i benen; han blef köttfattig och till sist förlorade han könsförmågan; nu förekommande pollutioner äro icke af normal beskaffenhet, säden är tunn som vatten och kommer från ryggmärgen; sådana förekommo talrikare å fängelset, beroende på, att han där drack mera mjölk, som rann utmed ryggmärgen och kom ut i form af säd; maten nedsväljer han i lung-säcken, hvarifrån den åter uppstötes i munnen, att han liksom en del djur idisslar; genom misshandel å fängelset fick han ryggen

afbruten på 2:ne ställen, hvarigenom maten rann ned i benen och gjorde dem tjocka.

Han har betydligt förhöjd själfkänsla och höga tankar om sig själf. Han har utvecklat stor förmåga vid skötseln af sig och sitt gods; han har kommit sig bra upp, och han är en »förmågasrik» karl; vid tal om tankarne på att vara kronprins säger han sig ej vara sådan, så länge det ej tarvas ny sådan; sedermera har han emellertid gifvit flera medgifvanden angående sina föreställningar i denna sak: under Konung Oscars tid behöfs ej någon ändring, och han vill därför ej uppträda som pretendent, men efter hans död vet man ej hur det går; det kommer en tid, då han tager, hvad honom lyster, t. o. m. kronan; han jämför sig med Karl XII och säger sig kunnat vara kung, om han velat; han anser det ej varit lämpligt hitintills följa Konung Oscar, men nu sedan han här under »hvilotiden» blifvit frisk, vill han hos Konungen erbjuda sig att mottaga det förtroende eller embete, som skall tillbjudas honom.

Han hyser föreställningar om förföljelse; hans grannar och anhöriga hafva tadlat honom och missunnat honom hans lycka; han hade många ovänner, som hyste hat till honom och t. o. m. traktade efter hans lif, och äfven hustrun har varit så missbelåten med honom, att hon sökt draga en knif om halsen på honom; mordet å hustrun är verkställt af någon för hans skuld; det har skett endast för att han skulle komma illa ut och blifva misstänkt; han har haft många fiender, som till en sådan handling varit mäktiga; han har varit utsatt för förgiftning dels vid transporten till fängelset dels förut hos sin sväger, hvilket senare hade till följd, att han blef sanslös och sedermera sinnessvag; allting är emot honom; han har stridigheter och lögner att bekämpa; alla människor ha brukat orättvisa mot honom. Hans förföljelseidéer yttra sig äfven i hans uttalade tro angående det rättsliga behandlingssätt, som honom vederfarits: i en process i civil sak förlorade han; men de döma, som de tycka, orättvisa domar, grundade på orätt lagrum; och äfven i den rättegång, som f. n. föres emot honom, får han erfara orättvisor: rättens protokoll äro icke uppställda i öfverensstämmelse med vittnesmålen; dessa senare äro endast delvis sanna, och sauningslösa rykten hafva intagits i protokollen; men han bestrider hvad som i dessa finnes nämndt, och han fordrar »vederbörandes skriftliga beslut»; och skulle han ej komma att trifvas här, skall han öfverklaga Kongl. Medicinalstyrelsens förordnande om hans intagande här.

Till sitt väsen är O. mystisk och hemlighetsfull; han talar mycket om att vara »profetisk»; sålunda säger han, att han varit och att hans medpatienter här äro »profetiska», men hvad han därmed menar liksom med en hel del andra uttryck, kan eller vill han ej klargöra; hans svar är ofta, att det är »fördoldt»; han använder ofta konstlade uttryck och själfgjorda ord: blodet »växer om», hufvudet »växer igen»: han talar om »domvilla», att ha »rask» d. ä. ondt i bröstet.

Angående mordet å hustrun förnekar han alltjämt att därtill hafva gjort sig skyldig; men han talar ogärna härom, framhåller mera hvad, som inför rätten blifvit bevisadt, än hvad, som i verkligheten skett; han anser, att rätten frikännt honom, och att den ej kunnat göra annat, då den ej kunnat framdraga några bevis; han säger, att man kanske med tiden kan göra något åt detta brott; inför en sjukskötare har han på tal om sina lidanden om dåligt blod o. d. yttrat, att han måste dräpa

någon, som har kvickt blod, och därigenom skaffa sig nytt, ty annars skulle han blifva »profet»; och man misstänker, att hans mening var att genom hustruns mord skaffa sig nytt blod. Angående sitt förhållande till henne säger han, att hon i könsväg hade stora kraf och var missbelåten, då han förlorat sin könsförmåga, och var detta anledningen till den tilltänkta skilsmessan; han uttalar äfven sina misstankar, att hon ej varit honom trogen. Han visar ej minsta tecken till sorg öfver hustruns bortgång.

O. omtalar, att han under sommaren 1898 var sinnessvag beroende på den förut omskrifna förgiftningen af svågern; sömnen blef dålig, och aptiten klen; likaledes blef han omedelbart efter inkomsten till fängelset »yr» i hufvudet; men såväl vid tiden för hustruns död som för närvarande är han enligt sin uttalade åsikt fullt klar och redig. Han förnekar, att han någonsin sett några djäflar eller haft andra syner, och under hans härvaro har ej kunnat konstateras, att han haft några hallucinationer.

O. uttalar sina föreställningar med formel reda, och hans skrivelser bära vittne om, att någon förvirring ej finnes tillstädes; han har visat sig hafva ett mycket godt minne i fråga om hvad, som vid rätten förekommit, och ofta kan han ord för ord relatera vittnesmål; hans uppmärksamhet är skärpt, och hans försiktighet i sina yttranden isynnerhet angående mordet och därmed sammanhängande förhållanden är anmärkningsvärd. Han har uppfört sig på alla sätt stilla och lugnt och uppträdt höfligt och vänligt. Från det kroppsliga finnes intet anmärkningsvärdt; pannan är smal, för öfrigt finnas inga yttre degenerationstecken.

Af det sålunda meddelade framgår det enligt mitt förmenande fullt tydligt, att O. såväl under tiden för observationen härstädes som förut företett sådana sjukdomssymtom, att han med all säkerhet kan sägas lida af den sinnessjukdomsform, som nämnes förryckthet (paranoia).

Hvad först etiologien till denna sinnessjukdom hos O. beträffar, har konstaterats, att O., såsom i allmänhet är fallet med personer lidande af denna sinnessjukdomsform, är psykopatiskt belastad: farfadern var egendomlig, en kusin på farsidan är sinnessjuk, och hela släkten uppgifves vara stolt och egen-sinnig; dessutom led en moster af fallandesot. Vidare erhöill O. vid 12—15 års ålder en som synes tämligen svår stöt i hufvudet, hvilken förorsakat hufvudvärk; och ehuruval denna skada inträffat lång tid, innan några psykopatiska symtom inställde sig, kan den dock härvidlag gjort sig gällande, om ej på annat sätt så förorsakat mindre motståndskraft mot sinnessjukdom. O:s äktenskap, som tillkommit endast på grund af omständigheternas kraf, synes redan från början hafva varit olyckligt; kif och oenighet mellan makarne samt misshälligheter uppträdde; visserligen kan O. antagas därtill varit ensam orsaken, hvilket dock icke förhindrar dess menliga inverkan på det redan sjukligt anlagda sinnessillståndet.

Tiden för det första utbrottet af sinnessjukdom är ej så lätt att af tillgängliga berättelser om O:s sjukdomshistoria bestämma, och detta är det vanliga förhållandet i denna sinnessjukdomsart; sjukdomen kommer så smygande, att det alltid är svårt afgöra tiden för dess första början. Redan från barn- domen har O. varit ondsint, högfärdig och »tjurig»; sedermera skildras han som förnäm i tal och åthäfvor, vräng och svår,

obillig och ogen mot anhöriga och grannar, och hans tilltag i arbetet karakteriseras som »galna». Han beskyllde anhöriga för att vara illasinnade mot honom. På denna sjukliga basis utvecklade sig sedermera tydlig sinnessjukdom; hösten 1897 ansåg han sig sjuk, lade sig till sängs och förlorade lust och intresse för arbete; symtomen tilltogo i styrka och mängd, och sommaren 1898 var sinnessjukdom tillfinnandes med fullt tydliga och utpräglade tecken, hvarpå den af fängelseläkarn gjorda beskrifningen lemna bevis; han hade storhets- och förföljelseteeder, hallucinationer för syn, mycket dålig sömn och ingen matlust; han vardt grubblande och fundersam; sedermera blef han hotfull och en mängd tankevillor af olika art tillstötte; han var processlysten. Omedelbart efter inkomsten å fängelset har han angripits af ett våldsamt utbrott, såväl detta som ett sedermera under fängelsetiden förekommande liknande anfall sannolikt beroende på några fasansfulla hallucinationer. De symtom, O. härstädes lagt i dagen, stå i god öfverensstämmelse med förut upptagna; hans tankevillor röra sig om hans egen upphöjda person och andra personers illvilja och hat mot honom; därtill komma hans hypokondriska idéer, af hvilka man kan få en förklaring på hans tankar på skilsmessa från hustrun, och hvilka antagligen gifvit honom anledning att begå det mord, för hvilket han är tilltalad: han ansåg sig oförmögen i könsväg och behöfde den af honom ofta omtalade »hvilotiden» för att åter kunna blifva frisk från alla sina lidanden och därigenom blifva duglig att mottaga det förtroende eller embete, hvartill han ansåg sig kallad; för att erhålla denna »hvilotid» satte han sina hotelser att döda hustrun i verket; en annan förklaring för hans åtgörande skulle kunna vara, att han i afsikt att skaffa sig nytt blod dödat hustrun, och misstänkes han härpå hänsyfta med sitt yttrande till sjukskötaren.

Dock hvad han än haft för orsak till sitt handlingssätt, ett tydligt faktum är, att O. före, under och efter hustruns död lidit af sinnessjukdom, och att den sinnessjukdom, som konstaterats sommaren 1898, fortgår ännu med ett oafbrutet förlopp.

Enligt min mening förnekar O. med fullt medvetande och godt minne brottet; därvid bör dock anmärkas, att O. gifvit symtom på den art af förryckthet, som kallas »process-sjuka» (Querulantenwahnsinn); han anser sig vara i sin fulla rätt att icke blifva dömd, med mindre fullständiga bevis och tydliga vittnesmål kunna framdragas mot honom; och i striden för denna sin rätt går han hänsynslöst fram: han förklarar rättens protokoll ej vara uppställda i öfverensstämmelse med vittnesmålen; dessa senare äro falska och sanningslösa; en hel del vittnen sökte O. — ehuru fruktlöst — att jäfva, och han bestred alla vittnesmål; Kongl. Medicinalstyrelsens förordnande om hans hitsändande skall han öfverklaga, och han fordrar att få se »vederbörandes skriftliga beslut» om hans förhållanden. I den process, han förut fört, är dömdt orättvist, grundadt på orätt lagrum. Tillvaron af alla stämningar o. d., som funnos efter honom vid häktingen, är äfven symtom på denna sjukdomsart.

På grund af hvad sålunda anfördt blifvit, får jag det utlåtandet afgifva

1:o att Hemmansegare Per O. från Röbbäck, Umeå Landsförsamling, vid tiden för sin hustrus i December 1898 inträffade död lidit af sinnessjukdom och sålunda vid denna tid varit förståndets bruk beröfvad,

2:o samt att O. alltfortfarande lider af sinnessjukdom af sådan art, att han måste anses vådlig för allmänna säkerheten, hvilket härmed på heder och samvete intygas.

Hernösands Hospital den 26 Oktober 1899.

Rich. Stenbeck.
t. f. Öfverläkare.

5.

Lars N. intogs till undersökning å Lunds hospital den 31 maj 1899.

I fråga om N:s hela lefnad, hans brott och den rannsaking han undergått, samt hans beteende i fängelset efteråt finnes redan en af vederbörande fängelseläkare afgifven, rannsakingshandlingarna vidfogad redogörelse, som för här i fråga varande ändamål synes mig fullgod och tillräcklig; hvarföre jag tillåter mig att hänvisa till densamma, såsom vore den här införd.

För N:s tillstånd, sedan han intogs å Lunds hospital, redogöres i här bifogade afskrift af den journal, som öfver honom förts af ammannen E. Lauritzen.

Ingendera af dessa handlingar ger några upplysningar, som bevisa eller ens låta förmoda, att N. vid den tid, då han begick de åtalade gärningarna, var sinnessjuk i vanlig mening. Däremot inhämtas af dem, att han både före och efter den tiden led af en krampsjukdom, som med skäl kan anses hafva varit fallandesot. Åtminstone äro skälen härför så goda, som de i detta sammanhang behöfva vara.

Han befann sig likväl ej, då han begick brottet, i något sadant vid fallandesot förekommande tillstånd, som upphäfver medvetandet eller tillintetgör själfbehärskningen. Därtill har hans minne af det skedda visat sig alltför klart, fullständigt och ihållande, huru litet man än må hålla på den förr så strängt fordrade amnesien.

Obeaktadt må dock ej lämnas, att han hade ett kramp-anfall under loppet af den dag, då han begick sina brott, och att han förnekar sig minnas, att han under tiden mellan deras begående och dagens anfall ref bort förbandet på sitt blödande ben.

En annan fråga är, om ej N:s fallandesot stått i sammanhang med vissa mellan anfallen uppträdande egenheter i hans själstillstånd — de s. k. somatiska tecknen må här lämnas å sido. Vid besvarandet af denna fråga får man naturligtvis akta sig, att följa någon ensidig skolas uppfattning, och försiktigt hålla sig till det inom vetenskapen mera allmänt erkända.

Med iakttagande häraf och utan att afgöra sammanhangets natur torde med skäl kunna antagas, att N:s besynnerliga och växlande lynne, hans än morska, än ömkliga och fromlande beteende, hans retlighet, elakhet och grymhet — märk det grymma i själfva brottet — hans dåliga »ölsinne» m. m., stå i ett visst sammanhang med hans nervsjukdom, enär man hos sjuka af detta slag så ofta finner dylika egenheter. Enligt uppgift af N:s hustru, och såsom vanligt, är äfven hans lynne värre vid tiderna för anfallen.

Att N:s själsfunktioner genom hans nervsjukdom stått under ett visst organiskt tryck synes mig äfven framgå af en del psykotiska drag, som observerats hos honom, låt vara hufvudsakligen efter brottets föröfvande. Härvid afser jag från hans på-

stådda men ej bevisade sinnessjukdom i ungdomen. Mera torde vara att fästa sig vid hans af ett vittne anförda, men af honom själf förnekade yttrande om ett fruntimmer, som stiftade ovänskap i hans familj, »då hon vändes dit», ett yttrande som onekligen påminner om vissa förrycktas sätt att tala. Vida mer påminnes man dock om dylika sjukliga idéer af N:s å hospitalet en tid envist vidhållna åsikter, att han ditförts på anstiftan af fientligt sinnade personer, att advokaterna och Ystadsboarna skickat dit honom för att få honom afifvad här, att prästen i Ystad »lade ut» i predikan om hans dödsdom och om hans dom till lifstids straffarbete, att denna sistnämnda dom verkligen fallts af hofrätten, och att man här å hospitalet sökte be- draga honom.

Dessa psykotiska rudimenter kunna ej användas till uppställande af någon verklig sinnessjukdom hos N., men de utgöra tecken på ett undermåligt sinnestillstånd, äro liksom stigmata, som visa, att han ej är psykiskt intakt, han lika litet som fallandesotsjuka i allmänhet.

Ehuru från klinisk synpunkt mycket kunde vara att tillägga, särskildt om fallets patogenes och dess somatiska symtom, torde det anförda för det ändamål, som här är i fråga, vara tillräckligt.

Med stöd af ofvanstående framställning, jämförd med de upplysningar, som vidkommande rättegångshandlingar och hospitalsjournal innehålla, får jag alltså på heder och samvete intyga, att arbetaren Lars N. från Hörup, då han begick de brott, som han dömts för, led af en krampsjukdom, med största sannolikhet fallandesot, som enligt min öfvertygelse i någon mån inskränkt hans förstånds fulla bruk.

Lunds hospital den 4 nov. 1899.

Sv. Ödman.

6.

I skrifvelse af den 30 Augusti detta år till Kungl. Direktionen för Upsala hospital har Kungl. Medicinalstyrelsen, med öfverlämnande af rannsakingshandlingarne angående för falsk utsago vid beedigande af en efter hennes affidne man den 9 September 1896 förrättad bouppteckning åtalade änkan Augusta E. i Heby, förordnat att bemälda änka E. skulle för observation och undersökning intagas å Upsala hospital, samt anmodat öfverläkaren vid hospitalet att till Kungl. Styrelsen afgifva intyg angående hennes sinnesbeskaffenhet.

Sedan på grund af denna skrifvelse Augusta E. intagits härstädes den 30 September och därefter varit föremål för observation och undersökning får jag, med återställande af de hit remitterade rannsakingshandlingarna och med bifogande af den här förda journalen, i bestyrkt afskrift, härmed angående änkan Augusta E:s sinnesbeskaffenhet aflämna följande intyg:

Af rättegångshandlingarna och af här gjorda iakttagelser framgår såsom otvifvelaktigt att änkan E., hvilken i sin barn- dom och tidigare ungdom ej skall hafva varit på något sätt egendomlig, alltsedan hon vid omkring 18 års ålder genomgått en svårare kroppslig sjukdom, varit och fortfarande är i psy- kiskt afseende abnorm. Om arten af denna abnormitet synes ej mycken tvekan kunna råda. Det handlar här uppenbarligen

om en primär, juvenil form af svagsinnet, säkerligen närmast förorsakad af den ofvannämnda kroppsliga [infektions-] sjukdomen. Den psykiska rubning, som synes hafva träffat fadern på hans ålderdom, antyder äfven möjligheten af ärftligt anlag för sinnessjukdom hos patienten. Måhända har hon ej heller från början varit vidare väl begåfvad. Det kläna konfirmationsbetyget talar för ett sådant antagande. Man skulle möjligen kunna misstänka en epileptisk grund för pat:s psykiska abnormitet. Då emellertid man härvid endast har att stöda sig på hennes egna, allt annat än pålitliga uppgifter om svimningar och ryckningar, torde denna misstanke kunna lämnas å sido, så mycket mera som frågan epilepsi eller icke i detta fall ej gärna kan inverka på det rättsmedicinska bedömandet af patientens sinnesbeskaffenhet.

För den rättsmedicinska frågans afgörande torde det däremot vara nödigt att i korthet sammanfatta och karaktärisera de symptom som pat. nu företer, hvilka, af allt att döma, äro desamma som hon alltsedan sjukdomens början företett, om än i ringare grad.

Dessa symptom äro hufvudsakligen af negativ natur, de äro defektsymtom, »Ausfallserscheinungen». — Hon är i affektivt afseende i hög grad okänslig. Hon visar en fjollig nyfikenhet för dagens likgiltiga småhändelser, hon intresserar sig lifligt för sina egna och andras mer eller mindre intima toalettdetaljer, hon gläder sig som ett litet barn åt klockor, ringar och dylikt som lyser eller glänsar, hon blir otålig och missnöjd öfver att behöfva sakna »fina kläder» och sådan bekvämlighet som hon en gång är van vid, men utöfver denna tränga synkrets sträcka sig ej hennes intressen. Frågan om hennes brottslighet reducerar sig i hennes ögon till frågan om att behöfva gå klädd i tarfliga kläder. Att hennes ärbardhet ifrågasattes upprör henne icke, men väl misstanken att hon skulle haft en »sotig» friare. — Hennes omdömeslösa prat om karlar och friare har väl snarast berott på en upphäfd eller åtminstone försvagad blygsamhets- eller anständighetskänsla, är således ett defektsymtom. Den i ögonen fallande labiliteten i hennes sinnesstämning är likaledes ett symptom som vittnar om slöheten och svagheten i hennes känslolif.

I intellektuellt afseende är att anmärka hennes betydliga minnesslöhet. Hon har icke allenast glömt det allra mesta af hvad hon före sjukdomen inhämtat, utan äfven varit oförmögen att i sitt minne upptaga och fixera nya erfarenheter och kunskaper. Man får visserligen taga hänsyn till att pat. lefvat på landsbygden och möjligen i en omgivning med trång synkrets och små intressen. Hennes okunnighet i snart sagdt allt som ligger det minsta utom och öfver det allra enklaste och hvardagligaste är dock vida större än som kan vara betingadt af ogynnsamma yttre omständigheter.

Inskränkt som hennes erfarenhets- och kunskapsförråd är äfven hennes tankeverksamhet, som knappast förtjänar detta namn, så till vida som pat. så godt som alldeles saknar mera abstrakta föreställningar. Fädernesland och modersmål, religion och kristendom, brott och synd äro ord som hon väl igenkänner, men som för henne knappast äro mera än tomma ljud utan vidare mening. Genom att förklara betydelsen af dylika ord kan man väl ofta afvinna henne ett medgifvande att förklaringen är riktig. Det visar sig dock att man i själfva verket därmed ej lyckas bibringa henne något begrepp om hvad orden

i fråga verkligen innebära. Det enda hon slutligen, efter i oändlighet upprepade förklaringar blir öfvertygad om är att »dom säger» eller »dom har sagt» att saken förhåller sig så och så — »men inte vet jag». Hennes i handlingarna flerstädes anmärkta »envishet» är uppenbarligen blott ett annat symptom af hennes nyss antydda intellektuella armod, hennes brist på föreställningar, hennes oförmåga att öka sitt förråd af sådana. — Hon har nu fått klart för sig att »alla säga» att ofullständigheten i bouppteckningen och beedigandet af denna varit lagstridiga handlingar, men det lider intet tvifvel att detta, som »alla säga» för henne fortfarande blott är ord utan djupare innebörd och att hon alltjämt, med sin vanliga »envishet» innerst är öfvertygad om att hon varit i sin goda rätt.

I formellt hänseende är hennes tankeverksamhet i hög grad bristfällig. Hon disponerar öfver ett litet ordförråd och kan sammanställa orden till grammatikaliskt riktiga eller hjälpligt riktiga satser, men stort längre sträcker sig ej hennes förmåga att meddela sig. Då hon skall yttra sig i längre meningar eller skall lämna en sammanhängande framställning kommer hon till korta. Satserna följa hvarandra utan syntaktiskt sammanhang, och berättelsens tråd irrar hit och dit utan att hon likväl kommer någonstades — om ej tillbaka till utgångspunkten.

Patienten företer således i utpräglad grad de symptom som karakterisera svagsinnet. Utan kännedom om att hon som barn varit normal skulle man säkerligen vara frestad att beteckna henne som idiot. Hon saknar visserligen ej förmåga att meddela sig, men hennes förmåga härutinnan står långt under det medelmåttigt normala. Hon är visserligen ej alldeles utan ett visst mått af kunskaper och erfarenheter; tvärtom har hon rätt god reda på hvardagslifvets små detaljer. Men hon är ytterligt fattig på föreställningar, som aldrig så litet höja sig öfver det allra mest påtagligt konkreta eller som äro något komplicerade; och hvad mera är hon saknar förmåga att tillägna sig sådana föreställningar. Hon röjer visserligen glädje och sorg, missnöje och belåtenhet som andra människor, men endast af de mest futtiga och barnligt egoistiska anledningar, hvaremot hon visar en känslolös likgiltighet för allt som ej alldeles omedelbart förorsakar henne personligt nöje eller obehag.

Med ett ord: hon kan vid flyktigare observation göra intryck af en blott måttlig undermålighet, men står i själfva verket på en synnerligen låg standpunkt, ej mindre i intellektuellt än i moraliskt hänseende.

På grund af hvad sålunda anförts får jag det utlåtandet afgifva, att änkan Augusta E. vid tiden för den i rättegångshandlingarna omförmälda åtalade handlingen varit af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk samt att hon fortfarande lider af samma sjukdom; hvilket härmed på heder och samvete intygas.

Hon torde icke kunna anses vådlig för allmänna säkerheten och synes mig icke vara i behof af vård å anstalt för sinnessjuka. Upsala hospital den 11 November 1899.

Georg Schuldheis,

M. Dr., Docent i psykiatri,
t. f. öfverläkare.

7.

I skrifvelse den 4 Augusti 1899 har Kungl. Styrelsen med öfverlämnande af rannsaktionshandlingarne uti ett vid Rådstufvurätten i Malmö anhängigt mål angående häktade, för mord tilltalade arbetskarlen Frans Wilhelm M., äfvensom af vederbörande fängelseläkare den 22 April och 26 Juli detta år afgifna yttrande angående den tilltalades sinnestillstånd förordnat, det M. skulle för observation och undersökning intagas å Vadstena hospital, så snart plats därstädes kunde honom beredas, med anmodan att vederbörande öfverläkare, så snart ske kunde, skulle till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet.

Med anledning häraf intogs M. å Wadstena hospital den 16 sistlidne Augusti.

Ur de härhos återgående remisshandlingarne och den härstädes förda observationsjournalen, som i afskrift bifogas, har jag med fästadt afseende på det infortrade yttrandet att anföra följande:

Frans Wilhelm M. är född den 15 Mars 1880 af oäkta börd; modern har på fängelseläkaren gjort »ett enfaldigt och något virrigt intryck»; fadern uppgifves såsom drinkare. M., som lärt läsa och skriva, har till 14 års ålder vistats hos modern; blef då konfirmerad med försvarlig kristendoms-kunskap; hade sedan tjänst på några ställen å landet, men har från Oktober 1896 åter bott hos modern i Malmö, samt från början af 1897 haft anställning hos garfverfirman Frost därstädes, hvarjämte han i principalens kök lämnat handräckning. M. har från barndomen varit blyg och tillbakadragen, ej sällskapat med jämnåriga, utan alltid hållit sig för sig själf. Från år 1895 människoskygg, så att han slutligen ej velat se på den han talade vid; arbetskamraterna hafva funnit honom tyst och inbunden samt anmärkt, att han på fristunderna alltid dragit sig undan i en mörk vrå, och hafva de i allmänhet ansett honom »något konstig», — särskildt under de sista 3 veckorna före mordet, under hvilken tid han ock visat sig försuflig, liknöjd och omedgörlig. Från tiden omkring den 7 Januari 1899 hade tjänstflickorna hos Frost bemärkt, att han umgicks med kärleksplaner, och gällde dessa den ena hos Frost anställda tjänstflickan, Gerda Ekström; han hade för modern beklagat sin ensamhet, att han ej var lik andra människor, för ful för att någon skulle vilja umgås med honom; en gång öppnade han först efter dröjsmål dörren för modern, hvarvid hon funnit en större gardinkrok på bordet, utan att han på uppmaning ville lämna upplysning hvarför; han upphörde nu med att läsa tidning, hvilket han förr alltid plägat göra. Någon dag i midten af Januari hade han förklarar för Gerda Ekström, att han tyckte om henne; hvar-efter Gerda och hennes kamrat öfverenskommit att undvika tala till M.

Lördagen den 28 på aftonen köpte M. en revolver, men vägrades patroner, hvilka han inköpte påföljande måndag. Tisdagen den 31 Januari kom han 10 minuter för sent till fabriken; föreföll mer fårdig, tankspridd och retlig än vanligt, besvarade en kaurats hälsning med: »god morgon din djäfvul», yttrade sedan intet och aflägsnade sig några minuter tidigare än vanligt; hämtade revolvern i hemmet, utbytte trätofflorna mot snörskor och begaf sig till Frosts kök, där han utträttade sina sysslor som vanligt, utan att något ovanligt hos honom förmärktes.

Sedan M. lyckats få båda flickornas uppmärksamhet fästad vid ett par af honom framtagna mynt, sköt han Gerda Ekström i högra sidan af hufvudet, af hvilket skottsår hon afled samma afton kl. 8,35.

Efter skottets aflossande aflägsnade sig M. och begaf sig ut åt landet, där han ströfvade omkring, men kom kl. 1/2 11 på aftonen till sitt hem. Modern, som då kände till hans förbrytelse, uppger, att hon ej kunde förmå honom till någon redig förklaring. Han svarade endast: »att hon var så rar» och »att han också måste dö». Strax därefter blef han anhållen och fördd till poliskontoret. Under natten synes han hafva sofvit.

Vid första förhöret följande dag uppgaf M., att han ej varit fästad vid någon af flickorna hos Frost; att han köpt revolvern för att skjuta fåglar efter morgonarbetet, då han ämnade lämna sin tjänst; att han velat visa mynten för flickorna för att få upplysning om deras valör; att han framtagit revolvern för att äfven visa den; men ovarsamt vidrört trycket, så att skottet brunnit af och träffat Gerda Ekström; att han förskräckt häröfver begifvit sig ut åt Limhamn och kastat revolvern i sjön. Sedan han mot kvällen blifvit lugnare, han vore ju oskyldig till något brott, gick han hem.

Vid ett andra förhör, sedan han bibringats den tron, att flickan ännu lefde, och man förhållit honom det otroliga i hans första uppgift, fick man honom att afgifva fullständig bekännelse, att han, sedan han medelst mynten lockat Gerda fram till vasken, oförmärkt framtagit revolvern, riktadt den mot Gerdas hufvud och tryckt af på ungefär 1/2 meters afstånd; och att han sett Gerda falla baklänges, hvarefter han begaf sig af ut i trakten af Limhamn. Han hade här tänkt beröfva sig lifvet, men greps af ånger vid tanken på modern, beslöt att lefva och begaf sig på kvällen hem, där han kastade revolvern under en byrå, hvarest den sedermera återfanns; han hade ej först vågat bekänna sanningen.

Sedan denua bekännelse blifvit uppsatt och uppläst för M., vidgick han den punktvis; men bestämdt tillfrågad, om det varit hans afsigt att döda Gerda, dröjde han med svaret och sade: »Jag behöfver juridiskt biträde, jag kan ej reda mig». Slutligen vidgick han dock, att det varit hans afsigt att döda henne. På väg till fängelset hade M. frågat, »hvad han kunde få för det här»; äfven hade han yttrat, att han berättat sanningen och ej tänkte frångå denna.

Vid rättegången den 10 Febr. förklarade M. sin vid polisförhöret afgifna bekännelse aftvingad genom hotelse om stryk samt sin första framställning hufvudsakligen riktig; han uppgaf, att hanen å revolvern var så lätttryckt, att, då han kommit att vidröra den, skottet gått af; han hade kl. 6 på morgonen druckit en flaska öl och var därpå yr i hufvudet; på förfrågan hvarför han till Gerda sagt, att den förevisade tvåöringen varit en medalj, svarade han, »att han ej såg riktigt efter».

Vid rättegången den 17 Februari förklarade han, att skottet brann af, då han hållit revolvern framför bröstet och »konstrade» med trycket. Kommissarien Berger vittnade, att M. vid sin bekännelse å poliskontoret gråtit, varit nedslagen och sagt sig ej veta, hvarifrån han fått ingifvelsen att skjuta Gerda.

M. förklarade sig ej vetat, hvad han yttrat vid förhöret inför Berger. Vid åklagarens påpekande, att han lämpligast kunnat visa jungfrurna revolvern på söndagen, då den ej var laddad, svarade M.: att »det dugde ej» och »det förstod han ej».

Vid rättegången den 24 Febr. vidhöll M., att skottet brun- nit af utaf våda; svarade undvikande på fråga, om han ändrat ställning vid skottets aflossande; förnekade att ljus brunnit; vittnet Hanna uppgaf bestämdt, att en gaslåga brunnit.

Den 3 Mars ånyo förhörd erkände M. fritt och otvunget, att han uppsåtligen aflossat det skott, för hvilket Gerda Ekström föll, men ej i afsigt att döda utan att lindrigt såra henne; han hade höjt revolvern i jämnhöjd med Gerdas hufvud och utan att sikta hårdt tryckt på »aftrycket», så att skottet gått af. Han hade redan före inköpet af revolvern beslutit med densamma skjuta på Gerda söndagen den 29 Januari, men erhöj ej patroner; anledningen till beslutet att såra Gerda Ekström uppgaf M. vara, att hon »ej haft allvar med sina svar» och yttrat att hon »ej var mån om honom». Yttrandet af Gerda, att hon redan hade fästman, hade han ej trott — hade ej handlat af svartsjuka.

Ånyo förhörd vidhöll han denna framställning; han hade dock ej sett efter, hvar han siktat, men riktat revolvern mot Gerdas hufvud, i tanke att skottet skulle råka i trakten af örat; han trodde skadan skulle blifva ringa, blott ej tinningen träffades. Han hade laddat revolvern med sex patroner, emedan han tänkt, sedan han skjutit å Gerda, gå ut och »roa sig» med revolvern, som köpts af grof kaliber, enär han antog, att skott af gröfre kaliber skulle verka kraftigare, då det gällde skjuta kråkor; på fråga hvarför han förut sagt, att det var vådaskott, uppgaf M., att det skett endast »för ro skull», och att han ej haft någon mening därmed; medgaf sedermera, att han trott, att han därigenom skulle kunna undgå straff; visste ej huruvida straffet för honom skulle blifva lindrigare därigenom, att han uppgaf afsikten varit endast att såra och ej att döda Gerda. Den 10 Mars var M. åter inställd för rätten. Åklagaren företedde nu ett af M:s moder öfverlämnadt bref, som hon sagt sig hafva funnit i en byrålåda i deras hem; brevet var inneslutet i ett kuvert, försedt med moderns adress, men icke med hennes namn, samt åsatt med ett ostämplatd tioöres frimärke. M. sade, att han skrivit brevet till modern någon dag före revolverköpet, att han frimärkt det för att sedermera lämna det å posten, hvilket han dock glömt; af innehållet mindes han blott, att han däri yttrat sin afsikt att skjuta sig själf, samt förklarade, att han ingenting menat med hvad han skrivit.

Brevet hade följande lydelse: »min kära och älskade jerda, varför har du icke besvarat min kärlek. O jerda jag är så förtvivlad öfver att du icke älskar mig, att jag beslutat, att du och jag skola dö tillsammans, jag har gråtit dag och natt, jag kan icke lefva längre, lifvet har icke något värde för mig, sorj icke mor för det jag dödar mig och min älskade vi råkas i himmelen, gud förlåt mig för det jag begår ett sådant brott, mor hvad det är skönt att dö med den som man älskar intill döden, älskade mor, ja, det har ni varit för mig, förlåt mig och min älskade, för den sorj, jag gjort, dig. Tack för allt vad du varit för mig, dessa rader när jag skrivver är jag lycklig, ty jag dör med henne som jag har kärast öfver allt i lifvet, jag ville ju och mor vet att utan henne kunde jag icke lefva, jag ville önska att mor med glädje ser på oss, Nu ha vi ju det så bra ty hellre måste jag då vara död, än jag skulle blifva vansinnig. Mor skall veta, jag går i döden som en oskyldig yngling, hälsa alla vänner, från din Käre son, Adjö mor farväl, vi råkas i himmelen, farväl nu vill vi somna och fridens hem bebo. O varen snart välkomna till samma goda ro, och ljuft är hvilans

Berättelse om hospitalen.

läger och natten fort förbi farväl mitt hjerta säger i himlen råkas vi. Tag penningarne ur banken och betal hyran — all min egendom får mor ärva efter mig. farväl ock, förlåt oss ty vi vilja i samma graf. Jag beder *lägg oss i samma graf. farväl.*»

M. vitsordade, att det var det af honom här ofvan afsedda brevet till modern, att han skrivit det »i tankar» att utföra de däri angifna afsikter, men icke varit fullt beslutet att verkställa dem.

Han trodde, att Gerda icke varit honom alldeles obenägen, men för en tid sedan hade han hört af en pojke, att hon och hennes kamrat kallat honom »fjantig» och en vecka före sin död hade Gerda kallat honom »oxe». Han hade då kommit på tanken döda sig själf — men han hade ej »haft någon mening med» hvad han i brevet skrivit om att döda Gerda; henne hade han endast velat »märka» till straff för att hon stött bort honom; vid skottets aflossande hade han varit upprörd, darrat på handen och icke kunnat beräkna, hvar skottet skulle träffa. Då han ifrågavarande morgon gått upp i köket, hade lusten till själfmord öfvergifvit honom, och, efter det han skjutit på Gerda, ej återkommit.

Tillfrågad hvad han menade med uppgiften, att flickorna kallat honom »fjantig», sade M. först, att han icke haft någon mening därmed, sedermera att han velat påpeka, att han före och vid brottets begående icke varit vid sina sinnens fulla bruk. Han hade ofta känt sig »yr och besynnerlig», isynnerhet sedan han i början af detta år haft bölder å halsen och måhända blifvit besynnerlig därpå, att han fått gå ut för tidigt.

Rätten beslöt infordra fängelseläkarens betyg öfver M:s sinnesbeskaffenhet. Ur dennes utlåtande d. 21 April inhämtas:

Å fängelset hade man misstänkt, att M. öfvade onani; hans matlust och sömn hafva varit goda; hans uppförande stillsamt och tyst; han arbetade tämligen flitigt med drefplockning; vid tilltal såg han gärna ned i golfvet; ansiktsuttrycket var i det hela likgiltigt med ett drag af ansträngning vid tilltal; han visade aldrig minsta spår af ånger, men oro för hvad straff han kunde få. Han svarade läkaren ordentligt på frågor, men ofta dröjande och undvikande, väl tänkande sig för. Morgonen efter ankomsten till fängelset af läkaren tillfrågad, huru han kunnat begå ett sådant brott, svarade han: »Jag var kär i henne» — detta i trotsig ton, liksom om det varit en tillräcklig och uttömmande förklaring; då läkaren invände, att man under sådana förhållanden vill göra en människa allt godt och ej något ondt, blef M:s svar: »ja, jag har aldrig varit riktig, det kan mor bevitna». Under rannsakingens gång såg fängelseläkaren honom allt som oftast, men inlät sig ej i vidare samtal om brottet.

Efter rannsakingens slut vidhöll M. till en början, att han blott velat »märka» Gerda, och som han ej siktat, kunde ej afsikten varit att döda; på läkarens invändning att han då bort noga sikta på ett mindre lifsfarligt ställe, svarade han strax: »ja, jag riktade mot örontrakten, men jag siktade ej». Två dagar senare sade han utan föregående fråga: »jag riktade på örtrakten, men så kom jag att darra på handen».

Läkaren yttrar: »han har gjort alla möjliga, mer eller mindre klumpiga försök att bibringa mig den öfvertygelsen, att han ej varit vid sitt sunda förnuft. Han har direkt påstått, att han varit sinnesförvirrad, så enfaldig att han ej förstätt, att det var ett brott, eller oftare: ej förstätt, hvad straff han kunde få»;

han hade varit så yr och besynnerlig i hufvudet, att han till och med fallit omkull»; »jag har visst ondt i hjärnan». Han hade begärt blifva skickad till hospital. Då fängelseläkaren ej ville gå in härpå, hade han begärt, att stadsläkaren skulle anlitas för att förklara honom sinnesförvirrad. Förehållen att hans brott låg i öppen dag, och att hans lögnaktiga uppgifter ej förbättrade hans sak, sade han sig genast vilja »bekänna»; medgaf då, att han afsiktligt skjutit Gerda och ämnat skjuta sig själf o. s. v., men strax efter sade han dock: »men jag var yr i hufvudet, jag hade druckit bier och också cognac». En dag sade han till läkaren af sig själf: »nu vill jag bekänna». Nå? »Då mor en gång var med mig hos länsmannen, därför att jag rymt från min tjänst, sade han, att jag var enfaldig och behöfde underrättelse». Hvarje ögonblick skyllde han på sin enfald, »var dum läsa i skolan»; »förstod aldrig, att det var något brott» eller att han stått inför en domstol, eller hvad en domstol var; sedan han flerfaldiga gånger bekänt, att det var afsiktligt mord, kom han åter med, att han köpt revolvern för att skjuta kråkor; förehållen osanningen häri, tog han genast tillbaka. »Jag vill visst inte ljuga» bedyrade han ständigt; läkaren trodde, att han väntade extra straff för han ljugit; hans kunskapsförråd var ej lätt bedöma, då M:s tankar ständigt kretsade kring straffet och han låtsade sig synnerligen enfaldig.

I två i fängelset skrifna bref till modern upprepar M., att han ej vetat, att han stått inför domstol, ej förstått faran att ljuga, ej brukat ljuga, varit yr och förvirrad; att han ej med flit och uppsåtligt sköt Gerda. I det andra ber han modern eller annan förständig person underrätta stadsläkaren eller annan läkare, att han ej är riktig; hjärnan är förstörd; i samma bref ber han direktören å fängelset säga till läkaren, att han [M.] är sinnesförvirrad; en af Frosts arbetare hade kallat honom tokig, han lider af rädsla, vågar ej säga något till någon, har susning för öronen, tarminflammation m. m. och slöt: »jag är en idiot (öfverstruket och ersatt med däre), det vet man ju, jag är tokig».

Fängelseläkaren har kommit till den bestämda öfvertygelsen, att M. fullt öfverlagdt och i afsikt att döda afskjutit skottet. Han förklarar i sitt utlåtande den 22 April, att M. står i intellektuellt hänseende något under genomsnittet, men troligen ej så mycket, som det förefaller; i etiskt hänseende står M. »förfärande lågt», han synes »fullkomligt blottad på hvarje altruistisk känsla: någon slags vänlighet eller ömhet mot modern synes han aldrig hafva visat, ehuru hon hélt lefvat för honom. »Han synes hafva varit helt fylld af sitt eget jag», och äfven, då könsdriften helt obestämdt vaknat hos honom, och han funnit ett föremål för sina känslor har han uteslutande tänkt på sig själf. Då han stött på motstånd i sina svaga och föga energiska försök att finna gensvar för sina känslor, har han så godt som genast beslutat döda flickan. Efter mordet har han ej haft mer än en tanke: huru han så billigt som möjligt skall komma från saken: icke en tanke för offret, utan endast på sig själf. Alla hans osanna uppgifter hafva gått ut på att mildra hans skuld. En gång hade han yttrat: »inte hade jag vågat ljuga, om jag vetat, att det var en domstol, jag stod för». Han var rädd, att det var något särskildt straff på att ljuga inför domstol.

I slutliga utlåtandet förklarar fängelseläkaren: att M., ehuru han är en abnormt självvisk natur, blottad på altruistiska känslor, icke på något sätt är eller vid åtalade brottets begående

varit sinnessjuk; att han visserligen är något enfaldig och i etiskt hänseende står synnerligen lågt, så att han ej har någon verklig känsla af, att han begått ett svårt brott, ehuru han vet och förstår det; men att han dock, då man tager i betraktande, att han vid brottets begående noga följt en i detalj förut uppgjord plan, att han ej handlat i uppbrusning eller af en oemotståndlig impuls, som ej medgifvit reflektion och eftertanke, samt att han, allt sedan han anhölls, har använt hela sin ej stora intelligens, för att på det mest beräknande sätt söka ljuga sig ifrån hela eller en del af straffet, och därvid ej ett ögonblick lämnat detta medvetna mål ur sikte, måste anses såväl vid brottets begående hafva varit som nu vara i besittning af förståndets fulla bruk.

Efter det detta utlåtande föredragits inför rätten, förklarade M, på tillfrågan, att han ej hade något att tillägga till sina uppgifter, men påstod, att han vore så enfaldig, att han ej förstode, hvilket brott han hade begått.

I utlåtandet den 26 Juli anför fängelseläkaren, att M:s tankar efter rannsakingens slut under tilltagande ängslan för straffet, han kunde få, uteslutande kretsade omkring detta: att han ljugit inför domstol, så att den ej vidare väl avvägda harmonien i hans hjärna rubbades allt mer genom detta idkliga rufvande öfver samma sak. Från den 12 Maj har M. visat sig förvirrad; talade de första dagarne osammanhängande och hade underliga gester, förde gång på gång en korkad flaska till munnen; påstod det var nattvarden, sade halvsjungande: »jag är Gud bom-bom, bom», »har heligt blod» och dylika meningslösa ramsor, men kunde för ett ögonblick fås att tala redigt; efter hand blef han tystare och slöare; svarade alltid på frågan, hur han hade det: »bra»; upprepade frågorna »fånigt», men svarade sällan; vet när han är född och hvarför han sitter i fängelse, men säger sig ofta vara snäll, beskedlig och ej hafva gjort något ondt; sade detta stilla och fånigt; hans gester voro ock fåniga; tilltalade aldrig andra fångar; orenade i bädden, kastade urin på golvet; kunde ej förmås till arbete. Egentliga tanke- och sinnesvillor hade ej iakttagits; kallade dock första dagarne efter insjuknandet en vaktkvinnas drottningen m. m.; åt djuriskt. Sömmen var god. Fängelseläkaren misstänkte på anförda skäl först simulation af sinnessjukdom, men blef det alltmer tydligt för honom, att verklig sinnessjukdom förelåg, hvilken »på grund af cellvistelsen och förhållandenas i öfrigt deprimerande inverkan på den ärftligt belastade och klen utrustade hjärnan utbrutit». M. hade nu ingen uppfattning om brottet, eller ett kommande straff, han betedde sig förvirradt, energilöst och fånigt. Hade detta varit speladt under så pass lång tid, hade det fordrat en helt annan intelligens och karaktärsstyrka, än hvad M. visat sig besitta. Till slut yttrar fängelseläkaren:

Jag får sålunda, vidhållande min förut uttalade uppfattning, att M. vid åtalade gärningens begående icke var sinnessjuk, utan, ehuru i vissa afseenden andligt undermålig, i besittning af sitt förstånds fulla bruk, göra det tillägg, att M. sedermera blifvit sinnessjuk och sålunda för närvarande saknar förståndets bruk.

Efter intagningen å Vadstena hospital visade M. till en början någon motorisk oro, gick af och an, blinkade, flinade, grimaserade och gestikulerade något, mumlade tyst för sig själf, men tilltalade aldrig någon; ansiktsuttrycket växlade mellan någon slöhet och fjollig glädtyghet, som ökades vid tilltal; håll-

ningen var framåt lutad, gången vårdslös; var ouppmärksam på hvad som passerade omkring honom; uppfattade enklare frågor korrekt, men svarade trögt och mycket kort; benämnde sig själf »han» eller »Månsson» — stundom »Frans»; visste synbarligen ej hvar han befann sig, ej årstiden; lämnade svar ofta utan sammanhang med frågan, eller gaf han ofta efter hvart annat olika svar på samma fråga, t. ex. om orsaken till mordet, än att han älskade henne, än att de »trättes», än att han var snäll; ansåg att han för brottet skulle få spöstraff. Uppmärksamgjord på att mord är belagdt med dödsstraff, svarade han med ett bredt fånigt flin: »ja det kan också hända»; med samma fåniga skratt besvarade han frågan om ånger: »jo! han är bedröfvad Frans». Tillfrågad om han vore sinnessjuk, nekade han; han var »frisk, ordentlig och ärlig»; berördes ej det ringaste af hvad man talade om; stundtals hörde han ej ens på, utan vände sig bort, mumlande och gestikulerande. Inga tankevillor af något slag förefunnos; däremot talade hans beteende för att hörselvillor förefunnos. Samlade å promenadgården en del skräp, som han bar i händerna, fickorna eller munnen; var stillsam och fredlig; hade mycket god matlust, sof hela nätterna. Patellarreflexerna voro lifliga (förökade).

Visade sig den 26 Augusti mer slö; stod stilla på samma fläck med cyanotiska händer. Under natten vätt i sängen för första gången.

³¹/₈ Åter mer rörlig; på frågan, hvarför han sköt flickan, svarade han först: »begick ett brott», sedan »han visste inte hvad han gjorde», därpå, »de retade mig till att göra det». Uppgaf att det ock varit hans mening att skjuta sig själf; att han hela dagen efter mordet »gick i furuskogen ensam och var ängslig för brottet». Allt yttrades dock under det vanliga flinandet. Den ⁷/₉ åter slöare, vätt i sängen under natten. Den ¹²/₉ fortfarande lika desorienterad.

Den ¹⁶/₉ för första gången visat sig arg, slog händerna i bordet, men ofredade ingen; besvarade ingen fråga ordentligt, blott upprepade de sista orden i frågan i stället för svar.

Från och med den ¹⁸/₉ t. o. m. den ³⁰/₉ var han isolerad för obemärkt observation, utan att någon förändring i hans uppförande under denna tid kunde iakttagas. Hans svar voro ofta dag från dag hvarandra motsägande: sade än att han sköt: »svenska tjänstflickan hos Frost med afsikt»; än att han köpt revolvern för att roa sig. Att orsaken var »kärleksbekymmer» och att hon »skällt ut honom», talat oärligt och sagt, att han var en dum karl. »Kärleksbekymmer» förklarar han vara »att sköta sig ordentligt». Tillspond om ånger svarade han: »jag är inte ledsen», och efter upprepad fråga, att han ångrat, att han ej tagit tjänst, samt omedelbart därpå, att han ångrat, att han arbetat.

¹⁷/₁₀. Vill helst ligga ostörd under någon bänk på dagrumsgolfvet, slapp och likgiltig; visar sitt fjolliga skratt blott, när man tilltalar honom. Svaren som förr ofta hvarandra motsägande, ofta upprepar han de sista orden i frågan i stället för svar. Vidgick att han skjutit Gerda afsiktligt och att han ämnat göra det en dag förut; sköt henne af »kärleksbekymmer», »i kärleksmål», »det är att skjuta människor i godt»; d. v. s. ej skjuta dem i ond»; »sköt henne i godt»; fasthöll att det ej var vådaskott; »fumlade ej med trycket»; »spände hanen»; trodde ljugande inför domstol vara belagdt med dödsstraff, ty det har stadsfiskalen sagt; yttrade strax därpå (för första gången efter

hitkomsten spontant): »jag var dum som ljög — hade jag bekänt, genast, hade jag ej suttit så länge på fängelse». Påstod att stadsfiskalen sagt, att brottet skett under förmildrande omständigheter. Vidare förhörd sade M., att han var dum, som ej skjutit sig själf också; att han »gick ute i skogen och grät för att han begått mordet på Gerda Ekström från Västra Klågerup»; på kvällen gått hem »för att få mat och kaffe af min mor, Ingrid Månsson»; tillade: »jag var dum som gick med (polisen), ty jag är enfaldig och dum». Det den 10 Mars företedda brevet var ett »kärleksbref» till Gerda; på repeterade fråga sade han, att han ock skrivit adjö och farväl till modern. Han sände ej af brevet, emedan det var dumt skrivet. Då man vidrörde, hvad penningar han kunde äga, visade han sig arg. ²⁰/₁₀. Genom upplysning af betjäningen visste han sig vara på ett sjukhus. Tillfrågad om han är sjuk, om han varit sjuk, om han varit sjuk på fängelset, var sinnessjuk, då han sköt Gerda o. d., svarade han olika och utan reda; »kom hit för att tala som jag är»; »jag är klar i förståndet»; skickad på sjukhus för att bli förbätterlig, »är som jag har varit»; han hade varit frisk på fängelset, mått »bra»; »sinnessjuk är jag ej»; har aldrig varit det»; ej skickad hit för sinnessjukdom; var ej i sinnessjukdom, han sköt Gerda, men var dum som sköt henne; »har ånger öfver hvad jag gjort»; tänkte på den stackars flickan, han sköt. Strax därpå sade han sig ej hafva några bekymmer dag eller natt och sofva godt hela nätterna. Efter svaren mumlar han tyst. Under en månad ej vätt i sängen.

Den ²⁴/₁₀ anmälde betjäningen att M. onaniserar. Tillfrågad nekade han ej härtill; hade gjort det ofta här, äfven hemma; börjat vid 17 år. Uppmanad upphöra, endast flinade han på sitt fjolliga sätt, hvilket han ofta brukar, äfven om samtalet rör allvarliga saker. Han hade afsiktligt skjutit Gerda; gjorde det för det han var »kärlekslysten», »kärleksglad», och trodde, att han skulle kunna få henne till fästmö; men hon älskade honom ej. Anledningen till de olika uppgifterna inför Rätten var, att han ej tänkte sig för, innan han talade. Han hade ej reda på innevarande datum eller veckodag, men visste, att mordet skedde tisdagsmorgon och påstod, att det var fredagskvällen förut, han skref det d. ¹⁰/₃ företedda brevet; sade sig ej veta, hvilken månad mordet skedde.

Han sade sig fortfarande ej hafva några sorger; tillfrågad hvarpå han funderar om dagarne, svarade han endast: »sitter stilla på bänken». Sömn och matlust hafva hela tiden varit mycket goda.

Under November månad visade M. sig emellanåt triisk och morsk och en gång våldsam; ibland ville han ej gifva något svar, men lämnade ock olika svar på samma fråga, allt efter som denna framställdes; en gång var han orolig och exalterad, men visade sig vanligen trög, slö och orörlig.

Då jag på samma skäl, som fängelseläkaren anført, anser simulation af sinnessjukdom utesluten, får jag jämlikt denne läkares yttrande den 26 sistlidne Juli rörande M:s dåvarande sinnesbeskaffenhet, samt på grund af hvad härstädes om honom under undersökningstiden blifvit konstateradt och i sjukjournalen antecknad, afgifva det utlåtande: att Frans Wilhelm M. sedan sistlidne Maj månad lidit och ännu lider af sinnessjukdom: Förvirring, som synes tendera att öfvergå till slöhet [Amentia

ad Dementiam], samt att han på grund häraf saknar förståndets bruk; hvilket utlåtande afgifves på heder och samvete. Vadstena Hospital och Asyl den 21 November 1899.

Thure Björck,
öfverläkare.

Vidare har jag att anföra, att det af rättegångshandlingarne synes mig fullt konstateradt, att M. afsiktligt mördat Gerda Maria Ekström.

Hans motiv härtill anser jag hafva varit olycklig kärlek.

Sedan M. någon kortare tid därförut efter några, för hans natur betecknande, svaga och föga energiska försök att vinna genkärlek funnit detta hopplöst, har detta föranledt ett ständigt grubblande häröfver och därmed sammanhängande omständigheter, såsom att Gerda och hennes kamrat undveko honom, att han af henne blifvit eller trott sig hafva blifvit kallad »fjantig» m. m. Han har då mer än tillföre känt sin tillvaro öfvergifven och kommit till beslutet att beröfva sig själf lifvet, och i sammanhang härmed eller samtidigt har hos honom tanken att äfven taga Gerda Ekströms lif uppstått, utan att han, såsom han vid polisförhöret yttrade, vetat, hvarifrån han fått »ingifvelsen» att skjuta henne.

Under den tid — veckorna före brottet — M. umgicks med dessa planer, konstaterade arbetskamraterna, att han visat sig liknöjd, försumlig och omedgörlig. Till slut tog denna enda idé — mord och själfmord — hela hans själsverksamhet i anspråk, och då han ej i etiskt afseende hade något, som kunde hålla honom tillbaka från utförandet af det fattade beslutet, drefs han ock att verkställa detsamma, och detta utan tvekan, oakadt en person stod tätt intill den, han ämnade skjuta.

Som M. vid denna tid ej var förvirrad, kunde han använda list för att afleda de båda flickornas uppmärksamhet, för hvad han företog sig. Användandet af list eller fullföljandet af en plan är i och för sig ej något bevis för, att icke en brottsling det oakadt kan vara sinnessjuk.

Sedan M. skjutit flickan synes den själsspänning, hvari han den närmaste tiden befunnit sig, blifvit löst och den ringa energi, hvaröfver han i vanliga fall förfogat, tagit ut sin rätt, hvadan han ej kom att taga sitt eget lif. Möjligt är ock att han strax före brottet endast hållits fången af tanken att skjuta Gerda.

Det bref, som företeddes inför Rätten den 10 Mars, som M. härstädes fasthållit vara skrifvet af honom fredagsafton (den 27 Jan.), vittnar om den förtviflade sinnesstämning, hvari han befann sig. Anmärkningsvärdt synes mig ock det yttrandet: »ty hellre måste jag då vara död, än att jag skulle blifva vansinnig». Detta yttrande har jag svårt tro tillkommit annat än som följd däraf, att M. då ej känt sig i sinnesjämvikt. Detta brefs form och innehåll för öfrigt synes mig påverkad af hvad M. mest plägat läsa — en billighetstidning. I dagspressen träffas i våra dagar ej så sällan utförliga skildringar af dubbelmord på grund af kärleksförbindelser. Och håller jag före, att reminiscenser häraf gifvit M. — med hans ringa reflexionsförmåga — den föreställningen, att han befann sig i ett liknande läge och att han härigenom fått uppslaget till det beslut, han fattat att döda så väl Gerda som sig själf. Härför synes mig ock tala sådana uttryck, som han fällt å hospitalet: »sköt henne i kärleksbekymmer»; »det är att skjuta människor i godt», d. v. s.

»ej skjuta dem i ondt». Möjligen kan ock hans svar till läkaren morgonen efter hans ankomst till fängelset, då denne frågade, hur han kunnat begå ett så svårt brott, härleda sig häraf; han svarade: »jag var kär i henne» — och detta, har läkaren anmärkt, i en viss trotsig ton och liksom om det vore en fullt tillräcklig och uttömmande förklaring.

M. måste anses såsom ärfeligt belastad; modern angifves såsom enfaldig och något virrig, fadern stämplas som drinkare. M. har från barndomen varit blyg, tillbakadragen och slutligen människoskygg, det samma har konstaterats af hans arbetskamrater, hvilka därtill ansett honom »något konstig».

I intellektuellt hänseende har fängelseläkaren funnit honom stå »något under genomsnittet». Dock anser han honom »troligen» ej stå så lågt som det förefaller, enär det synnerligen isolerade lif, han fört med modern, gjort honom främmande för många vanliga ting, så att han gör ett intryck af att vara enfaldigare, än han egentligen är; men talar ock om honom med dessa uttryck: »med hela det lilla mått af intelligens, som han förfogade öfver», och om »den klen utrustade hjärnan». Att det lilla mått af intelligens, M. ägt, genom det isolerade lifvet med den enfaldiga och något virriga modern ej kunnat något vidare utvecklas, synes mig lika antagligt, som att han på grund häraf bibehållit uttalet af vissa ord på en dialekt, han i barndomen lärt.

I etiskt hänseende har fängelseläkaren funnit M. »stå förfärande lågt», fullkomligt blottad på hvarje altruistisk känsla, han har ej ens visat någon vänlighet eller ömhet mot modern, som helt ägnat sig åt honom. Man har ej heller under fängelse tiden kunnat finna, att M. visat den ringaste ånger öfver sitt svåra brott. Detta synes ej heller möjligt, då det befunnits — såsom läkaren yttrar — »att han ej har någon verklig känsla af att han begått ett svårt brott, ehuru han vet och förstår det». M. har i stället »med sin abnormt själfviska natur» ständigt tänkt på sig själf och huru han lindrigast skulle kunna komma ifrån straffet.

Denna utpräglade egoism är för i högre grad etiskt defekta personer något karaktäristiskt, och utgör så att säga den positiva polen af personligheten i motsats till den negativa — bristen på altruistisk känsla. Häraf följer ock att M. med sitt mått af intelligens, så godt han förmått, sökt kämpa för intet eller så lindrigt straff som möjligt.

Kan nu en individ, som i etiskt hänseende står så lågt som M., vara normal eller sakna väsentliga brister i intellektuell afseende? Professor v. Kraaß-Ebing säger härom: »Nie felht bei diesen ethisch Verkummerten zugleich der intellektuelle Defekt».

Huru förhåller sig med M. i detta afseende? Har han inför domstolen och läkaren uppträdt så, att man i hans afgifna »bekännelser» och osanningar har fog att endast finna en psykiskt frisk persons medvetna osanna uppgifter, eller har han därvid ock lagdt i dagen undermålighet i intellektuellt hänseende?

Å poliskontoret påstod M. först, att skottet brunnit af af våda; men förhållen orimligheten häraf afgaf han full bekännelse, att han afsiktligt skjutit Gerda Ekström, men ville därvid, att den, som förhörde honom, skulle »taga honom i hand» på, »att han förlät honom». När han strax därefter bestämdt tillfrågades, om han haft för uppsåt att döda flickan, tvekade han och genmålde: »jag behöfver juridiskt biträde, för jag kan ej reda mig». Kommen inför Rätten vidgick han ej denna bekännelse, påstod

att den hade blifvit honom aftvungen genom hotelse om stryk, och att han ej vetat, hvad han vid polisförhöret yttrat; han fasthöll, att han köpt revolvern för att skjuta kråkor och att han i köket kommit att vidröra trycket, och som revolvern var »lättryckt», hade skottet brunnit af helt och hållet af våda. På af åklagaren gjord anmärkning, att, om han velat visa Gerda och hennes kamrat revolvern, detta bäst skett, då den ej var laddad, tror han sig kunna lämna nöjaktigt besked med att säga: »det dugde ej», eller »det förstod jag ej».

Vid rättegången den 3 Mars gör M. fritt och otvunget ändring; han hade uppsåtligen lossat skottet, men ej i afsikt att döda utan att lindrigt sára Gerda, därför »att hon ej haft allvar med sina svar» och »ej var mån om honom»; det hade dock ej skett af svartsjuka; förklarade ock, att han trodde det ej farligt träffa hufvudet i trakten af örat, blott det ej skedde i tinningen; han hade insatt 6 patroner för att, sedan han skjutit å Gerda, gå ut och »roa sig» med revolvern. Att han vid föregående rannsakingar påstått vådaskott, hade endast skett »för ro skull»; dock medger han strax efter, att han trott sig kunna undgå straff härigenom.

Vid rättegången den 10 Mars förklarar M., att han hört, att Gerda och hennes kamrat kallat honom »fjantig»; tillfrågad hvarför han anförde detta, sade han först, att han ej haft någon mening därmed; sedan att han velat påpeka, att han vid brottets begående ej varit vid sina sinnens fulla bruk.

Vid sista rannsakingen den 28 April, då läkarens utlåtande upplästes, förklarade M. på tillfrågan, att han ej hade något att tillägga till sina förr lämnade upplysningar, men att han vore så enfaldig, att han ej förstod, hvilket brott han begått.

Äfven må här hänvisas till alla de »klumpiga» försök M., dels muntligen, dels i bref gjort för att öfvertyga vederbörande läkare om, att han var sinnessjuk, och hurusom han påstått sig ej vetat, att han stått inför en domstol, eller hvad en domstol var, och detta äfven sedan han efter rannsakingarnes slut för läkaren vidgått, att han begått afsiktligt mord.

Att M. trott, att han genom dessa sina olika »bekännelser» och delvis fjolliga yttranden skulle kunna inför Rätten bevisa sin oskyldighet till hela brottet eller någon större del däraf, äfven sedan han, af hvad under målets gång förekommit, bort känna sig öfverbevisad om afsiktligt mord, kan jag ej hänföra till blott enfald, utan måste jag anse vara en yttring af en undermålighet i hans omdömesförmåga, en medfödd intellektuell brist.

Fängelseläkaren fäller ock ett yttrande om honom, som synes mig starkt vittna om M:s låga ståndpunkt i nämnda af-

seende; han säger: »i hans (M:s) ögon antog brottet att hafva ljugit för domstol mycket större dimensioner än mordet, beroende på, föreställer jag mig, att för honom var hans egen person allt, hela det öfriga universum intet, så att detta, att han, okunnig om faran däraf, kommit att ljuga och sålunda kunde få ökadt straff, föreföll honom rent af upprörande, under det att mordet å flickan i jämförelse därmed svann till ett intet».

Härstädes har konstaterats, att M. är onanist, och skall detta — enligt hans egen uppgift — åtminstone varit förhållandet ett par år. Osannolikt är ej, att han börjat med denna för nervsystemet skadliga last långt tidigare, såsom förhållandet ofta är med intellektuellt och moraliskt svagsinta individer.

För mig framstår sålunda M. som en både i intellektuellt och etiskt hänseende lågt stående person, ehuru den etiska bristen hos honom är mer påfallande. Jag måste därför hänföra honom till den grupp af psykiska utvecklingshämningar, som *benämnes imbecillitas*.

Graden af utvecklingshämningen är naturligen ytterst olika i de olika fallen. Liksom hos M. är hos många af dessa psykiskt undermåliga individer deras förstånd inom ramen af det praktiska lifvet tämligen utveckladt, och dessa förstå ej sällan till egen fördel med slug beräkning använda den erfarenhet de samlat, visa ej dåligt minne eller större brister i den logiska tankegången och blifva därför lätt ansedda för normala, ehuru omoraliska människor — detta desto lättare ju mer vid bedömandet af deras sinnessstillstånd en juridisk uppfattning får göra sig gällande vid sidan af den psykiatriska.

Ännu ett förhållande anser jag mig slutligen böra framhålla, det nämligen, att jag otvifvelaktigt funnit, det under M:s nuvarande sinnessjukdom vid de tillfällen, då han varit mindre oredig och något utförligare meddelat sig, detta skett på ett sätt, som mycket erinrar om det, han under rannsakingen ådagalagt, att den ursprungliga M. med hans medfödda psykiska defekter så att säga lyst igenom, så att den nuvarande sjukdomen fått en viss därpå beroende färgläggning.

På grund af hvad jag sålunda ytterligare anført får jag afgifva det utlåtande

att Frans Wilhelm M. till följd af psykisk utvecklingshämning (*imbecillitas*) vid det åtalade brottets begående var beröfvad förståndets fulla bruk, hvilket utlåtande afgifves på heder och samvete.

Vadstena Hospital och Asyl den 21 November 1899.

Thure Björck,
öfverläkare.

Bihang.

Enskilda vårdanstalter för sinnessjuka.

1. Vårdanstalten Holmehus.

Enligt koncessionen få 12 sinnessjuka kvinnor samtidigt vårdas å denna anstalt.

I afseende på byggnaderna har den förändring vidtagits, att en mellanvägg utmed hufvudtrappan till andra våningen i hufvudbyggnaden bekläds med gipsdielen för att förebygga denna väggs antändning i händelse af eldsvåda. För öfrigt har ingen förändring skett med byggnader, jordområde eller hjälpmedel vid patienternas vård.

Isoleringsrummet har ej användts, men en groft osnygg, sängliggande patient, som varit alldeles förvirrad, har hela året vistats i ett rum för oroligare sjuka, och en förryckt patient har sedan slutet af november här varit isolerad i ett liknande enklare rum på grund af dels ett mordattentat medelst en brodersax mot en sköterska, dels i öfrigt upprepade våldsamheter och opålitlighet i det hela, hvarför hon äfven ett par gånger för kortare tider måste iklädas tvångströja.

Från år 1898 kvarlägo 12 patienter, under 1899 intogs 1 och affördes 2, hvadan 11 kvarlägo till 1900. De afförda voro två ålderstigna, den ena 70, den andra 76 år gammal, hvilka under året afledo; den ena af ålderdomsaftyning, den andra af kräfta.

2. Vårdanstalten Solna Sjukhem.

Genom nädiga Brefvet den 26 augusti 1899 har tillstånd erhållits att på en gång vårda 27 patienter, däraf antingen 20 män och 7 kvinnor eller 22 män och 5 kvinnor. För detta ändamål hafva åtskilliga förändringar å byggnaden vidtagits. Hela öfre våningen har upplåtits till soffrum för män. Kvinnornas dagafdelning på nedre botten har förändrats till en fullständig kvinnoafdelning på det sätt, att salongen afdelats i två rum, det ena för två patienter, att det ena isoleringsrummet för-

ändrats till vanligt patientrum, att det andra isoleringsrummet afskilts mer än förr från afdelningen, att korridoren apterats och möblerats som salong och att sådana anordningar vidtagits att det s. k. biblioteksrummet blifvit användbart för män eller kvinnor, alltefter som behof af plats förelegat.

I sjukvården har äfven å mansafdelningen nästan uteslutande kvinnlig personal användts och fortfarande med mycket tillfredsställande resultat.

I alla de 8 fallen af dementia paralytica, hvilka under året förekommit, har en föregående syfilis kunnat konstateras.

Sedan år 1898 hafva 11 män och 10 kvinnor kvarlegat. Under år 1899 hafva 18 män och 6 kvinnor intagits. Af de sålunda under år 1899 vårdade 29 män och 16 kvinnor hafva 5 män och 5 kvinnor tillfrisknat, 3 män och 2 kvinnor förbättrats, 1 man och 2 kvinnor afförts såsom oförbättrade, 2 män och 1 kvinna såsom affidna. Dödsorsaker voro paralytiskt anfall, hæmorrhagia cerebri och erysipelas, hvardera i ett fall. Vid årets slut kvarlägo 18 män och 6 kvinnor.

3. Vårdanstalten Katrinelund.

Denna anstalt har sedan 1898 erhållit nådigt tillstånd att samtidigt emottaga 10 sinnessjuka kvinnor å hufvudanstalten Katrinelund och 5 å annexet Tusculanum. En patient har på grund af sjukliga idéer legat till sängs första hälften af året. Isoleringsrummen hafva emellanåt måst användas som soffrum på grund af patients osnygghet eller oväsen; dock har äfven sådan patient såvidt möjligt fått komma ut i trädgården dagligen.

Sedan år 1898 kvarlägo 13 patienter, 4 blefvo under år 1899 intagna. Af de således 17 vårdade blefvo 6 afförda, af hvilka en tillfrisknat och en affidit. Dödsorsaken var bronchitis capillaris.

Bilaga till årsberättelsen 1899 för Solna Sjukhem mom. 14.

Utdrag ur journal 211. K. S. med. kand. Intagen ²¹/₃ 1899. Utskrifven frisk ⁸/₅ 1899. Diagnos: Förvirring (beroende på Lues cerebri).

Af hereditärt intresse omnämnes att en syster varit sinnessjuk. Patienten har förr varit andligt frisk, dock något inbunden till lynnet. 1897 ådrog sig pat. Lues, som då behandlades. I mars 1899 insjuknade pat. med ansvällning af knä- och fingerleder. Han intogs till vård å Sabbatsbergs sjukhus. Efter några

dagar blef han där nervös och småningom mera orolig, sömlös och förvirrad, så att han måste föras i cell. Behandlades å Sabbatsberg med Salicyl. ²¹/₃ 1899 mottogs pat. å Solna sjukhem. Pat. föreföll då kroppsligt ganska klen, hade livid ansiktsfärg, dåligt hull, ojämn hjärtverksamhet. Lindrig feber (38°) förefanns. — Pat. hade betydlig ansvällning, icke mycket ömmande eller rodnad, öfver knäleder och högra handens 1:sta interfalangealeder.

Pupiller likstora, reagera normalt. Öfriga reflexer normala. Tungan visar fibrillära ryckningar. Händerna darra äfven. Pat. är ytterligt orolig, förvirrad. Hans blick är irrande. Han springer omkring, kryper på golvet, rifver om sängkläder, hoppar upp i fönstret. Han skriker i förskräckelse, tycker sig se och höra personer, som förfölja och vilja skjuta honom. Han är osnygg. Talet är väl artikuleradt, meningarna gå i ett virrvarr, utan sammanhang. — Pat. behandlas med sängläge, bad, Salicyl. Den $\frac{3}{4}$ är tillståndet alldeles oförändradt. Då börjades med *Jodkalium* 8 gram dagligen. Den $\frac{8}{4}$ är pat. betydligt lugnare, ligger stilla i sin säng, är renlig, börjar få sjukdomsinsikt, sofver rätt bra. Ledansvällningarna minska för hvar dag.

$\frac{26}{4}$. Ledansvällningarna borta. Pat. är lugn och klarare, har fullständig sjukdomsinsikt. Sofver godt utan sömnmedel.

$\frac{8}{5}$ Pat. är fortfarande lugn och klar. *Jodkalium* har gifvits hela tiden 8 gr. dagl. och vissa dagar mera. Hg-behandling tillrådd, men tillåtes ej. Pat. utskrifves såsom frisk*.

Utdrag ur journal 223. G. J. Boktryckare 29 år. Intagen $\frac{18}{11}$ 1899. Utskrifven frisk $\frac{17}{3}$ 1900. Diagnos: Förvirring (beroende på Lues cerebialis).

Ingen hereditet för sinnessjukdomar. Patienten har fört varit andligt och kroppsligt frisk. 1898 $\frac{20}{12}$ ådrog han sig *Syfilis*. 1899 $\frac{20}{1}$ företedde han en typisk primärskleros (enl. uppgift af d:r M. Möller). $\frac{11}{4}$ s. å. hade han roseol och papler. Erhöll Hg. injekt. med afbrott till $\frac{8}{6}$. Har sedan erhållit smörjningar till Augusti s. å. $\frac{24}{9}$ hade han en halsaffektion och erhöll då 300 gram Syrup. Giberti. Behandlingen afbröts nu $\frac{1}{10}$ i och för pat:s resa till Luossavara. Under denna utbröt plöts-

* 1900 $\frac{1}{8}$ är pat. fortfarande frisk.

ligt $\frac{17}{10}$ sinnessjukdom i form af betydlig förvirring. $\frac{21}{10}$ börjades å Luleå lasarett behandling med jodkalium och Hg.—påstrykning, med hvilket senare snart måste upphöras för munaffektion. $\frac{5}{11}$ visade sig pat. som det tycktes åter normal. $\frac{7}{11}$ upphördes med jodkalium. $\frac{12}{11}$ blef pat. åter lika förvirrad som förut. $\frac{12}{11}$ börjades åter jodkal. — behandlingen. $\frac{18}{11}$ intogs pat. å Solna sjukhem. — Pat. föreföll då kroppsligt lidande, blek med insjunkna ögon. Han var afmagraad. Han hade betydlig tremor i tunga och händer. Patellarreflexerna voro ökade. Pupillerna voro lika stora, men *reagerade icke*. Inga artikulationsrubbningsar.

Pat. är fullkomligt förvirrad. Ena ögonblicket ligger han lugnt, plötsligt rusar han upp, rifver och slår sönder allt i omgifningen. Han rusar mot ett fönster, uppger genomträngande ängestfulla skrik och ber att icke blifva skjuten eller halshuggen. Tankarne röra sig i oredigt virrvarr, behärskas af hallucinationer för hörseln, synen och lukten (han känner öfverallt svafvelångor). — Sönnen nästan ingen, äfven med sömnmedel. — Pat. erhåller jodkalium 8 grm dagl. $\frac{15}{12}$ stundom något lugnare, men fortfarande ytterst förvirrad. 1900 $\frac{12}{1}$ stundtals rätt lugn, men blir ofta plötsligt lika förvirrad. Venstra pupillen börjar reagera något. — Har några dagar vägrat taga Jk. men börjar nu åter. $\frac{1}{2}$. Tillståndet detsamma. Börjas med Hg.-injektion. $\frac{15}{2}$. Pat. har erhållit 3 inj. Han är i det hela lugnare, redigare. Minnet nedsatt. Dålig räkneförmåga. $\frac{1}{3}$ 7 injekt. gifna. Pat. är betydligt klarare, har sjukdomsinsikt. Pupill. reaktion från båda ögonen. $\frac{17}{3}$ Pat. har hela sista tiden varit lugn, klar, ökat i vikt, har god sjukdomsinsikt. Minne och räkneförmåga rätt goda. Pat. utskrifves som frisk. 1900 $\frac{1}{8}$. Tillståndet fortfar att vara godt.

